

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

IETEIKUMI

EIROPAS SISTĒMISKO RISKU KOLĒĢIJA

EIROPAS SISTĒMISKO RISKU KOLĒĢIJAS IETEIKUMS

(2012. gada 20. decembris)

par kredītiestāžu finansējumu

(ESRK/2012/2)

(2013/C 119/01)

EIROPAS SISTĒMISKO RISKU KOLĒĢIJAS VALDE,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 24. novembra Regulu (ES) Nr. 1092/2010 par Eiropas Savienības finanšu sistēmas makrouzraudzību un Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas izveidošanu⁽¹⁾ un jo īpaši tās 3. panta 2. punkta b), d) un f) apakšpunktu, kā arī 16.–18. pantu,

ņemot vērā Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas 2011. gada 20. janvāra Lēmumu ESRK/2011/1, ar ko pieņem Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas Reglamentu⁽²⁾, un jo īpaši tā 15. panta 3. punkta e) apakšpunktu, kā arī 18.–20. pantu,

tā kā:

- (1) Kredītiestāžu finansēšanas nosacījumus ievērojami ietekmējusi pašreizējā krīze. Kredītiestāžu un valstu finanšu ciešo saikņu rezultātā, kā arī nenoteiktības attiecībā uz aktīvu kvalitāti un dažu kredītiestāžu uzņēmējdarbības modeļa ilgspēju rezultātā joprojām tiek kavēta kredītiestāžu un starpbanku tirgu darbība. Kredītiestādes uz šo situāciju reaģējušas, veicot izmaiņas to finansējuma struktūrā un aktīvu portfeļos.
- (2) Eurozonas augstākā līmeņa sanāksme 2012. gada 29. jūnijā pieņēma nozīmīgus lēmumus, lai pārtrauktu negatīvo saikni valstu finanšu un kredītiestāžu starpā. Tā paredzēja vienotu uzraudzības mehānismu un EFSF un ESM Eiropas finansējuma tiešu izmantošanu banku rekapitalizācijai/glābšanai un noregulējumam. Tomēr

dažas kredītiestādes joprojām negatīvi ietekmē valstu finanses, un otrādi. Šī negatīvā ietekme jāpārtrauc, lai ļautu labāk funkcionēt finansējuma tirgiem.

- (3) Lai uzlabotu finansēšanas nosacījumus, nepieciešams atjaunot kredītiestāžu noturību un uzticību tām. Šā mērķa sasniegšanu daļēji veicinājis Eiropas Banku iestādes (EBI) ieteikums attiecībā uz 1. līmeņa kapitāla minimālo 9 % koeficientu kredītiestādēm⁽³⁾. Tomēr pašreizējās makroekonomiskās prognozes paredz papildu grūtības kredītiestāžu bilancēm.
- (4) Par Eiropas Savienības kredītiestāžu regulatīvā režīma turpmākajām reformām (CRD IV dokumentu kopums⁽⁴⁾), jo īpaši tā normas attiecībā uz likviditātes režīmu un sanācijas un noregulējuma režīmu⁽⁵⁾ joprojām notiek sarunas. Joprojām nav skaidrs, kad ierosinātie dokumenti

⁽³⁾ EBA Recommendation on the creation and supervisory oversight of temporary capital buffers to restore market confidence (EBA/REC/2011/1). Pieejams tikai angļu valodā.

⁽⁴⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību konsultatīvo uzraudzību un par grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2002/87/EK par papildu uzraudzību kredītiestādēm, apdrošināšanas uzņēmumiem un ieguldījumu sabiedrībām finanšu konglomerātos (COM(2011) 453 galīgā redakcija) un priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību konsultatīvās uzraudzības prasībām (COM(2011) 452 galīgā redakcija).

⁽⁵⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu sabiedrību sanācijas un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvas 77/91/EEK un 82/891/EK, Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK un 2011/35/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 (COM(2012) 280/3).

⁽¹⁾ OV L 331, 15.12.2010., 1. lpp.

⁽²⁾ OV C 58, 24.2.2011., 4. lpp.

tiks apstiprināti galīgi un stāsies spēkā, kā arī nav skaidras savstarpējās attiecības dažādu instrumentu starpā. Skaidrība attiecībā uz regulatīvo režīmu nāks par labu ne tikai tam pakļautajām kredītiestādēm, bet arī investoriem.

- (5) Valstu iestādes, jo īpaši centrālās bankas, ir veikušas ārkārtas pasākumus finansēšanas grūtību samazināšanai un tādu nosacījumu radīšanai kredītiestādēm, kas stiprina finansējuma struktūru nākotnē, bet arī kredītiestādēm aktīvi jācenšas panākt ilgtspējīgu finansējuma struktūru.
- (6) Nacionālo uzraudzības iestāžu veiktā kredītiestāžu finansēšanas risku uzraudzība un izvērtēšana un finansēšanas riska pārvaldība ir būtiska, lai vērtētu iestādes spēju pildīt tās finansēšanas plānus un lai samazinātu atkarību no valsts sektora finansēšanas avotiem. Līdzīgi, nacionālo uzraudzības iestāžu veiktā uzraudzība attiecībā uz inovatīvu instrumentu izmantošanu nenodrošinātu noguldījumiem līdzīgu finanšu instrumentu piedāvāšanu var veicināt risku savlaicīgu atklāšanu, ļaujot vajadzības gadījumā veikt turpmākas uzraudzības darbības.
- (7) Riska pārvaldības politikas ieviešana attiecībā uz aktīvu apgrūtinājumu ir būtiska, lai nodrošinātu, ka kredītiestādes ievēro pašu noteiktos apgrūtinājuma līmeņus un tādejādi var labāk risināt iespējamās stresa situācijas.
- (8) Nacionālo uzraudzības iestāžu veiktajai aktīvu apgrūtinājumu uzraudzībai jāattiecas uz apgrūtinātiem aktīviem un neapgrūtinātiem, bet apgrūtinātiem aktīviem, kā arī apgrūtinājuma avotiem un kredītiestāžu izstrādāto politiku un ārkārtas situāciju plāniem.
- (9) Tirgus caurredzamība veicina asimetriskas informācijas problēmas risināšanu. Lai tirgus dalībniekiem būtu iespēja labāk nošķirt riska profilus saistībā ar apgrūtinājumu, ir nepieciešama skaidra, vienkārša un viegli salīdzināma informācija.
- (10) Uz tirgus dalībniekiem attiecas informācijas atklāšanas prasības, kas balstās 7. starptautiskajos finanšu pārskatu sniegšanas standartos (*International Financial Reporting Standard 7; IFRS*)⁽¹⁾. Būtu piemēroti tajā pašā laikā paplašināt informāciju atklājošo kredītiestāžu loku, lai paplašinātu informācijas atklāšanu attiecībā uz visiem apgrūtinājuma veidiem, uzlabotu informācijas atklāšanas noteikumus un ieviestu vienotāku praksi.
- (11) Ierosināto informācijas atklāšanas noteikumu mērķis ir novērst to, ka kredītiestādes ietekmē slikta reputācija, un tāpēc nekādā veidā nevajadzētu atklāt informāciju par centrālo banku operācijām.
- (12) Eiropas un nacionālo uzraudzības iestāžu labākās prakses identificēšana veicina nodrošināto obligāciju dažādu emisiju salīdzināšanu un palīdz sniegt labāk informētu riska analīzi. Labākās prakses noteikšana attiecībā uz citiem finanšu instrumentiem, kuri rada apgrūtinājumu, var veicināt līdzīgus uzlabojumus attiecīgajos tirgos. Samazinot izmaksas, kas saistītas ar investorus regulējošās sistēmas izpratni, investori būs vairāk ieinteresēti abu veidu instrumentu iegādē. Attiecīgi ir vēlams veicināt labākās prakses izmantošanu, piemērojot augstākos kvalitātes standartus.
- (13) Komisijas priekšlikums par vienota uzraudzības mehānisma izveidi⁽²⁾ (kam Padome piekrita 2012. gada 12. decembrī) paredz Eiropas Centrālajai bankai (ECB) piešķirt noteiktus uzraudzības uzdevumus, kas vajadzīgi kredītiestāžu uzraudzības veikšanai. Šo uzdevumu veikšanas nolūkā ECB attiecīgajos Savienības tiesību aktos tiks uzskatīta par kompetento iestādi, un tai būs pilnvaras un pienākumi, kas šajos aktos noteikti kompetentajām iestādēm.
- (14) Šā ieteikuma pielikums analizē ievērojamos sistēmiskos riskus finanšu stabilitātei Savienībā, kas saistīti ar kredītiestāžu finansējumu.
- (15) Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1092/2010 29. apsvērumu šā ieteikuma sagatavošanā ņemti vērā privātā sektora ieinteresēto personu apsvērumi.
- (16) Šis ieteikums neietekmē Savienības centrālo banku pilnvaras monetārās politikas jomā.
- (17) Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas ieteikumi tiek publicēti pēc tam, kad Eiropas Savienības Padome informēta par ESRK Valdes nolūku to darīt un Padomei sniegta iespēja uz to atbildēt,

IR PIENĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

1. SADAĻA

IETEIKUMI

A ieteikums. Finansēšanas risku uzraudzība un novērtēšana un vadības veiktā finansēšanas riska pārvaldība

1. Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, tiek ieteikts pastiprināt to vērtējumus attiecībā

⁽¹⁾ Eiropā šie standarti ieviesti ar Komisijas 2008. gada 3. novembra Regulu (EK) Nr. 1126/2008, ar ko pieņem vairākus starptautiskos grāmatvedības standartus saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1606/2002 (OV L 320, 29.11.2008., 1. lpp.).

⁽²⁾ Priekšlikums Padomes regulai, ar ko Eiropas Centrālajai bankai piešķir īpašus uzdevumus saistībā ar kredītiestāžu uzraudzību (COM(2012) 511 galīgā redakcija).

uz kredītiestāžu finansēšanas un likviditātes riskiem, kā arī to finansēšanas riska pārvaldību bilances struktūras ietvaros, un jo īpaši:

- a) novērtēt kredītiestāžu iesniegtos finansēšanas plānus un to, vai tos iespējams realizēt katrā nacionālajā banku sistēmā, kā arī kopumā, ņemot vērā katras iestādes uzņēmējdarbības modeli un vēlmi uzņemt risku;
  - b) uzraudzīt finansējuma struktūru attīstību, lai identificētu inovatīvus instrumentus, lūgtu informāciju par šādiem instrumentiem un analizētu iegūto informāciju, lai saprastu iespējamās risku pārbīdes finanšu sistēmā;
  - c) uzraudzīt nenodrošinātu noguldījumiem līdzīgu finanšu instrumentu, kas tiek pārdoti privātajiem klientiem, līmeni, attīstību un izmantošanu, kā arī to iespējamo negatīvo ietekmi uz tradicionālajiem noguldījumiem.
2. Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, tiek ieteikts uzraudzīt kredītiestāžu plānus samazināt atkarību no valsts sektora finansējuma avotiem un izvērtēt to, vai šādus plānus var īstenot katrā nacionālajā banku sistēmā, kā arī kopumā.
  3. Nacionālajām uzraudzības iestādēm un citām iestādēm, kas pilnvarotas veikt makrouzraudzību, tiek ieteikts izvērtēt kredītiestāžu finansējuma plānu ietekmi uz kredītu plūsmu reālajā ekonomikā.
  4. EBI tiek ieteikts atbilstoši tās konsultāciju praksei izstrādāt saskaņotu paraugu un definīciju vadlīnijas, lai veicinātu pārskatu sniegšanu par finansējuma plāniem 1.–3. punktā minēto ieteikumu nolūkiem.
  5. EBI tiek ieteikts koordinēt finansējuma plānu izvērtēšanu Savienības līmenī, t. sk. kredītiestāžu plānu samazināt atkarību no valsts sektora finansējuma avotiem, kā arī izvērtēt to, vai šādus plānus var īstenot Savienības banku sistēmā, kā arī kopumā.

B ieteikums. Iestāžu veiktā aktīvu apgrūtinājumu riska pārvaldība

Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, tiek ieteikts lūgt kredītiestādēm:

1. Ieviest riska pārvaldības politiku, kas nosaka to pieeju attiecībā uz aktīvu apgrūtinājumiem, kā arī procedūras un pārbaudes, kas nodrošina, ka riski, kas saistīti ar nodrošinājuma pārvaldību un aktīvu apgrūtinājumiem, tiek adekvāti identificēti, uzraudzīti un pārvaldīti. Šādai politikai jāņem vērā katras iestādes uzņēmējdarbības modelis, dalībvalsts,

kurās šīs iestādes darbojas, finansējuma tirgu specifika un makroekonomiskā situācija. Politika jāapstiprina katras iestādes attiecīgajām pārvaldes struktūrām.

2. Savos ārkārtas apstākļu plānos iekļaut stratēģiju, kas risina iespējamo apgrūtinājumu stresa rezultātā, ar ko saprot iespējamus maz ticamus šokus, t. sk. kredītiestādes kredītreitīga pazemināšanu, iekļāto aktīvu devalvāciju un drošības iemaksu palielināšanu.
3. Ieviest vispārīgu uzraudzības sistēmu, kas paredz savlaicīgu informācijas sniegšanu vadībai un attiecīgajām pārvaldes struktūrām par:
  - a) aktīvu apgrūtinājuma līmeni, dinamiku un veidu un saistītajiem apgrūtinājuma avotiem, piemēram, finansējumu ar nodrošinājumu vai citiem darījumiem;
  - b) neapgrūtināto, bet apgrūtināmo aktīvu summu, dinamiku un kredītspēju, norādot apgrūtināšanai pieejamo aktīvu daudzumu;
  - c) papildu apgrūtinājuma, ko iegūst stresa scenāriju rezultātā (iespējamā apgrūtinājuma), summu, dinamiku un veidu.

C ieteikums. Uzraudzības iestāžu veiktā aktīvu apgrūtinājumu uzraudzība

1. Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, tiek ieteikts uzraudzības procesa ietvaros cieši uzraudzīt aktīvu apgrūtinājumu līmeni, dinamiku un veidus, jo īpaši:
  - a) izvērtēt kredītiestāžu ieviestās uzraudzības sistēmas, politiku un ārkārtas apstākļu plānus saistībā ar apgrūtinājumiem un nodrošinājuma pārvaldību;
  - b) uzraudzīt aktīvu apgrūtinājumu līmeni, dinamiku un veidu un saistītos apgrūtinājuma avotus, piemēram, finansējumu ar nodrošinājumu vai citus darījumus;
  - c) uzraudzīt neapgrūtināto, bet apgrūtināmo aktīvu, kuri ir pieejami nenodrošinātajiem kreditoriem, summu, dinamiku un kredītspēju;
  - d) uzraudzīt papildu apgrūtinājuma, ko izraisa stresa scenāriji (iespējamā apgrūtinājuma), summu, dinamiku un veidu.
2. Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, tiek ieteikts uzraudzības procesa ietvaros uzraudzīt un izvērtēt riskus, kas saistīti ar nodrošinājuma pārvaldību un aktīvu apgrūtinājumiem. Šajā izvērtējumā jāņem vērā citi riski, piemēram, kredīta un finansējuma riski, un risku mazinošie apstākļi, piemēram, kapitāla un likviditātes rezerves.
3. EBI tiek ieteikts, ievērojot tās konsultāciju praksi, pieņemt saskaņotu paraugu un definīciju vadlīnijas, lai veicinātu aktīvu apgrūtinājumu uzraudzību.

4. EBI tiek ieteikts Savienības līmenī uzraudzīt aktīvu apgrūtinājumu līmeni, dinamiku un veidu, kā arī neapgrūtinātus, bet apgrūtinātus aktīvus.

D ieteikums. Tīrums caurredzamība attiecībā uz aktīvu apgrūtinājumiem

1. EBI tiek ieteikts izstrādāt vadlīnijas, kas attiecas uz kredītiestāžu aktīvu apgrūtinājuma caurredzamības prasībām. Šīm vadlīnijām jāpalīdz nodrošināt, ka tirgum sniegtā informācija ir skaidra, viegli salīdzināma un pietiekama. Ņemot vērā nelielo pieredzi uzticamas un jēgpilnas informācijas par aktīvu kvalitāti atklāšanā, EBI jāizmanto pakāpeniska pieeja, kuras mērķis ir pēc gada pāriet uz plašāku informācijas atklāšanas režīmu. Šajās vadlīnijās jānosaka, ka kredītiestādēm jāsniedz:

- a) informācija par apgrūtināto un neapgrūtināto aktīvu līmeni un tā dinamiku:

- i) pirmajā gadā pēc vadlīniju pieņemšanas šo informāciju iedalot pēc aktīvu veida un sniedzot to reizi gadā;

- ii) pamatojoties uz līdz 2014. gada 31. decembrim gūto pieredzi, t. sk. C ieteikuma ieviešanā, vadlīnijas jāgroza, lai iegūtu informāciju, kas jāsniedz reizi pusgadā, un jāpapildina ar prasību informāciju iedalīt pēc aktīvu kvalitātes, ja EBI uzskata, ka šādi iespējams papildus saņemt uzticamu un jēgpilnu informāciju;

- b) brīvprātīgs informācijas izklāsts, kurā kredītiestādes lietotājiem sniedz informāciju, kas var būt lietderīga, lai saprastu to, cik nozīmīgi kredītiestādes finansējuma modeļi ir apgrūtinājumi.

2. Šā ieteikuma 1. punkta a) apakšpunkta mērķiem EBI tiek ieteikts vadlīnijās noteikt atklāto datu pazīmes attiecībā uz mērvienībām un atklāšanas nobīdi.

3. Izstrādājot šīs vadlīnijas, EBI tiek ieteikts:

- a) sadarboties ar EVTI, lai attiecībā uz aktīvu apgrūtināšanu izmantotu pašreizējās *IFRS* prasības;

- b) ņemt vērā saistīto jautājumu turpmāko attīstību, jo īpaši attiecībā uz likviditātes regulējumu; un

- c) nodrošināt, ka nevar tikt noteikts par labu centrālajām bankām apgrūtināto aktīvu līmenis un tā izmaiņas, kā arī centrālo banku sniegtās likviditātes palīdzības apjoms.

E ieteikums. Nodrošinātās obligācijas un citi instrumenti, kuri rada apgrūtinājumu

1. Nacionālajām uzraudzības iestādēm tiek ieteikts identificēt labāko praksi attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām un veicināt nacionālo regulējumu saskaņošanu.

2. EBI tiek ieteikts koordinēt nacionālo uzraudzības iestāžu darbības, jo īpaši saistībā ar nodrošinājuma pūlu kvalitāti un nošķiršanu, nodrošināto obligāciju maksātspējas iespēju, aktīvu un atbildības riskiem, kas ietekmē nodrošinājuma pūlus, un nodrošinājuma pūlu sastāva atklāšanu.

3. EBI tiek ieteikts izvērtēt, vai nav nepieciešams pieņemt vadlīnijas vai ieteikumus, kas apstiprina labāko praksi, pēc tam kad tās divus gadus šīs labākās prakses sakarā uzraudzījušas nodrošināto obligāciju tirgu. Ja EBI šajā sakarā konstatē vajadzību sniegt tiesību akta projektu, tā par to ziņo Eiropas Komisijai un informē ESRK.

4. EBI tiek ieteikts izvērtēt, vai pastāv citi finanšu instrumenti, kas rada apgrūtinājumu un attiecībā uz kuriem arī būtu lietderīgi identificēt labāko praksi nacionālajās sistēmās. Ja EBI secina, ka šādi instrumenti pastāv, tai i) jākoordinē labākās prakses identifikācija un jāveicina to saskaņošana nacionālajās uzraudzības iestādēs; ii) nākamajā stadijā jārikojas tā, kā attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām noteikts 3. punktā.

2. SADAĻA

ĪSTENOŠANA

1. Interpretācija

1. Šajā ieteikumā piemēro šādas definīcijas:

- a) "kredītiestāde" ir iestāde, kas definēta Direktīvas 2006/48/EK ⁽¹⁾ 4. panta 1. punktā;

- b) "finanšu sistēma" ir finanšu sistēma, kas definēta Regulā (ES) Nr. 1092/2010;

- c) "nacionālā uzraudzības iestāde" ir kompetentā vai uzraudzības iestāde, kas definēta Regulas (ES) Nr. 1092/2010 1. panta 3. punkta f) apakšpunktā. Ja nacionālā uzraudzības iestāde nav kompetentā uzraudzības iestāde, ECB, tai darbojoties vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros, uzskata par attiecīgā ieteikuma adresātu;

- d) "apgrūtināts aktīvs" ir aktīvs, kas tieši vai netieši iekļāts, vai uz to attiecas vienošanās darījumu nodrošināt, vērtspāpirot vai uzlabot tā kredīta kvalitāti;

- e) "inovatīvs instruments" ir instruments, par kuru tā novitātes dēļ pieejams maz informācijas, jo īpaši stresa

⁽¹⁾ OV L 177, 30.6.2006., 1. lpp.

gadījumos, un kurš tādējādi kredītiestādēm rada slēptus riskus, piemēram, likviditātes un finansējuma grūtības un juridiskos un reputācijas riskus;

- f) "nenodrošināts noguldījumam līdzīgs finanšu instruments" ir finanšu instruments, kas var atgādināt noguldījumu, bet ar kuru saistīti riski, kas atšķiras no noguldījuma riskiem, jo uz šo finanšu instrumentu neattiecas noguldījumu garantiju sistēma;
- g) "noguldījums" ir noguldījums, kā tas definēts Direktīvas 94/19/EK ⁽¹⁾ 1. panta 1. punktā;
- h) "ilgtspējīga finansējuma struktūra" ir finansējuma struktūra, kura var turpināt darboties bez valsts iejaukšanās un ar kuru saistītās finansējuma izmaksas neietekmē iestādes dzīvotspēju.

2. Pielikums ir šā ieteikuma neatņemama sastāvdaļa. Pamatteksta un pielikuma neatbilstības gadījumā noteicošais ir pamatteksts.

2. Ieviešanas kritēriji

1. Uz šā ieteikuma ieviešanu attiecas šādi kritēriji:

- a) šis ieteikums attiecas tikai uz kredītiestāžu finansējumu;
- b) jānovērš labākās regulējuma vietas izvēles iespēja;
- c) pienācīga vērība jāpievērš proporcionalitātes principam, ievērojot finansējuma un aprūtinājuma risku īpašo sistēmisko nozīmību, kā arī ņemot vērā katra ieteikuma mērķi un saturu;
- d) konkrēti kritēriji A līdz E ieteikumu ievērošanai izklāstīti pielikumā.

2. Adresātiem tiek lūgts ESRK un Padomei sniegt pārskatu par darbībām, ko tie veikuši, reaģējot uz šo ieteikumu, vai pienācīgi pamatot darbību neveikšanu. Šajos pārskatos jāiekļauj vismaz:

- a) informācija par veikto darbību saturu un termiņiem;
- b) novērtējums par veikto darbību funkcionēšanu no šā ieteikuma mērķu sasniegšanas viedokļa;
- c) detalizēts pamatojums tam, kāpēc darbības netika veiktas, vai tam, kāpēc tās atšķīrās no šā ieteikuma, tai skaitā arī attiecībā uz kavējumiem.

3. Pārskatu sniegšanas termiņi

Adresātiem tiek lūgts ESRK un Padomei sniegt pārskatu par darbībām, ko tie veikuši, reaģējot uz šo ieteikumu, vai pienācīgi pamatot darbību neveikšanu, ievērojot turpmāk noteiktos termiņus.

1. *A ieteikums* – nacionālās uzraudzības iestādes, kas atbild par banku uzraudzību, nacionālās uzraudzības iestādes un citas

iestādes, kas pilnvarotas veikt makrouzraudzību, un EBI pārskati jāsniedz, ievērojot šādus termiņus:

- a) līdz 2014. gada 30. jūnijam nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, jāsniedz ESRK starpposma pārskats, kurā veikt pirmais novērtējums par A ieteikuma 1. un 2. punkta īstenošanas rezultātiem;
- b) līdz 2015. gada 31. janvārim nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, jāsniedz ESRK un Padomei galīgais pārskats par A ieteikuma 1. un 2. punktu;
- c) līdz 2014. gada 30. jūnijam nacionālajām uzraudzības iestādēm un citām iestādēm, kas pilnvarotas veikt makrouzraudzību, jāsniedz ESRK starpposma pārskats, kurā veikts pirmais novērtējums par A ieteikuma 3. punkta īstenošanas rezultātiem;
- d) līdz 2015. gada 31. martam nacionālajām uzraudzības iestādēm un citām iestādēm, kas pilnvarotas veikt makrouzraudzību, jāsniedz ESRK un Padomei galīgais pārskats par A ieteikuma 3. punkta īstenošanu;
- e) līdz 2013. gada 31. decembrim EBI jāiesniedz ESRK un Padomei A ieteikuma 4. punktā minētās vadlīnijas;
- f) līdz 2014. gada 30. septembrim EBI jāsniedz ESRK starpposma pārskats, kurā veikts pirmais novērtējums par A ieteikuma 5. punkta īstenošanas rezultātiem;
- g) līdz 2015. gada 31. martam EBI jāiesniedz ESRK un Padomei galīgais pārskats par A ieteikuma 5. punkta īstenošanu.

2. *B ieteikums* – līdz 2014. gada 30. jūnijam nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, jāsniedz ESRK un Padomei pārskats par darbībām, kas veiktas, reaģējot uz šo ieteikumu.

3. *C ieteikums* – EBI un nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, pārskati jāsniedz, ievērojot šādus termiņus:

- a) līdz 2013. gada 31. decembrim EBI jāiesniedz ESRK un Padomei C ieteikuma 3. punkta minētās vadlīnijas un starpposma pārskats, kurā ietverts priekšlikums par to, kā tā gatavojas pildīt C ieteikuma 4. punktu;
- b) C ieteikuma 4. punkta mērķiem līdz 2014. gada 30. septembrim EBI jāsniedz ESRK pirmais uzraudzības pārskats par aktīvu aprūtinājumiem;
- c) līdz 2015. gada 31. decembrim EBI jāsniedz ESRK un Padomei galīgais uzraudzības pārskats par aktīvu aprūtinājumiem saistībā ar C ieteikuma 4. punktu;

⁽¹⁾ OV L 135, 31.5.1994., 5. lpp.

- d) līdz 2014. gada 30. jūnijam nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, jāsniedz ESRK pirmais uzraudzības pārskats par darbībām, kas veiktas, reaģējot uz C ieteikuma 1. un 2. punktu;
- e) līdz 2015. gada 30. septembrim nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, jāsniedz ESRK un Padomei galīgais uzraudzības pārskats par darbībām, kas veiktas, reaģējot uz C ieteikuma 1. un 2. punktu;
4. *D ieteikums* – EBI pārskati jāsniedz, ievērojot šādus termiņus:
- a) līdz 2013. gada 31. decembrim EBI jāiesniedz ESRK un Padomei ieteikumā paredzētās vadlīnijas;
- b) līdz 2015. gada 30. jūnijam EBI jāiesniedz ESRK un Padomei papildu pārskats par D ieteikuma 1. punkta a) apakšpunkta ii) punkta īstenošanu.
5. *E ieteikums* – EBI un nacionālajām uzraudzības iestādēm pārskati jāsniedz, ievērojot šādus termiņus:
- a) līdz 2013. gada 31. decembrim nacionālajām uzraudzības iestādēm jāsniedz ESRK pirmais uzraudzības pārskats par darbībām, kas veiktas, reaģējot uz E ieteikuma 1. punktu;
- b) līdz 2013. gada 31. decembrim EBI jāsniedz ESRK starpposma pārskats, kurā izklāstīti labākās prakses principi attiecībā uz nodrošinātām obligācijām, kurus tā identificējusi kopā ar nacionālajām uzraudzības iestādēm, un novērtējums par citu finanšu instrumentu esamību, kuri rada aktīvu apgrūtinājumu un attiecībā uz kuriem jāidentificē labākā prakse;
- c) līdz 2014. gada 31. decembrim EBI jāsniedz ESRK starpposma pārskats, kurā izklāstīti labākās prakses principi attiecībā uz citiem finanšu instrumentiem, kuri rada aktīvu apgrūtinājumu, ja tie norādīti b) apakšpunktā minētajā starpposma pārskatā;
- d) līdz 2015. gada 31. decembrim EBI jāsniedz ESRK un Padomei galīgais pārskats, kurā ietverts nodrošinātu obligāciju regulējuma darbības novērtējums, ievērojot labākās prakses principus, un tās viedoklis par iesakāmo turpmāko rīcību, ja tāda tiek uzskatīta par vēlamu;
- e) līdz 2016. gada 31. decembrim EBI jāsniedz ESRK un Padomei galīgais pārskats, kurā ietverts citu finanšu instrumentu, kuri rada aktīvu apgrūtinājumu, ja tie norādīti b) apakšpunktā minētajā starpposma pārskatā, regulējuma darbības novērtējums, ievērojot labākās prakses principus, un tās viedoklis par iesakāmo turpmāko rīcību, ja tāda tiek uzskatīta par vēlamu.

4. Uzraudzība un novērtējums

1. ESRK Sekretariāts:

- a) palīdz adresātiem, tai skaitā, veicinot koordinētu pārskatu sniegšanu, nodrošinot attiecīgus paraugus un vajadzības gadījumā precizējot pārskatu sniegšanas kārtību un grafiku;
- b) pārbauda, vai adresāti izpilda ieteikumus, tai skaitā, pēc to lūguma palīdzot adresātiem, un ar Koordinācijas komitejas palīdzību par izpildi ziņo ESRK Valdei.

2. ESRK Valde izvērtē darbības un pamatojumus, par kuriem ziņojuši adresāti, un vajadzības gadījumā lemj par to, ka šis ieteikums nav ievērots un adresāti nav pienācīgi pamatojuši savu bezdarbību.

Frankfurtē pie Mainas, 2012. gada 20. decembrī

ESRK priekšsēdētājs
Mario DRAGHI

PIELIKUMS IETEIKUMAM PAR KREDĪTIESTĀŽU FINANSĒJUMU

SATURS

	Lappuse
KOPSAVILKUMS	9
IEVADS	10
I. FINANSĒJUMA STRUKTŪRU UN AKTĪVU ATTĪSTĪBA	11
I.1. Nodrošināts un nenodrošināts finansējums	12
I.2. Nodrošinātā finansējuma attīstība	13
I.2.1. Nodrošinātās obligācijas	14
I.3. Nodrošinātā finansējuma attīstība	15
I.3.1. Klientu noguldījumi	15
I.4. Inovatīvs finansējums	17
I.4.1. Likviditātes mijmaiņas darījumi	17
I.4.2. Strukturētie produkti un BTL	17
I.5. Valsts atbalsts pašreizējos spriedzes apstākļos	18
I.6. Finansējuma struktūras veidošanos noteicošie faktori	19
I.6.1. Jauno un gaidāmo normatīvo aktu ietekme uz banku finansējumu	20
I.7. Aizņemto līdzekļu īpatsvars un aktīvu sadalījums	22
II. AKTĪVU APGRŪTINĀŠANA: APSEKOJUMĀ IEGŪTIE DATI	23
II.1. Vispārējais aktīvu apgrūtinājuma līmenis	23
II.2. Papildu nodrošinājuma ietekme uz apgrūtinājuma līmeni	26
II.3. Dažādu darījumu loma saistībā ar apgrūtinājuma līmeni	27
III. RISKI	28
III.1. Ar aktīvu apgrūtinājumu saistītie riski	28
III.1.1. Nenodrošināto kreditoru strukturālā subordinācija	28
III.1.2. Jautājumi par turpmāku piekļuvi beznodrošinājuma aizdevuma tirgiem	29
III.1.3. Jautājumi par caurredzamību un pareizu cenu noteikšanu	30
III.1.4. Paaugstināti finansējuma un likviditātes riski	30
III.1.5. Iespējamais apgrūtinājums	32
III.1.6. Citi ar aktīvu apgrūtināšanu saistītie riski	33
III.1.7. Citi riski saistībā ar īpašiem produktiem vai darījumiem	34
III.1.8. Risku īstenošanās izraisītāji	36
III.1.9. Aktīvu apgrūtinājuma ilgtspējība	36
III.1.10. Aktīvu apgrūtinājuma ietekme uz reālo tautsaimniecību	36
III.2. Ar inovatīvu finansējumu saistītie riski	37
III.2.1. Caurredzamība, konfidence, pārvaldības un uzraudzības grūtības	37
III.2.2. Savstarpējā saistība	37
III.2.3. Tiesvedības un reputācijas riski; patērētāju tiesību aizsardzība	38
III.2.4. Īpašie riski saistībā ar likviditātes mijmaiņas darījumiem	38
III.3. Ar koncentrāciju saistītie riski	39
III.4. Ar parāda attiecības samazināšanas spiedienu saistītie riski	40

	<i>Lappuse</i>
IV. FINANSĒJUMA STRUKTŪRU ILGTSPĒJA (VIDĒJA TERMIŅA UN ILGTERMIŅA PERSPEKTĪVĀ)	40
IV.1. Klientu noguldījumu lielāka loma	40
IV.2. Lielapjoma beznodrošinājuma un nodrošinātā finansējuma loma	41
IV.3. Ilgtspējīgas finansēšanas struktūras iezīmes	42
IV.4. Finansējuma pieprasījuma un piedāvājuma efekti	42
V. POLITIKA	42
POLITIKAS PASĀKUMU MĒRĶI	42
IETEIKUMU ĪSTENOŠANAS PRINCIPI	43
VISIEM IETEIKUMIEM KOPĪGIE PAPILDU PASĀKUMI	43
IETEIKUMI	43
V.1. A ieteikums. Finansēšanas risku uzraudzība un novērtēšana un vadības veiktā finansēšanas riska pārvaldība	44
V.1.1. Ekonomiskais pamatojums	44
V.1.2. Novērtējums, t. sk. priekšrocības un trūkumi	44
V.1.3. Papildu pasākumi	45
V.1.4. Komunikācija par papildu pasākumiem	46
V.2. B ieteikums. Iestāžu veiktā aktīvu apgrūtinājumu riska pārvaldība	47
V.3. C ieteikums. Uzraudzības iestāžu veiktā aktīvu apgrūtinājumu uzraudzība	47
V.3.1. Ekonomiskais pamatojums (B un C ieteikums)	48
V.3.2. Novērtējums, t. sk. priekšrocības un trūkumi (B un C ieteikums)	48
V.3.3. Papildu pasākumi (B un C ieteikums)	48
V.3.4. Komunikācija par papildu pasākumiem – B ieteikums	50
V.3.5. Komunikācija par papildu pasākumiem – C ieteikums	50
V.4. D ieteikums. Tīrģus caurredzamība attiecībā uz aktīvu apgrūtinājumiem	50
V.4.1. Ekonomiskais pamatojums	51
V.4.2. Novērtējums, t. sk. priekšrocības un trūkumi	51
V.4.3. Papildu pasākumi	52
V.4.4. Komunikācija par papildu pasākumiem	53
V.5. E ieteikums. Nodrošinātās obligācijas un citi instrumenti, kas rada apgrūtinājumu	53
V.5.1. Ekonomiskais pamatojums	53
V.5.2. Novērtējums, t. sk. priekšrocības un trūkumi	54
V.5.3. Papildu pasākumi	54
V.5.4. Komunikācija par papildu pasākumiem	55
V.6. ESRK pieņem zināšanai citas iniciatīvas	55
VI. ESRK APSEKOJUMA PAR AKTĪVU APGRŪTINĀŠANU UN INOVATĪVIEM FINANSĒJUMA VEIDIEM REZULTĀTI: SKAIDROJUMS PAR METODOLOĢIJU UN STATISTIKU	55
VI.1. Skaidrojums par metodoloģiju	55
VI.1.1. Datu kopuma vispārējs apskats	55
VI.1.2. Daži metodoloģiski aspekti	56
VI.1.3. Datu kvalitātes kontrole	56
VI.2. Apgrūtinājums	57
VI.2.1. Apgrūtinājuma līmenis	57
VI.2.2. Apgrūtināto aktīvu un atbilstošo saistību terminstruktūra	60
VI.3. Nodrošināts finansējums	60
VI.4. Darījuma partneri	61

KOPSAVILKUMS

Pēdējo gadu laikā banku finansējuma struktūra būtiski mainījies. Šajā pielikumā aplūkotas norises saistībā ar Savienības banku finansējuma avotiem un struktūru, riski, ko rada šīs norises, kā arī sniegta virkne ieteikumu par politikas pasākumiem šo risku novēršanai.

Kā visnozīmīgākā norise minama nodrošinātā finansējuma relatīvā nozīmīguma palielināšanās, ko izraisījuši investoru nevēlēšanās uzņemt risku un regulatīvās pārmaiņas, īpaši Bāzeles kapitāla un likviditātes ietvari un Maksātspeja II. Šīs norises radījušas priekšnoteikumus pieaugošam pieprasījumam pēc nodrošinājuma (t. sk. saistībā ar valsts sektora finansējuma avotiem), tādējādi mazinoties augstas kvalitātes nodrošinājuma piedāvājumam laikos, kad bankām nepieciešami stabili finansējuma avoti, lai tās varētu turpināt reālās tautsaimniecības kredīvēstību. Pieaugoša ieguldītāju nedrošība saistībā ar pašreizējo valsts parāda krīzi likusi bankām arvien vairāk izmantot valsts sektora finansējuma avotus, uz ko savukārt centrālās bankas reaģējušas, veicot ārkārtas pasākumus, kas ietver ilgāka termiņa operācijas un nodrošinājuma sarakstu paplašināšanu.

Bankas arvien vairāk izmantojušas arī klientu noguldījumus, tādējādi pieaugot konkurencei to piesaistē. Pieaugoša paļaušanās uz noguldījumiem bijusi daļēji sekmīga, ar to saistīti arī riski, jo noguldījumi konkurences dēļ var kļūt nestabilāki un klientiem piedāvātie produkti kļuvuši inovatīvāki un ne vienmēr izpratne par tiem ir pietiekami dziļa. Visbeidzot, dažas bankas pārgājušas uz inovatīviem produktiem, īpaši likviditātes mijmaiņas darījumiem, lai par konkurētspējīgām cenām nodrošinātu finansējumu. Cenšoties sniegt visaptverošu apskatu par šiem fenomeniem, pielikums ietver novērtējumu par finansējuma struktūru ilgtermiņā, kā arī to ietekmi uz finanšu sektoru un reālo tautsaimniecību.

Pielikumā dziļāk aplūkoti un analizēti trīs risku avoti: 1) aktīvu apgrūtināšana, 2) inovatīvs finansējums un 3) koncentrācija.

Pierādījies, ka nodrošināts finansējums pašreizējā stresa periodā ļāvis bankām izdzīvot, jo tas dod iespēju diversificēt finansējuma avotus un mazinā darījuma partnera risku. Apzinoties priekšrocības, kādas krīzes laikā piedāvā nodrošināts finansējums, pielikumā tomēr novērtēti arī riski, ko rada pārmērīgs apgrūtinājuma līmenis. Pirmkārt, tas nosaka pārējo kreditoru, īpaši noguldītāju, tālāku subordināciju, kas rada sekas saistībā ar noguldījumu garantijas sistēmas līdzekļu potenciālo izmantošanu. Augsts apgrūtinājuma līmenis nākotnē var negatīvi ietekmēt arī piekļuvi beznodrošinājuma aizdevumu tirgiem un apgrūtināt riska cenas pareizu noteikšanu, kas iespaido efektīvu resursu sadalījumu. Turklāt vērojama tendence, ka iespējama apgrūtinājums ir prociklisks, jo tas palielinās stresa periodos sakarā ar nodrošinājuma prasību automātisku palielināšanos. Plašākā skatījumā apgrūtinājuma līmeņa paaugstināšanās visā sistēmā rada likviditātes un finansējuma pārvaldības grūtības un pastiprina ar nodrošinājuma atkārtotu izmantošanu saistītos riskus. Papildu grūtības rada iestāžu ar augstu apgrūtinājuma līmeni efektīva pārvaldība un uzraudzība.

Inovatīvi finansējuma veidi parasti ir mazāk caurredzami un attiecīgi grūtāk pārvaldāmi un uzraugāmi. Ņemot vērā iespējamo neskaidrību, pastāv arī lielāka tiesvedības un reputācijas risku īstenošanās iespēja, īpaši, ja šie produkti tiek pārdoti privātajiem klientiem. Koncentrācijas radītie riski analizēti, aplūkojot tos no četrām dažādām perspektīvām – saistībā ar investoru bāzi, instrumentiem, termiņu grupām un ģeogrāfisko aptvērumu.

Aplūkojot finansējuma struktūras plašākā skatījumā, pielikumā argumentēts viedoklis, ka labi diversificēta finansējuma struktūra ir vitāli svarīga, lai garantētu kredītiestādes spēju izturēt stresa periodus. Tas nozīmē, ka nevajadzētu pārmērīgi izmantot kādus atsevišķus finansējuma avotus un īpaši nodrošinātos aizņēmumus. Turklāt tas nozīmē, ka iestādēm, nosakot savu spēju īstenot finansēšanas plānus, jāņem vērā arī citu iestāžu darbība, īpaši attiecībā uz klientu noguldījumu izmantošanu, kas sakarā ar pieaugošo konkurenci var kļūt par mazāk stabilu finansējuma avotu. Jau vērojamas pazīmes, ka kredītiestādes sāk izmantot neliela apmēra finansējuma instrumentus, kas var līdzināties noguldījumiem, bet ietver atšķirīgus riskus, jo uz tiem var neattiekties noguldījumu garantijas sistēmas.

Pamatojoties uz veikto analīzi, izstrādāti vairāki ieteikumi par politikas pasākumiem.

Istermiņā, ņemot vērā joprojām sliktos tirgus apstākļus un nepieciešamību kredītiestādēm izveidot stabilus finansēšanas plānus, ieteicams, lai nacionālās uzraudzības iestādes un Eiropas Banku iestāde (EBA) veiktu finansēšanas un likviditātes risku uzraudzību un novērtējumu un finansēšanas plānu dzīvotspēju, vērtējot kopējo situāciju, attiecīgi nacionālajā un Savienības līmenī. Pašlaik īpaši ieteicams, lai atbildīgās iestādes novērtētu iestāžu plānus samazināt valsts sektora finansējuma izmantošanas apjomus. Ieteicams, lai, analizējot finansējuma un likviditātes riskus, atbildīgās iestādes pievērstu īpašu uzmanību gadījumiem, kad tiek izmantoti inovatīvi instrumenti, kas var radīt sistēmiskus riskus, un izvērtēt riskus saistībā ar nenodrošinātiem noguldījumiem līdzīgiem instrumentiem, ja tādi tiek pārdoti privātajiem klientiem, un to iespējamo negatīvo ietekmi uz tradicionālajiem noguldījumiem.

Šo ieteikumu galvenais uzdevums ir risināt ar apgrūtinājumu saistītos jautājumus ar visaptverošas stratēģijas palīdzību. Istermiņā tiek aicināts veikt saskaņotas darbības, lai tālāk uzlabotu likviditātes un finansējuma risku vadību kredītiestādēs

ar apgrūtinājumu saistītās situācijās. Arī uzraudzības iestādēm tiek ieteikts nodrošināt lielāku konsekvensi, veicot uzraudzību un novērtējot apgrūtinājuma līmeni, attīstību un veidus, kā arī spriedzes periodu ietekmi uz apgrūtinājumu. Svarīgi, ka ietverts arī ieteikums par tirgus caurredzamību, lai risinātu finansējuma piedāvājuma problēmu, veicinot labāku riska cenas noteikšanu, īpaši saistībā ar apgrūtinājumu.

Apsverot, cik liels ir nodrošināto obligāciju relatīvais nozīmīgums bankas finansējuma struktūrā un kādi riski konstatēti saistībā ar šiem instrumentiem, piemēram, attiecībā uz juridiskajām neskaidrībām dažās dalībvalstīs un informācijas atklāšanas prakses atšķirībām, tiek ieteikts, lai nacionālās uzraudzības iestādes radītu stimulus pārņemt labāko valsts vai privāto praksi. Tiek ieteikts, lai šā pirmā posma laikā Eiropas Banku iestāde koordinētu šādas iniciatīvas un apkopotu labāko praksi, kā arī apsvērtu, vai tirgi darbojas saskaņā ar šiem principiem. Tai jāapsver arī, vai ir atbilstoši izmantot pašas EBI pilnvaras kā formālu mehānismu, lai panāktu šādas labākās prakses obligātu pielietojumu, jeb nodot šo jautājumu Eiropas Komisijai iespējamu turpmāku pasākumu veikšanai, ņemot vērā potenciālo ietekmi uz tirgiem, kas citā ziņā funkcionē labi. Tiek ieteikts, lai otrajā posmā EBI apsvērtu, vai ir arī citi finanšu instrumenti, kas ietver aktīvu apgrūtināšanu un kuriem būtu nepieciešama līdzīga pieeja.

Ņemot vērā klajā ar formāliem ieteikumiem citu finansējuma tirgu stimulēšanai, ESRK ņem vērā vairākas privātās iniciatīvas, piemēram, attiecībā uz vērtspapīrošanas un nodrošināto obligāciju apzīmējumiem, jo šādas iniciatīvas var palīdzēt atjaunot uzticēšanos dažiem finanšu produktiem.

IEVADS

Pēdējo gadu krīzes sākumi meklējami 2007.–2008. gada notikumos, kad maza un liela apjoma finansējuma tirgos vērojams norisē atklāja ar dažām aktīvu grupām (piemēram, zemas kvalitātes mājokļu hipotēkām ASV un citās valstīs) un dažiem uzņēmējdarbības modeļiem (piemēram, īstermiņa lielapjoma finansējuma izmantošanu) saistītās vājās vietas. Kopš tā laika krīze ieguvusi jaunas formas un aptvērusi ilgstošu laika periodu. Vairāku valstu pašreizējā ievainojamība kopā ar dažu banku sistēmu trauslumu Savienībā, un īpaši eurozonā, nelabvēlīgi attīstījusies un pastiprinājusies vājas tautsaimniecības izaugsmes kontekstā. Šajos apstākļos spēcīgā saikne starp banku un valsts finansējuma izmaksām kombinācijā ar neskaidrībām par dažu banku aktīvu kvalitāti un to uzņēmējdarbības modeļu ilgtspēju nozīmē, ka kredītu un starpbanku tirgu darbība joprojām ir traucēta un ka bankas saskārušās ar bilanču pārvaldības grūtībām.

Ņemot vērā iepriekšminēto, valsts iestādes ir iejaukušās un centrālās bankas īstenojušas apņēmīgus pasākumus, lai ļautu bankām nodrošināt sev finansējumu, savukārt uzraudzības iestādes spērušas soļus, lai panāktu kapitāla apjoma nostiprināšanos, uzlabotu caurredzamību un risinātu aktīvu kvalitātes problēmu.

Lai rastu izeju no šīs situācijas, arī bankas reaģējušas, mainot savu finansējuma struktūru un aktīvu portfeļus. Šajā pielikumā uzmanība veltīta arī banku finansējuma avotu un struktūru pārmaiņām un vērtēts, vai šādas norises rada sistēmiskus riskus.

Šajā pielikumā aplūkota ES banku finansējuma struktūra un tās attīstība pēdējo gadu laikā un pievērsta uzmanība nodrošināta finansējuma un citu nodrošināto darījumu pieaugošajai lomai un to sekām saistībā ar aktīvu apgrūtinājumu. Iespējams, ka, reaģējot uz krīzi, dažas bankas pievērsušās arī inovatīvākiem finansējuma avotiem, kuri pašreizējā brīdī ir neskaidri un dažos gadījumos var iespaidot aktīvu apgrūtinājumu. Visbeidzot, pielikumā plašāk aplūkotas šo norišu sekas saistībā ar banku finansējuma struktūras ilgtspēju.

Pielikumā izvērtēts, vai un kā šīs norises atsaucas uz nepieciešamajiem politikas pasākumiem. Tajā secināts, ka daži no šiem riskiem ir būtiski un tāpēc tiek sniegti politikas atbildes pasākumi. Šie iespējamie pasākumi balstās uz pašreizējās situācijas iezīmēm, kas vēl joprojām liecina par krīzes turpināšanos un tirgus nestabilitāti, tādējādi radot nepieciešamību pēc īpašas uzmanības.

Šajā analizē izmantoti vairāki atšķirīgi datu apkopojumi, lai labāk atainotu notikumu attīstību un pašreizējo stāvokli. Lai gan uzraudzības iestādes un citas atbildīgās valsts iestādes veic banku bilanču pārraudzību un tās ir pakļautas tirgus caurredzamības noteikumu prasībām, lai iegūtu informāciju, īpaši par apgrūtinājuma apjomiem un veidiem un par inovatīvajiem finansējuma avotiem, bija nepieciešams veikt *ad hoc* apsekojumu.

Šis pielikums sadalīts sešās sadaļās. Ievadam seko I sadaļa, kurā aplūkota ES banku finansējuma struktūru attīstība un pašreizējais stāvoklis. II sadaļa veltīta ESRK apkopoto aktīvu apgrūtinājuma datu analīzei. III sadaļā analizēti riski, kas saistīti ar vērojamajām norisēm. IV sadaļā plašāk raksturots finansējuma struktūras ilgtspējas jautājums, savukārt V sadaļā sniegti ESRK ieteikumi. Pievienots arī metodoloģisks un statistisks pielikums par ESRK aktīvu apgrūtinājuma un inovatīvo finansējuma veidu apsekojumu (VI sadaļa).

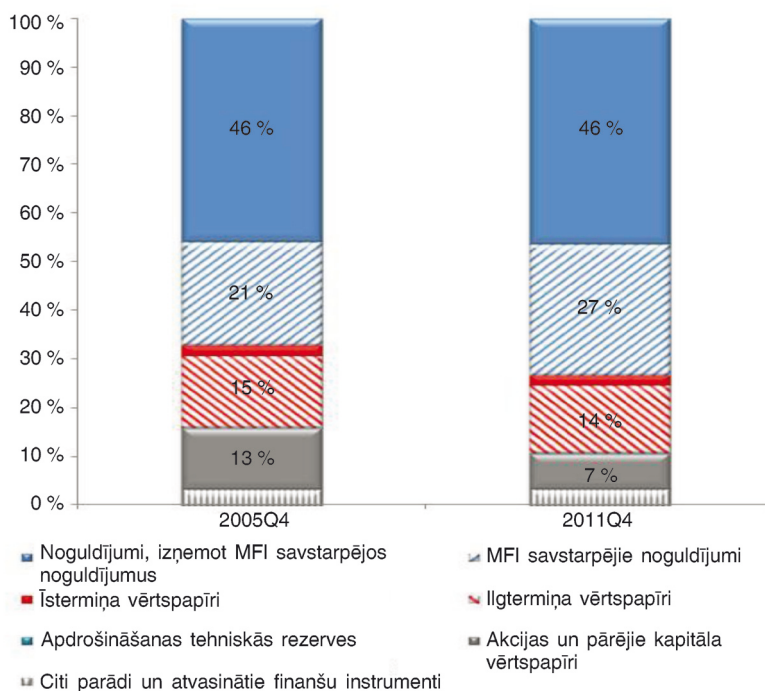
I. FINANSĒJUMA STRUKTŪRU UN AKTĪVU ATTĪSTĪBA

Pēdējos gados vērojams finansējuma avotu un struktūru pārmaiņas nevar analizēt atrauti no pašreizējās ilgās krīzes konteksta. Sakarā ar nopietniem traucējumiem kredītu un starpbanku tirgos un valstu un finanšu sistēmu ievainojamības kontekstā, īpaši eurozonā, bankas pielāgojušas gan savu finansējuma struktūru, gan aktīvu portfeļus.

Salīdzinot finansējuma struktūru eurozonas ⁽¹⁾ banku bilancēs 2011. gada beigās ar situāciju pirms finanšu krīzes (2005. gada beigās), jāsecina, ka noguldījumi, izņemot citu monetāro finanšu iestāžu (MFI) noguldījumus, joprojām veido procentuāli lielāko banku saistību daļu (sk. **I. att.**). Turklāt kopš 2008. gada klientu noguldījumu īpatsvars banku saistībās ir audzis, un vienlaikus pagarinājušies arī šo noguldījumu termiņi ⁽²⁾ (sk. **I.3.1.** sadaļu).

1. attēls

Saistību sadalījums: 2005. gada un 2011. gada salīdzinājums

Avots: ECB un Eurostat.

Kopš 2005. gada saistības ir pārstrukturētas, palielinot MFI savstarpējo noguldījumu īpatsvaru. Kā liecina finanšu darījumu dati, noguldījumu apjoms kopš 2005. gada beigām pieaudzis par 12 %.

Taču jāatzīmē, ka šajā statistikas komponentā ietverts arī centrālo banku finansējums. Sakarā ar centrālo banku un citu valsts pārvaldes iestāžu politikas reakciju uz kredītu un starpbanku tirgu situācijas pasliktināšanos centrālo banku un īpaši Eurosistēmas finansējuma, kā arī valsts garantētu parāda instrumentu izmantošanas apjoms pēdējos gados būtiski pieaudzis (sk. **I.5.** sadaļu).

Trešā svarīgākā pozīcija, kas veidoja 14 % no kopējām banku saistībām, ir ilgtermiņa parāda vērtspapīri. Runājot par parāda vērtspapīriem, pēdējos gados banku finansējuma struktūrā bijusi vērojama tendence pieaugt nodrošinātā finansējuma, t. sk. nodrošināto obligāciju, apjomam (sk. **I.1.** un **I.2.** sadaļu). Arī tirgus konfidences pasliktināšanās izraisījusi pārrobežu starpbanku darījumu apjoma būtisku samazināšanos, kas atspoguļojās īsākos termiņos un augstākās aizņēmumu procentu likmēs. Šādas segmentācijas pārmaiņas valstu robežās joprojām notiek.

Var secināt, ka nelielā apsekojamo banku izlasē ⁽³⁾ saistību struktūras sastāva pārmaiņas atkarīgas no šo banku reitinga (un netieši arī no valstu reitinga), jo ievainojamāko banku vai banku, kas darbojas ievainojamākās valstīs, gadījumā

⁽¹⁾ Tā kā nav pieejami harmonizēti dati par visu ES, šī informācija attiecas tikai uz eurozonu.

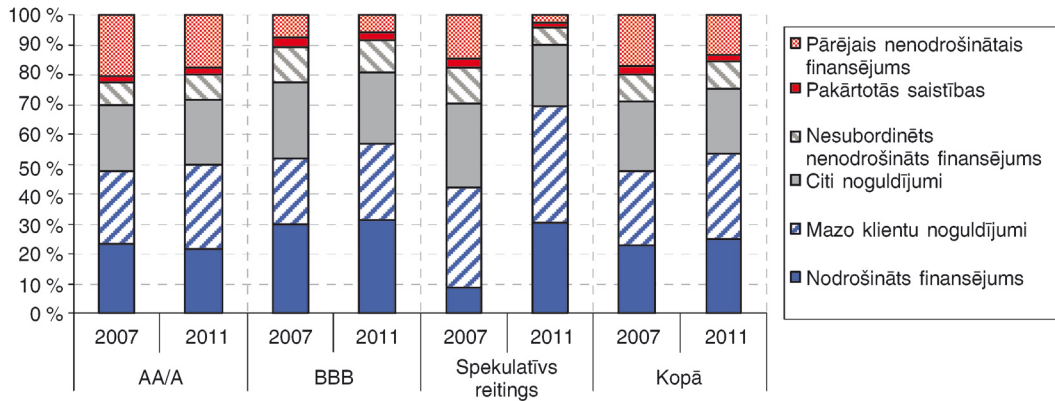
⁽²⁾ Sk. ECB (2012a) publikāciju "Banku finansējuma finansējuma tendenču pārmaiņas" (*Changes in bank financing patterns*), 2012. gada aprīlis.

⁽³⁾ Šie dati attiecas uz apsekojumu par aktīvu apgrūtinājumu un inovatīviem finansējuma veidiem, ko ESRSK veica 2012. gada vasarā. Sīkāku informāciju sk. VI sadaļā.

nodrošinātā finansējuma (kas ietver centrālo banku finansējumu) apjoma pieaugums un nenodrošināto parāda instrumentu izmantošanas samazinājums bijis izteiktāks. Šīs bankas, kā šķiet, arī nostiprinājušas savu noguldījumu bāzi vairāk nekā bankas ar augstāku reitingu (sk. 2. att.).

2. attēls

Finansējuma struktūra banku grupās ar dažādiem kredītreitingsiem (2007. gada beigās un 2011. gada beigās)

Avoti: ESRK apsekojums par aktīvu aprūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem un Bloomberg.

Aptvertā izlase: 12 bankas (AA/A), 6 bankas (BBB), 11 bankas (spekulatīva līmeņa reitings), 29 bankas (kopā).

Piezīme. Lai nodrošinātu konsekventu salīdzinājumu, gan 2007. gada beigās, gan 2011. gada beigās izmantoti to pašu banku dati.

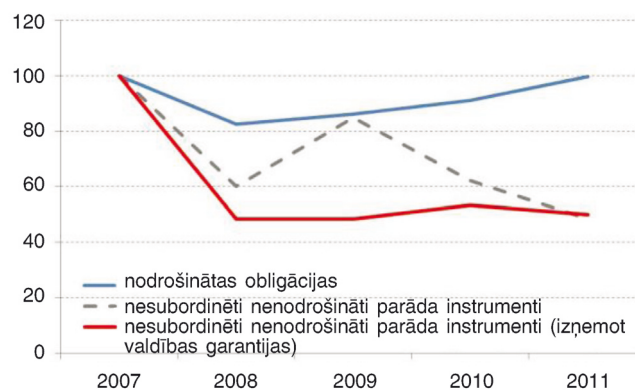
Šīs banku saistību pārmaiņas atspoguļo arī uzņēmējdarbības modeļu pārmaiņas. Pirms krīzes ES banku stratēģijas galvenais dzinējspēks bija aktīvi, kā rezultātā radās pārāk liels aizņemto līdzekļu īpatsvars, jo finansējums bija viegli pieejams un lēts, īpaši liela apjoma finansējuma tirgos. Krīze un tās iespaids uz likviditātes un finansējuma pieejamību piespieda bankas mainīt stratēģiju, kas tagad galvenokārt ir orientēta uz saistībām.

I.1. Nodrošināts un nenodrošināts finansējums

Sākot no 2007. gada beigām, banku vidēja termiņa un ilgtermiņa parāda vērtspapīru emisijas ievērojami saruka salīdzinājumā ar 10 gadu periodu pirms krīzes. Lai gan finanšu krīze nelabvēlīgi ietekmēja gan nenodrošinātā, gan nodrošinātā finansējuma tirgus, Savienības banku emitēto nodrošināto obligāciju apjoms pēdējos gados izrādījies ievērojami elastīgāks nekā nesubordinēto nenodrošināto parāda instrumentu emisiju apjoms (sk. 3. att.), kā rezultātā vērojama nodrošināto parāda instrumentu īpatsvara pieauguma tendence (sk. 4. att.). 2012. gadā šī pieauguma tendence pavērsās pretējā virzienā, daļēji tāpēc, ka perifērisko valstu emitentu, kuri veidoja ievērojamu daļu no nodrošināto obligāciju emisiju apjoma pieauguma 2010. un 2011. gadā, piekļuve tirgum gada lielākajā daļā bija ierobežota.

3. attēls

Nodrošināto obligāciju un nesubordinēto nenodrošināto parāda instrumentu emisiju pārmaiņas (2007.–2011. g.; indekss 2007 = 100)

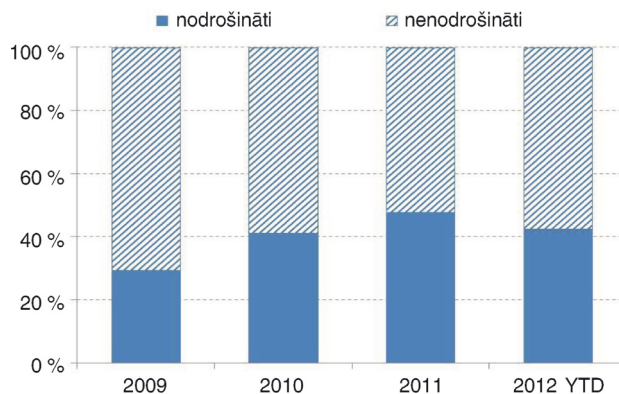

Avoti: Dealogic un ECB aprēķini.

Piezīme. ES banku (neatkarīgi no lieluma) veiktās emisijas. Darījumi, kuros vērtspapīri tiek paturēti, nav ietverti.

4. attēls

Nodrošināto un nenodrošināto parāda instrumentu emisiju īpatsvars (2009.–2012. g. sept.; %)

Avoti: Dealogic un ECB aprēķini.

Piezīmes. Nodrošināto vērtspapīru emisijas ietver nodrošinātās obligācijas, ar aktīviem nodrošinātos vērtspapīrus un ar hipotēkām segtās obligācijas. ES banku (neatkarīgi no lieluma) veiktās emisijas. Darījumi, kuros vērtspapīri tiek paturēti, nav ietverti.

Šī vispārējā tendence atspēļ atšķirīgās norises dažādās valstīs un dažādās bankās. Dažu pēdējo gadu laikā ietekme uz banku emisijas apjomiem ievainojamākajās valstīs bijusi lielāka nekā pārējās valstīs. Šajās valstīs darbojošās bankas arī lielākā mērā izmantojušas nodrošinātos instrumentus (bieži vien paturot šos instrumentus, lai izmantotu kā nodrošinājumu) un garantētos (īpaši valsts garantētos) instrumentus. Banku grupām ar zemāku reitingu, pat tām, kuras darbojas stabilākās valstīs, bijis grūtāk iegūt liela apjoma finansējumu privātā sektora tirgos.

Runājot par starpbanku finansējumu, euro naudas tirgus apsekojuma dati ⁽¹⁾ parāda, ka 2008. gadā kopējā aktivitāte pēc nepārtrauktas izaugsmes gadiem sāka samazināties un turpināja būtiski sarukt 2009.–2010. gadā sakarā ar bažām par darījuma partneru riska paaugstināšanos. Lai gan 2011. gadā beznodrošinājuma aizņēmumu apjoms nedaudz palielinājās, tas joprojām bija ievērojami zemāks par pirmskrīzes līmeni. Arī 2012. gadā turpinājās beznodrošinājuma aizņēmumu relatīvā īpatsvara samazināšanās, beznodrošinājuma tirgus apgrozījumam sarūkot par 36 %. Nenodrošināto starpbanku aizņēmumu apjoma sarukumu zināmā mērā kompensēja repo darījumu veidā piesaisītā finansējuma apjoma kāpums, kas pēc 2008. gada krituma 2009. gadā sāka palielināties, bet pēc tam 2012. gadā atkal samazinājās par 15 %. Nodrošinātā finansējuma tirgus aktivitātes relatīvā elastība daļēji skaidrojama ar pieaugošo elektronisko platformu un īpaši centrālo darījuma partneru (CDP) tirdzniecības sistēmu izmantojumu nodrošināto darījumu veikšanai. Saskaņā ar apsekojuma datiem nodrošinātā finansējuma tirgū veikto darījumu apjoms, kuru klīrings veikts ar CDP starpniecību, kopš 2008. gada būtiski pieaudzis. 2012. gadā tas jau veidoja 55 % no nodrošinātajiem darījumiem (2011. gadā – 51 %).

I.2. Nodrošinātā finansējuma attīstība

ES (izņemot Vāciju) banku nodrošināto parādu atlikuma apjoms laikā no 2009. līdz 2012. gada 1. ceturksnim bija relatīvi stabils, lai gan šis rādītājs neatspoguļo atšķirīgās norises dažādās Savienības valstīs, jo dažās valstīs (piemēram, Spānijā, Itālijā un Zviedrijā) šis apjoms pieauga, turpretim citās (piemēram, Īrijā, Nīderlandē un Lielbritānijā) – samazinājās ⁽²⁾.

Vienlaikus dažas bankas sāka palielināt vērtspapīrošanas aktivitātes, iegūtos vērtspapīrus paturot, un nodrošināto obligāciju emisijas, lai izmantotu šos instrumentus kā nodrošinājumu, īpaši centrālo banku refinansēšanas operācijās (sīkāku informāciju sk. I.5. sadaļā). Īpaši laikā no 2011. līdz 2012. gadam institūcijas ar zemāku reitingu izmantoja šāda veida operācijas.

Vērtspapīrošanu lielos apjomos izmantoja šā procesa sākumposmā – 2008. gadā emisiju apjoms bija rekordliels (711 mljrd. euro), bet bankas nepaturēja tikai 5 % no šā kopējā emitētā apjoma. 2008.–2011. gadā banku paturēto ar aktīviem nodrošināto vērtspapīru īpatsvars un apjoms ievērojami pārsniedza paturēto nodrošināto obligāciju apjomu.

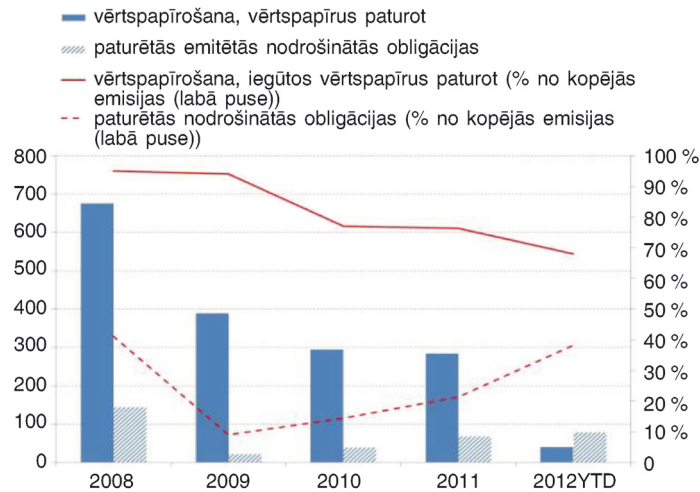
⁽¹⁾ Sk. "Euro naudas tirgus apsekojums" (*Euro money market survey*), ECB, 2012. gada septembris.

⁽²⁾ Vācijā pēdējos gados bijusi vērojama banku nodrošināto parādu atlikuma apjoma sarukuma tendence. To var skaidrot ar faktu, ka vairākās bankās norisinās būtiska pārstrukturēšana un tās atbrīvojušās no portfeļiem, kurus iepriekš finansēja ar nodrošināto obligāciju (īpaši valsts sektora nodrošināto obligāciju) palīdzību.

Pirmajos deviņos 2012. gada mēnešos banku paturēto emitēto nodrošināto obligāciju apjoms kāpa, sasniedzot vairāk nekā vienu trešdaļu no kopējā emitēto nodrošināto obligāciju apjoma (sk. 5. att.). Taču vērtspapīrošanas apjomi, vērtspapīrus paturot, joprojām bija ievērojami augstāki, vismaz 2012. gada 1. ceturksnī.

5. attēls

Vērtspapīrošana, vērtspapīrus paturot, un nodrošināto obligāciju emisijas ES pa gadiem

Avoti: Eiropas Finanšu tirgu asociācija, Dealogic.

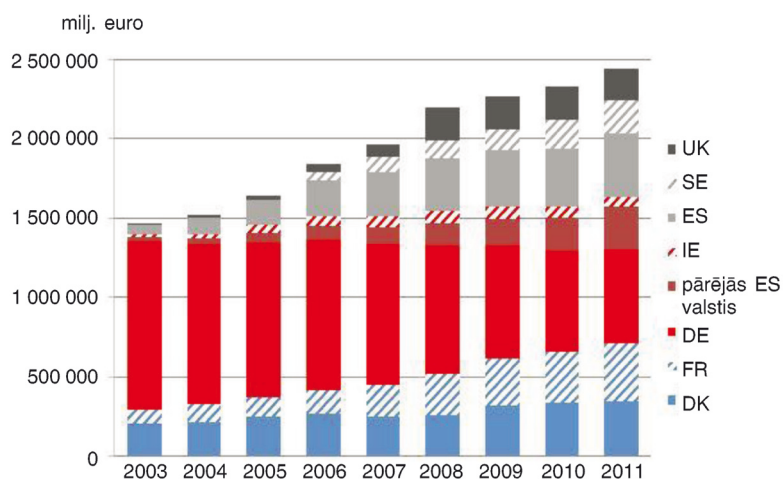
Piezīmes. Dati ietver ES banku emitētās nodrošinātās obligācijas, ar aktīviem nodrošinātos vērtspapīrus un ar hipotēkām segtās obligācijas. 2012. gada sākuma dati attiecas uz 1. ceturksni (vērtspapīrošanas gadījumā) un uz pirmajiem trim ceturkšņiem (nodrošināto obligāciju gadījumā).

I.2.1. Nodrošinātās obligācijas

Nodrošinātajām obligācijām ir svarīga loma nodrošinātajā finansējumā. Sākotnēji tās bija finansējuma avots tikai dažās valstīs, bet tagad kļuvušas par nozīmīgu ilgtermiņa finansējuma avotu bankām daudz plašākā valstu grupā (sk. 6. att.). 2003. gadā 95 % no visām apgrozībā esošajām nodrošinātajām obligācijām bija emitējušas bankas un hipotēku bankas, kas atradās tikai četrās valstīs (Dānijā, Francijā, Vācijā un Spānijā), savukārt 2010. gadā šajās valstīs bija emitēti tikai 66 % no visām apgrozībā esošajām nodrošinātajām obligācijām (sk. 7. att.).

6. attēls

Apgrozībā esošās nodrošinātās obligācijas

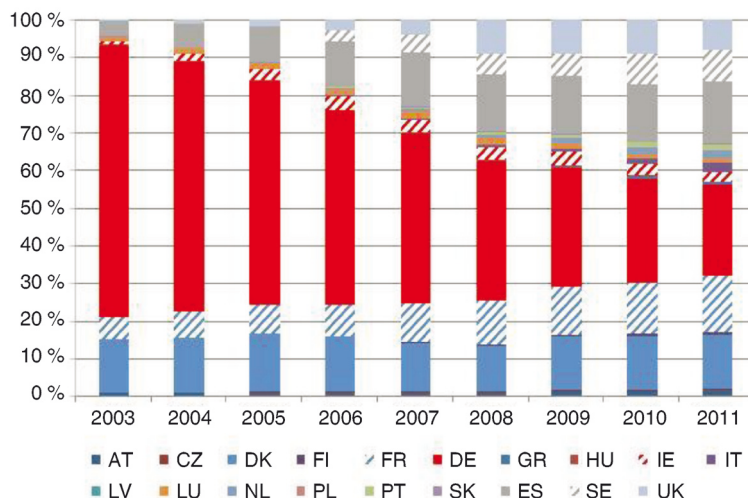

Avots: Eiropas Hipotēku federācija / Eiropas Nodrošināto obligāciju padome (ECBC Fact Book 2012).

7. attēls

Atsevišķās valstīs apgrozībā esošo nodrošināto obligāciju īpatsvars no kopējā ES apjoma

Avots: EMF/ECBC (ECBC Fact Book 2012).

Gan sākotnējā, gan otrreizējā tirgū nodrošināto obligāciju procentu likmju starpības saglabājušās mazākas nekā ekvivalentiem nesubordinētiem nenodrošinātajiem parāda instrumentiem, tādējādi padarot nodrošinātās obligācijas par pievilcīgākiem finansējuma instrumentiem, īpaši mājokļu hipotēku gadījumā. Arī fakts, ka kredītreitīga aģentūras piešķir nodrošinātajām obligācijām ievērojami augstākus reitingus nekā tā paša emitenta nesubordinētajiem nenodrošinātajiem parāda instrumentiem, veicinājis ieguldītāju pieprasījumu pēc šiem instrumentiem.

I.3. Nodrošinātā finansējuma attīstība

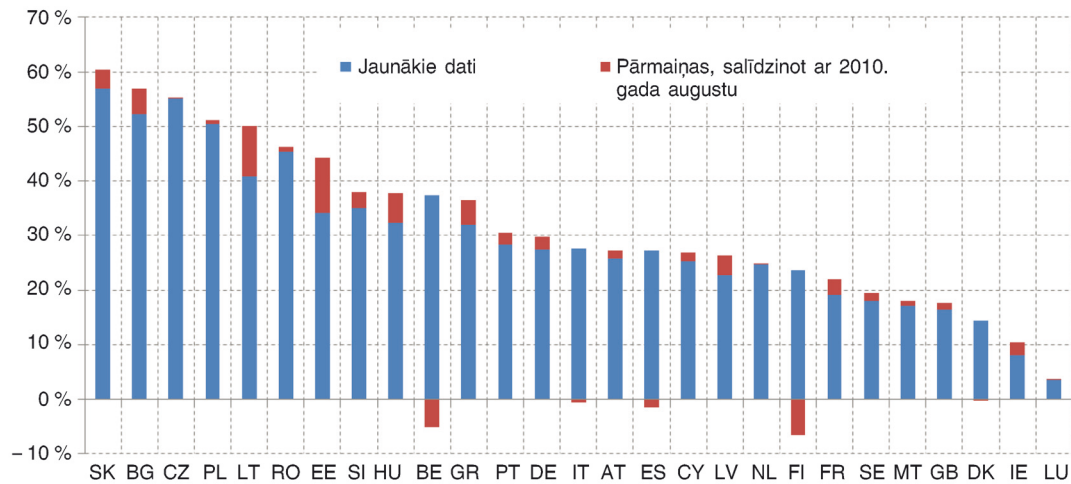
Lai gan apgrozībā esošo nenodrošināto parāda instrumentu apjoms 2009. un 2010. gadā bija relatīvi stabils, 2011. gada 1. ceturksnī tas sāka sarukt. Tas pats attiecas arī uz apgrozībā esošo nenodrošināto parāda instrumentu īpatsvaru kopējā apgrozībā esošo parāda instrumentu apjomā, kas 2009. un 2010. gadā bija aptuveni 40 % un 2011. gada 1. ceturksnī sāka samazināties, pēdējos mēnešos sasniedzot 30 %. Šī tendence dažādās Savienības valstīs bija atšķirīga, bet viskrasākais šā īpatsvara sarūkums bija vērojams galvenokārt tajās valstīs, kuras spēcīgi bija ietekmējusi krīze (īpaši Itālijā un Portugālē). Arī banku grupām, kuru kredītreitings ir zems, bet kuras darbojas valstīs ar augstāku kredītreitingu, nenodrošināto parāda instrumentu īpatsvars samazinājās.

I.3.1. Klientu noguldījumi

Neraugoties uz klientu noguldījumu apjoma vispārējo kāpumu banku bilancēs (sk. 1. att.), banku centieni saglabāt lielāku noguldījumu bāzi līdz šim ne vienmēr izdevušies (sk. 8. att.), lielā mērā sakarā ar pieaugošo konkurenci tirgū, kur jau tā ir pārmērīgi liels banku skaits un uzkrājēju nevēlēšanos piesaistīt savus līdzekļus, noguldot tos ar zemiem procentiem.

8. attēls

Iekšzemes nefinanšu privātā sektora noguldījumu īpatsvars (procentos no kopējiem aktīviem)

Avots: ECB. Pēdējais novērojums: 2012. gada augusts.

Piezīmes. Iekšzemes mājsaimniecību un nefinanšu sabiedrību sektora noguldījumi. Kopējos aktīvos nav ietverta pozīcija "pārējie aktīvi" (t. i., atvasināto finanšu instrumentu pozīcijas ar bruto pozitīvu tirgus vērtību). Pēdējais novērojums (t. i., 2012. gada augustā) ir summa, kas attēlota uz sarkanā un zilā stabiņa valstīm, kam attiecības pārmaiņas ir pozitīvas (laikā no 2010. gada augusta līdz 2012. gada augustam).

Faktiski kredītu un noguldījumu attiecība laikā no 2009. līdz 2012. gadam saglabājās relatīvi nemainīga (sk. 9. att.) – pēc samazinājuma 2011. gada 1. ceturksnī tā atkal pieauga un pēdējo ceturksņu laikā bija nosacīti stabila (aptuveni 150 %). Atšķirībā no tirgū iegūtajiem līdzekļiem noguldījumi visā krīzes periodā kopumā bijuši stabili, izņemot dažās valstīs spriedzes apstākļos. Zināmā mērā tas skaidrojams ar Savienībā pastāvošajām harmonizētajām noguldījumu garantijas sistēmām. Taču dažās valstīs, sākot ar 2011. gada 2. pusgadu, bijušas vērojamas pārmaiņas liela apjoma noguldījumos, no kuriem daļa bijuši pārrobežu noguldījumi (sk. 10. att.).

9. attēls

Kredītu un noguldījumu attiecība lielu ES banku grupu izlasē

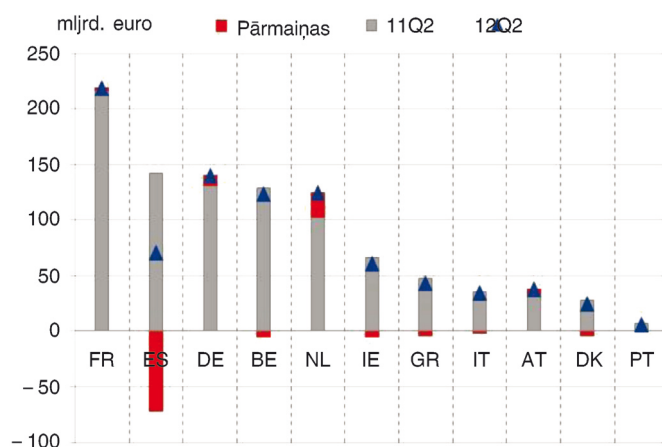

Avots: EBI.

Piezīmes. Atsevišķo iestāžu starpkvartiles diapazons. Izlase sastāv no 36 lielām bankām. Izlase dažādos laikos var atšķirties.

10. attēls

Ne-MFI pārrobežu noguldījumi

Avots: ECB

Piezīmes. Ne-MFI pārrobežu noguldījumi ES. Pārmaiņas balstās uz atšķirībām starp krājumiem 2012. gada 2. ceturksnī un 2011. gada 2. ceturksnī.

I.4. Inovatīvs finansējums

Līdztekus tradicionālajiem banku finansējuma veidiem bankas savas finansējuma vai likviditātes situācijas uzlabošanai atšķirīgā mērā izmanto arī citus instrumentu veidus.

I.4.1. Likviditātes mijmaiņas darījumi

Likviditātes mijmaiņas darījumus var veikt vairākos veidos, bet pamatā tie ir nodrošinātu aizdevumu veids, kas notiek, aizdevējam nodrošinot ļoti likvidus aktīvus (piemēram, naudu un valdības obligācijas) apmaiņā pret mazāk likvida nodrošinājuma (piemēram, ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru) ķīlu, tādējādi uzlabojot likviditāti.

Informācija, kas iegūta ESRK veiktajā apsekojumā par aktīvu apgrūtinājumu un inovatīvajiem finansēšanas veidiem, liecina, ka finansējums, kas iegūts, veicot likviditātes mijmaiņas darījumus ar naudas līdzekļu ķīlām (repo darījumi) un iekļājot iegūto nodrošinājumu reverso repo darījumos (saskaņotie repo darījumi), veido 7 % no kopējiem aktīviem. Salīdzinot 2007. un 2011. gada datus, var redzēt, ka attiecībā uz šo īpatsvaru nav vērojamas būtiskas pārmaiņas, vienīgi bankas 2007. gadā priekšroku vairāk devušas saskaņotajiem repo darījumiem nekā repo darījumiem ⁽¹⁾.

Saskaņā ar šo pašu apsekojumu vērtspapīru aizdevumu darījumu skaits vairumam institūciju saglabājas nenozīmīgs. Šo darījumu ceļā iegūtais finansējums vidēji veido tikai 0,7 % no banku kopējiem aktīviem un nevienai no apsekojumā iesaistītajām bankām nav pārsniedzis 3,5 %. Taču vērtspapīru aizdevumu darījumi ir ļoti lielā mērā koncentrēti, galvenokārt lielajās bankās. Kopumā tikai 19 bankas (no 47) norādīja, ka veic šādus darījumus, un četrām bankām tie veidoja 67 % no kopējā piesaistītā finansējuma. Turklāt šajā tirgū lielā mērā dominē dažas valstis, proti, Lielbritānija (44 % no kopējā piesaistītā finansējuma), Vācija (22 %) un Francija (19 %). Tālāk seko Nīderlande, Itālija un Zviedrija.

I.4.2. Strukturētie produkti un BTL

Krīze ir ietekmējusi strukturēto produktu tirgu ⁽²⁾. Euronext sarakstā (Amsterdāmā, Briselē, Lisabonā un Parīzē) iekļauto strukturēto vērtspapīru gada apgrozījums 21. gs. pirmās desmitgades vidū ievērojami pieauga, bet, sākoties krīzei, bija vērojams būtisks kritums (sk. **1. tabulu**).

1. tabula

Strukturēto produktu apgrozījums (mljrd. euro)

2005	2006	2007	2008	2009	2010
11,5	23,6	34,0	28,9	23,0	26,1

Avots: NYSE Euronext.

⁽¹⁾ Šis secinājums balstīts uz konsekventu apakšizlasi, ko veidoja 21 banka, kas sniedza ziņas gan par 2007. gada beigām, gan 2011. gada beigām.

⁽²⁾ Strukturētie produkti ir produkti ar iepriekš noteiktu atmaksas struktūru, kas atkarīga no vērtības termiņa beigās vai no viena vai vairāku pamatfaktoru (piemēram, akciju, kapitāla vērtspapīru indeksu, valūtu kursu, inflācijas indeksu, parāda vērtspapīru vai preču) dinamikas. Tie var būt vai nu strukturēti vērtspapīri, vai strukturēti noguldījumi.

Strukturēto produktu pielietojums banku finansējuma piesaistē ⁽¹⁾ dažādās Eiropas valstīs ir atšķirīgs atkarībā no tirgus lieluma (Beļģija, Vācija, Francija un Itālija veido divas trešdaļas no visu apgrozībā esošo strukturēto produktu apjoma; 2011. gada beigās – attiecīgi 226 mljrd. euro, 157 mljrd. euro, 84 mljrd. euro un 82 mljrd. euro) un vietējo banku finansējuma struktūras rakstura. Tomēr jāņem vērā, ka strukturētie produkti nav jaunievedumi, kas parādījušies pēc krīzes.

Biržā tirgoto līdzekļu (BTL) kā inovatīva finansējuma izmantošana bijusi plaši publiskota. Taču, izmantojot tirgotos fondus, lai piesaistītu finansējumu, bankas izvēlas ne tikai BTL, jo iespējams izmantot arī citus PVKIU ar kopējo ieņēmumu mijmaiņas darījumu un vērtspapīru aizdevumu palīdzību. Saskaņā ar ESRK apsekojumā iegūto informāciju BTL ļoti reti izmanto finansējuma iegūšanai – tikai dažas bankas norādījušas, ka izmanto šos instrumentus finansējuma piesaistei. Taču tas nenozīmē, ka šāda veida aktivitātes nākotnē nevarētu atkal kļūt biežākas. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc uzraudzības iestādes turpina tās uzraudzīt. Turklāt 2012. gada jūlijā Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde (ESMA) publicēja vadlīnijas par jautājumiem saistībā ar BTL un citiem PVKIU.

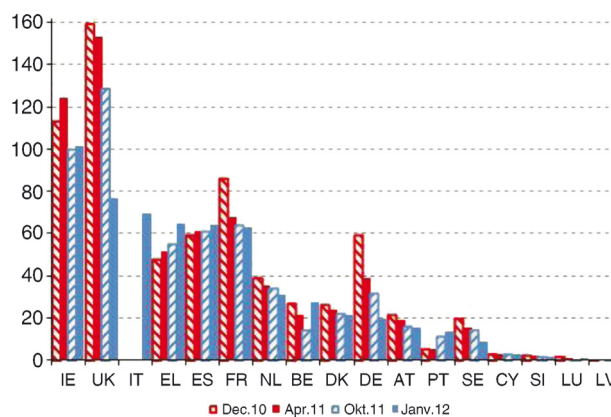
1.5. Valsts atbalsts pašreizējos spriedzes apstākļos

Pēc finanšu krīzes sākšanās un īpaši pēc *Lehman* sabrukuma centrālās bankas un valsts iestādes veica apņēmīgas darbības. Ņemot vērā banku finansēšanas grūtības nenodrošinātos kredīta tirgos, Savienības bankas pastiprināti pievērsās nodrošinātam finansējumam (sk. **I.2.** sadaļu) un centrālo banku finansējumam.

Turklāt ES dalībvalstis veica vairākus pasākumus, lai atbalstītu attiecīgās banku sistēmas. Vairumu valsts atbalsta pasākumu var iedalīt trīs pamatkategorijās: kapitāla iepludināšana, banku saistību garantēšana un atbrīvošanās no aktīviem ⁽²⁾. Konkrētāk, dalībvalstis vienojās par nacionālo valsts garantiju sistēmu likviditātes palielināšanai, kas tika pārskatīta 2011. gadā, lai ļautu dzīvotspējīgām bankām iegūt finansējumu. 2012. gada janvārī 17 ES dalībvalstis bija piešķirušas garantijas jaunu obligāciju emisijām kopumā par 580 mljrd. euro (eurozonas valstis – 480 mljrd. euro). Šis apjoms bija mazāks salīdzinājumā ar augstāko līmeni (930 mljrd. euro; eurozonas valstis – 720 mljrd. euro) 2009. gada pēdējā ceturksnī. Dažādās valstīs situācija atšķiras (sk. **11. att.**). Iespējamo saistību apjoms saistībā ar garantētajām banku saistībām vairumā valstu samazinājās, pienākot obligāciju dzēšanas termiņam, bet pieauga tādās valstīs kā Beļģija, Grieķija, Itālija, Portugāle un Spānija.

11. attēls

Garantētās banku saistības valstu dalījumā (mljrd. euro)

Avoti: Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts un dalībvalstu apsekojums ar EFK starpniecību.
Piezīme. Valstis, kuras nav norādītas, banku saistību garantijas faktiski netika izsniegtas.

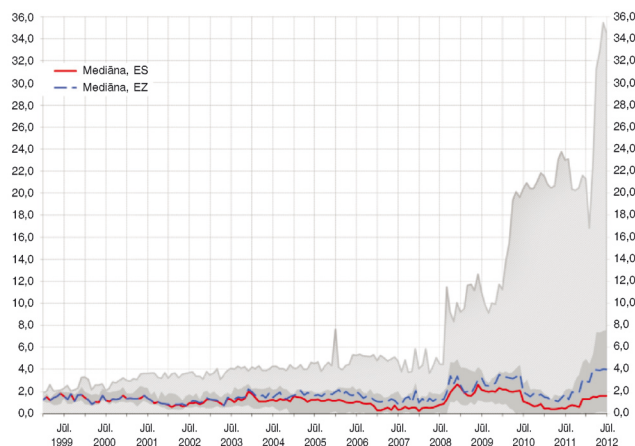
Krīzei dažās eurozonas valstīs pārejot valsts parāda krīzē, finansējuma iegūšanas apstākļi šajās valstīs būtiski pasliktinājās. Šajā kontekstā Eurosistēma iesaistījās, veicot dažādus pasākumus, kas ietvēra arī ilgāka termiņa refinansēšanas operāciju (ITRO) ieviešanu ar pilna apjoma piešķirumu un ar fiksētu procentu likmi, atbilstoša nodrošinājuma saraksta paplašināšanu un zemāku minimālo rezervju prasības noteikšanu. 2011. gada 22. decembrī un 2012. gada 1. martā ECB veica divas ITRO ar triju gadu termiņu, kuru kopējais apjoms bija vairāk nekā 1 trlj. euro (sk. **12. att.** un **13. att.**).

⁽¹⁾ Saskaņā ar <https://www.structuredretailproducts.com>.

⁽²⁾ Saskaņā ar Eiropas Komisijas datiem 2009. gada beigās kopējais valsts atbalsts ES finanšu institūcijām sasniedza augstāko līmeni (1 540 euro), bet 2012. gada janvārī saruka (līdz 1 080 mljrd. euro).

12. attēls

ES NCB operācijas

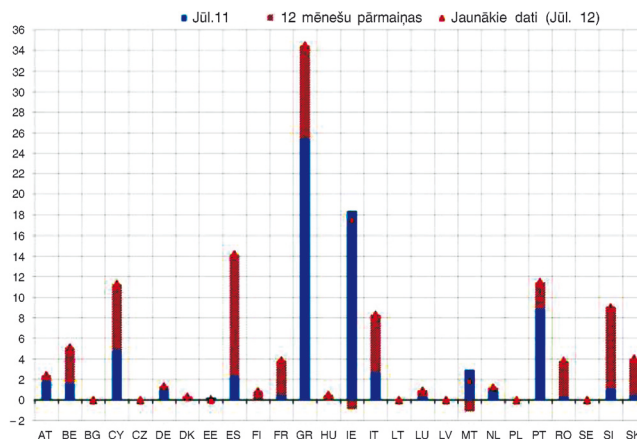

Avoti: ECB (MFI bilanču statistika) un Starptautiskais Valūtas fonds.

Piezīmes. Citu MFI, izņemot naudas tirgu fondu (NTF), saistības pret Eiropas Centrālo banku sistēmu (ECBS) kā īpatsvars no kopējām saistībām (izņemot kapitālu un rezerves un pārējās saistības). Tumši pelēkā daļa ietver starpkvartiles diapazonu, pelēkā – visaugstākos un viszemākos novērojumus. Dati par Lielbritāniju nav pieejami.

13. attēls

ES NCB operācijas

Avoti: ECB (MFI bilanču statistika) un Starptautiskais Valūtas fonds.

Piezīmes. Citu MFI, izņemot NTF, saistības pret ECBS kā īpatsvars no kopējām saistībām (izņemot kapitālu un rezerves un pārējās saistības). Dati par Lielbritāniju nav pieejami.

Protams, centrālo banku finansējuma izmantošana savstarpēji saistīta ar valstu nestabilitāti – Kipras, Grieķijas, Īrijas, Itālijas, Portugāles, Slovēnijas un Spānijas bankas ir vairāk paļāvušās uz Eurosistēmas finansējumu (sk. 13. att.). Dažās valstīs bankas izmantojušas paturētos vērtspapirus, īpaši nodrošinātās obligācijas, lai iegūtu atbilstošu nodrošinājumu operācijām ar centrālajām bankām (sk. 5. att.). Dažas bankas izmantojušas valsts garantijas parāda vērtspapīru emitēšanai, kuri dažos gadījumos tikuši izmantoti refinansēšanas operācijās ar centrālajām bankām.

1.6. Finansējuma struktūras veidošanos noteicošie faktori

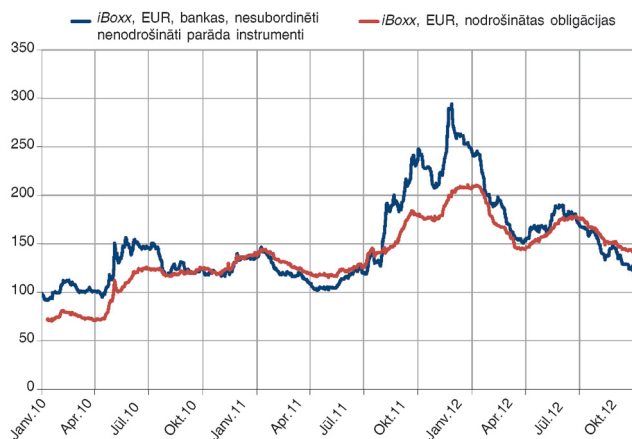
Banku saistību sastāva pārmaiņas notiek vairāku vienlaikus darbojošos faktoru rezultātā. Pēc vairāku perifērijas valstu emitēto parāda instrumentu, kam agrāk bija augsts kredītreitings un kas tika uztverti kā zema riska instrumenti, kredītreitings samazināšanas par vairākiem līmeņiem ieguldītāji vērtspapīros ar fiksētu ienākumu arvien vairāk pieprasīja drošus aktīvus. Tā rezultātā priekšroka tika dota nodrošinātiem aktīviem un īpaši nodrošinātajām obligācijām, jo nodrošinājuma pūls, kas sastāv no relatīvi drošiem aktīviem un kalpo par vēl vienu atmaksas avotu, radīja papildu drošības izjūtu. Turklāt specifiskie regulējumi attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām radīja ieguldītājos papildu drošību.

Kas attiecas uz nodrošināto un nenodrošināto parāda instrumentu cenu dinamiku, pamatojoties uz *iBoxx* indeksiem, atšķirība starp nesubordinēto nenodrošināto parāda instrumentu un nodrošināto obligāciju procentu likmju starpībām norāda uz cenu noteikšanas tendenču pārmaiņām krīzes laikā. Līdz aptuveni 2010. gada vidum nesubordinēto nenodrošināto parāda instrumentu vidējā cena turējās krietni virs nodrošināto obligāciju cenu līmeņa, bet pēc tam šī atšķirība lielā mērā izzuda un 2011. gada 1. pusgadā šī attiecība pat pavērsās pretējā virzienā. Sakarā ar pieaugošo vēlmi izvairīties no riska kredītu tirgos sakarā ar valsts parāda krīzes pastiprināšanos, ko pavadīja bailes no iespējamo saskaņotas atbildības uzņemšanās priekšlikumu ietekmes uz nesubordinēto nenodrošināto parāda instrumentu cenām, 2011. gada 2. pusgadā pozitīvas atšķirības starp nesubordinēto parāda instrumentu un nodrošināto obligāciju procentu likmju starpībām parādījās no jauna un atkal paplašinājās.

14. attēls

***iBoxx* indeksos ietvertu euro denominēto nesubordinēto nenodrošināto parāda instrumentu un nodrošināto obligāciju mijmaiņas darījumu procentu likmju starpības (2010. gada janvāris–2012. gada oktobris; bāzes punkti)**

Avots: Markit.

Pēc Eurosistēmas ITRO ar triju gadu termiņu 2012. gada sākumā nesubordinēto nenodrošināto parāda instrumentu procentu likmju starpības būtiski saruka un nodrošināto un nenodrošināto parāda instrumentu vidējās peļņas likmju starpības 1. pusgadā ilgu laiku attīstījās relatīvi līdzīgi. Taču 2012. gada jūnija beigās nesubordinēto nenodrošināto parāda instrumentu vidējā procentu likmju starpība nokritās zem nodrošināto obligāciju vidējās procentu likmju starpības.

Kas attiecas uz starpbanku finansējuma cenu, pēc *Lehman* sabrukuma nenodrošinātie darījumi kļuva ievērojami dārgāki salīdzinājumā ar repo darījumos iegūto finansējumu, kā parāda *EURIBOR-EUREPO* termiņdarījumu procentu likmju starpību krasais pieaugums, kas norādīja uz būtisku darījuma partneru kredītriska palielināšanos. Lai gan pēc ECB īstenotajiem liela mēroga likviditātes atbalsta pasākumiem procentu likmju starpības būtiski sašaurinājās, tās tomēr bija ievērojami lielākas nekā pirmskrīzes laikā. Valsts parāda krīzes pastiprināšanās kopš 2011. gada vidus atkal izraisīja procentu likmju starpību palielināšanos nodrošinātajiem darījumiem un nenodrošinātajiem darījumiem. 2012. gada 1. pusgadā pēc Eurosistēmas triju gadu ITRO īstenošanas procentu likmju starpības starp repo un nenodrošinātajiem darījumiem atkal sašaurinājās.

Jāatzīmē arī, ka kopš krīzes sākuma ES bankas koncentrējušas uzmanību uz finansējuma bāzes nostiprināšanu, par svarīgāko stratēģiju nosakot noguldījumu piesaisti. Saskaņā ar Bāzeles priekšlikumu par likviditātes režīmu mazo klientu noguldījumi tiek uzskatīti par stabilākiem nekā citi instrumenti, kas varētu būt mudinājis bankas īstenot šādu stratēģiju.

I.6.1. Jauno un gaidāmo normatīvo aktu ietekme uz banku finansējumu

I.6.1.1. Vispārēja informācija

Vairākas likumdošanas iniciatīvas, kas vai nu jau īstenotas, vai tiks īstenotas tuvā nākotnē, var ietekmēt banku finansējuma iespējas, īpaši izvēli par labu nodrošinātā vai nenodrošinātā finansējuma avotiem, bet arī jaunu finansējuma avotu izmantošanu. Vissvarīgākās no šīm iniciatīvām ir Kapitāla prasību direktīva un regula (*Capital Requirements Directive and Regulation; CRR/CRD IV*), Maksātspējas II / *Omnibus II* direktīva (*Solvency II/Omnibus Directive*), priekšlikums par Banku sanācības un noregulējumu direktīvu (*Bank Recovery and Resolution Directive*) un Eiropas tirgus infrastruktūras regula (*European Market Infrastructure Regulation; EMIR*).

Īsumā, tā kā saskaņā ar gaidāmajiem Bāzeles III un Maksātnespējas II noteikumiem attiecībā uz nodrošināto obligāciju emitēšanu nosacījumi būs potenciāli labvēlīgi salīdzinājumā ar vērtspapīrošanu, bankām var rasties papildu motivācija izvēlēties šādus instrumentus. Vienlaikus normas par saskaņotu atbildības uzņemšanos (*bail-in*) ietveršana ierosinātajā likumdošanas aktā par banku noregulējumu rada ieguldītājos priekšstatu, ka kredītu atgūšanas koeficients nenodrošinātajiem kreditoriem nākotnē būs zemāks. Arī tas, ka pašreizējā priekšlikumā attiecībā uz likviditātes seguma rādītāju banku emitētie nenodrošinātie parāda instrumenti netiek uzskatīti par likvīdiem aktīviem, var negatīvi ietekmēt banku interesi par citu banku nenodrošināto parāda instrumentu turēšanu⁽¹⁾.

Minētie likumdošanas akti ietekmēs ne tikai banku finansējumu, un to potenciālā negatīvā ietekme jāaplūko plašākā kontekstā, ņemot vērā labumu, ko tie dos, ne vien attiecībā uz finansējumu un likviditāti, bet arī lielāku banku sistēmas noturību, morālā kaitējuma briesmu mazināšanos, kaitīgās ietekmes izplatības ierobežošanu, utt.

1.6.1.2. Atbilstošo nākotnē gaidāmo vai jau pieņemto likumdošanas aktu detalizēts apskats

CRR/CRD IV. CRD IV ietverti divi elementi, kuri saistīti ar likviditātes noregulējumu un kuriem varētu būt būtiska ietekme uz banku finansēšanas tendencēm – likviditātes seguma rādītājs (LSR) un stabila finansējuma neto rādītājs (SFNR). SFNR mērķis ir noteikt bankām prasību izmantot stabilākus ilgtermiņa finansējuma avotus. Savukārt LSR galvenais mērķis ir radīt viegli atsavināmu aktīvu pūlu, kurā būtu ietverti galvenokārt augstas kvalitātes likvīdi aktīvi, t. sk. nodrošinātās obligācijas, bet ne ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri.

Kapitāla prasību regulējums papildus ietekmē banku finansējumu arī saistībā ar normām attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām. CRR/CRD IV salīdzinājumā ar agrāko regulējumu nenosaka jaunas kapitāla prasības attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām, saglabājot iepriekšējās kapitāla prasību direktīvās noteiktās galvenās aktīvu kategorijas, kas uzskatāmas par atbilstošu nodrošinājumu nodrošinātajām obligācijām.

Maksātnespējas II direktīva. Direktīvas mērķis ir harmonizēt apdrošināšanas un pārapdrošināšanas firmu regulējumu. Maksātnespējas noteikumi nosaka minimālo finanšu līdzekļu apjomu, kādam jābūt apdrošināšanas un pārapdrošināšanas firmām, lai segtu riskus, kam tās pakļautas. Viens no galvenajiem aspektiem, par ko Maksātnespējas II direktīva izpelnījies kritiku, ir tas, ka veids, kā noteiktas kapitāla prasības saistībā ar procentu likmju starpības risku, stimulēs ieguldījumus īstermiņa, nevis ilgtermiņa parāda instrumentos. Taču šādas kritikas pamatā ir vienkāršots skatījums uz Maksātnespējas II direktīvu, salīdzinot procentu likmju starpības riska moduļa parametrus ar CRD IV parametriem. Šāda pieeja arī neņem vērā diversifikācijas ietekmi un galīgajās kapitāla prasībās ietverto procentu likmju riska apakšmoduļa ietekmi.

Citi elementi, kas šobrīd tiek apspriesti sarunās par *Omnibus II*, iespējams, saglabās vai pastiprinās stimulus ilgtermiņa ieguldījumiem. Viens šāds piemērs ir "ilgtermiņa garantiju kopums", kas izstrādāts, lai risinātu jautājumus saistībā ar maksliģa svārstīguma ietekmi uz apdrošināšanas produktiem ar ilgtermiņa garantijām.

Vēl viens svarīgs punkts, par ko tiek kritizēta Maksātnespējas II pieeja, ir, ka tā soda ieguldītājus banku kapitālā. Tas balstās uz Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes (EIOPA) piektā kvantitatīvās ietekmes pētījuma (QIS5) pieeju, kurā līdzdalība finanšu iestādēs un kredītiestādēs tika atskaitīta no pašu kapitāla. Pašreizējie deleģēto aktu projekti atspoguļos pieeju, kas līdzīga CRD IV pieejai. Saskaņā ar to līdzdalības bankās vērtība tiek atņemta no atbilstošā līmeņa aktīviem tikai gadījumos, ja pārsniegts noteikts sliekšnis. Nav domājams, ka šāda pieeja varētu būtiski ietekmēt apdrošināšanas firmu aktīvu sadalījumu.

Tomēr varētu būt, ka Maksātnespēja II radīs pārmaiņas dažu uzņēmumu aktīvu izvietojumā, ņemot vērā, ka tā ietver diversifikācijas ietekmi.

Banku sanācijas un noregulējumu direktīva. Direktīvas projektā noteikti nepieciešamie soļi un pilnvarojums, lai nodrošinātu, ka banku bankroti visā ES tiktu vadīti tā, lai neradītu finanšu nestabilitāti un līdz minimumam samazinātu izmaksas nodokļu maksātājiem. Ierosinātie pamatprincipi ietver parāda norakstīšanas vai saskaņotas atbildības uzņemšanās līdzekli noregulējumam. Šis līdzeklis nozīmē, ka atbildīgās iestādes var norakstīt kapitālu, pakārtotās saistības un jebkuras citas nenodrošinātās nesubordinētās saistības vai konvertēt tās kapitālā. Saskaņā ar Komisijas ierosinājumu nodrošinātais finansējums, noguldījumi, uz kuriem attiecas noguldījumu garantijas sistēmas (NGS), fondi ar termiņu, kas mazāks par vienu mēnesi, tirdzniecības kredīti / komerc kredīti, saistības pret darbiniekiem vai nodokļu / sociālās nodrošināšanas iestādēm un atvasinātie instrumenti netiek iekļauti saskaņotas atbildības uzņemšanās režīmā.

⁽¹⁾ Šie secinājumi par motivāciju emitentiem un parāda instrumentu turētājiem nenozīmē, ka šie regulatīvie priekšlikumi būtu nevajadzīgi vai neveicinās drošāku finanšu sistēmu, tie tikai norāda, ka pašreizējās regulējuma pārmaiņas var ietekmēt finansējuma struktūru.

Lai gan saskaņotā atbildības uzņemšanās nemainīs nenodrošināto kreditoru pozīcijas kreditoru hierarhijā, tā veicinās ieguldītāju uzskatu, ka kredīta atgūšanas koeficients nenodrošinātā finansējuma gadījumā būs zemāks. Kopumā, ņemot vērā augstāko riska prēmiju, saistības, uz kurām attiecas saskaņotā atbildības uzņemšanās (piemēram, nenodrošinātais finansējums), nākotnē varētu būt dārgākas. Tomēr Eiropas Komisijas veiktie ietekmes novērtējumi parādījuši, ka gaidāmā ietekme ir ierobežota. Komisijas ietekmes novērtējums ⁽¹⁾, kas pievienots direktīvas projektam, paredz, ka banku finansējuma izmaksas kopumā pieaugs no 5 līdz 15 bāzes punktiem, savukārt to saistību, uz kurām attiecas saskaņotā atbildības uzņemšanās, finansēšanas izmaksu pārmaiņas būs robežās no 15 līdz 40 bāzes punktiem. Taču saskaņā ar banku nozares aplēsēm saistību, uz kurām attiecas saskaņotā atbildības uzņemšanās, finansēšanas izmaksu pārmaiņas paredzamas robežās no 55 līdz 100 bāzes punktiem ⁽²⁾.

Kopumā saistību, uz kurām attiecas saskaņotā atbildības uzņemšanās, riska un finansējuma cenu pieaugums jāaplūko, ņemot vērā pozitīvo efektu, kāds saskaņotās atbildības uzņemšanās līdzeklim būs uz banku finansējumu. Jaunās Regulas par **Eiropas tirgus infrastruktūru (EMIR)** mērķis ir nodrošināt lielāku caurredzamību un labāku risku vadību ārpusbiržas atvasināto instrumentu tirgū, kā arī padarīt šo tirgu drošāku, samazinot darījuma partneru kredītrisku un darbības risku.

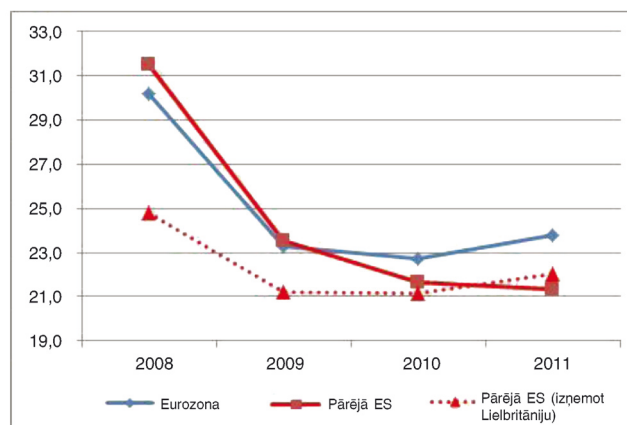
Lai mazinātu darījuma partneru kredītrisku, saskaņā ar jaunajiem noteikumiem tiek ieviestas i) stingras prasības attiecībā uz piesardzības (piemēram, kapitāla apjoms, kas CDP jānodrošina), organizatoriskajiem (piemēram, riska komiteju loma) un darbības veikšanas (piemēram, informācijas atklāšana par cenām) standartiem, kas jāievēro CDP, ii) prasību obligāti veikt standartizētu līgumu (t. i., līgumu, kas izpildījuši iepriekš noteiktus atbilstības kritērijus) klīringu CDP, iii) riska mazināšanas standartus līgumiem, kuru klīrings netiek veikts CDP (piemēram, nodrošinājuma apmaiņa). Sīkāku informāciju par riskiem saistībā ar CDP sk. **III.1.6.** sadaļā.

I.7. Aizņemto līdzekļu īpatsvars un aktīvu sadalījums

Laikā līdz finanšu krīzei banku aizņemto līdzekļu īpatsvars pieauga, banku bilanču apjomam būtiski palielinoties. Pēckrīzes periodā, reaģējot uz finansēšanas izmaksu, īpaši nenodrošinātā finansējuma, izmaksu pieaugumu bankas centās samazināt aizņemto līdzekļu īpatsvaru, gan palielinot kapitālu, gan ierobežojot aktīvu pieaugumu, kā redzams **15. attēlā**. Šī tendence bija izteiktāka ārpus eurozonas esošo valstu bankās, bet tas skaidrojams ar Lielbritānijā darbojošos banku rādītājiem.

15. attēls

Aizņemto līdzekļu īpatsvara rādītājs ES bankās

Avots: ECB, konsolidēti banku dati.

Piezīme. Aizņemto līdzekļu īpatsvara rādītājs aprēķināts, dalot kopējos aktīvus ar kapitālu (nemateriālie aktīvi tiek atskaitīti no skaitītāja un saucēja).

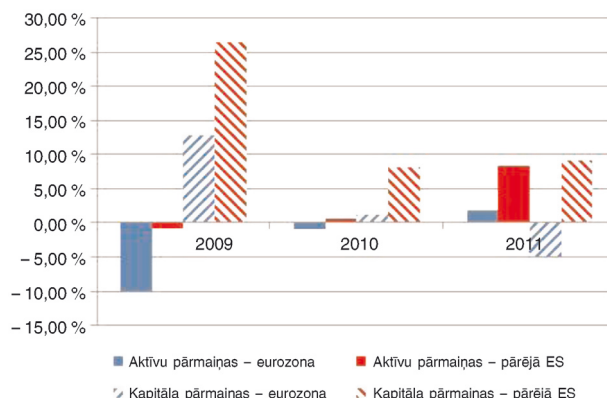
2009. gadā eurozonas bankas samazināja savus aktīvus par aptuveni 10 %, savukārt 2010. un 2011. gadā pārmaiņas bija mazāk izteiktas (**16. att.**). Ārpus eurozonas esošo ES valstu banku aktīvu apjoms kopumā līdz 2010. gadam tika nedaudz koriģēts, bet 2011. gadā tas atkal sāka pieaugt. Laika posmā pēc 2008. gada bankas mēģināja veikt rekapitalizāciju un visā ES kapitāls ievērojami pieauga (par gandrīz 400 mljrd. euro), lai gan 2011. gadā eurozonas bankām bija vērojams aptuveni 5 % kritums. Eurozonas valstu banku kopējie aktīvi kopš 2007. gada pieauguši par 14 %, bet mainījies arī aktīvu sadalījums. Kapitāla vērtspapīru turējumi saruka par 6 %, savukārt mājāsaimniecībām izsniegto aizdevumu apjoms pieauga tikai par 9 % un aizdevumi MFI – tikai par 6 %. Turpretim pārējie aktīvi, aizdevumi valdībai un parāda vērtspapīru turējumi pieauga par vairāk nekā 20 %. Šie dati sniedz norādes uz starpbanku sektora aizdevumu samazināšanos, kā arī mājāsaimniecībām un uzņēmumiem izsniegto aizdevumu relatīvu kritumu.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/crisis-management/2012_eu_framework/impact_assessment_final_en.pdf

⁽²⁾ Dānijā, kur likvidācijas gadījumā jau ir spēkā saskaņotās atbildības uzņemšanās līdzeklis noregulējumam attiecībā uz visiem kreditoriem, t. sk. noguldītājiem, saistības, uz kurām attiecas saskaņotā atbildības uzņemšanās, tiek tirgotas par 100 bāzes punktiem dārgāk nekā citās Skandināvijas valstīs.

16. attēls

ES banku kapitāla un aktīvu pārmaiņas

Avots: ECB, konsolidēti banku dati.

Piezīme. Kapitāla un kopējo aktīvu gada beigu bilances pozīciju pārmaiņas.

II. AKTĪVU APGRŪTINĀŠANA: APSEKOJUMĀ IEGŪTIE DATI

Aktīvu apgrūtināšana notiek, kad aktīvi tiek izmantoti, lai nodrošinātu kreditoru prasības. Tādējādi bankas maksātspējas gadījumā šie aktīvi nav pieejami vispārējiem kreditoriem. Šādu nodrošinājumu var izmantot, vai nu lai iegūtu finansējumu (piemēram, ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri, nodrošinātās obligācijas un repo līgumi), vai tirdzniecības un riska pārvaldības nolūkos (piemēram, atvasinātie instrumenti un vērtspapīru aizdevumi). Dažās šajās operācijās bankas neapgrūtina aktīvus tiešā veidā par labu darījuma partneriem, bet gan caur centrālajiem darījuma partneriem, veicot operācijas, kuru klīringu veic šīs institūcijas. Apgrūtināti aktīvi ir aktīvi, kas tiešā vai netiešā veidā iekļāti vai uz kuriem attiecas vienošanās par jebkāda veida darījuma apdrošināšanu, nodrošināšanu ar ķīlu vai kredīta uzlabošanu saistībā ar kādu darījumu.

Sakarā ar pieaugošo nodrošināta finansējuma izmantošanu un parādotes citu darījumu (piemēram, atvasināto finanšu instrumentu) nodrošināšanas tendencei, aktīvu apgrūtināšana kopš krīzes sākuma ir vērsusies plašumā. Lai gan šis pieaugums ir visai plašs, tas īpaši būtisks bankām ar augstu ievainojamību vai bankām valstīs, kam vērojama augsta ievainojamība. Aktīvu apgrūtināšanu faktiski nevar nošķirt no krīzes un tās ietekmes, kas izpaužas kā kredītēšanas un starpbanku tirgu darbības pasliktināšanās. Līdztekus šiem tirgus ierobežojumiem nodrošināto parāda instrumentu apjomu un veidus nosaka daudzi faktori, un galvenokārt cenas, nodrošinājuma pieejamība, papildu nodrošinājums un termiņi.

II.1. Vispārējais aktīvu apgrūtinājuma līmenis

Tālāk šajā pielikumā aktīvu apgrūtinājuma līmenis aprēķināts kā apgrūtināto aktīvu un kopējo aktīvu attiecība ⁽¹⁾. Sīkāku izklāstu par metodoloģiju sk. VI sadaļā.

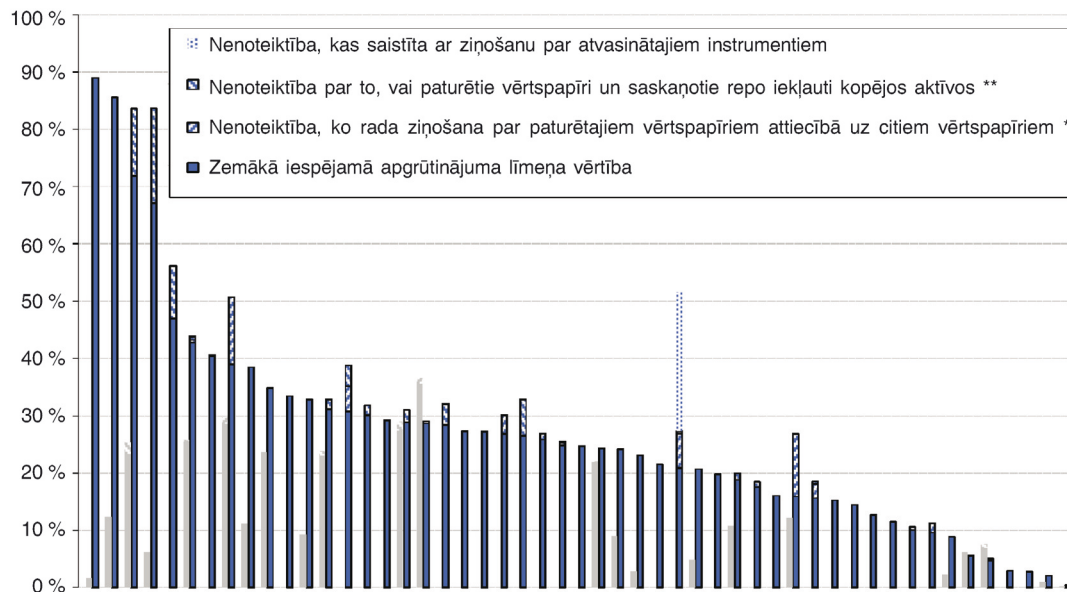
Apgrūtinājuma līmeņa sadalījums 2007. un 2011. gadā redzams **17. attēlā** ⁽²⁾. Šī attiecība attiecas uz visiem apgrūtinātajiem aktīviem, t. sk. aktīviem, kas tiek saņemti reversajos repo (saskaņotajos repo) darījumos, kuri tiek mērīti attiecībā pret kopējiem aktīviem. Taču sakarā ar zināmu neskaidrību saistībā ar dažu banku faktisko ziņošanas metodoloģiju, apgrūtinājuma līmenis tiek sniegts kā diapazons, nevis viens skaitlis. Dati liecina, ka šajā datu apkopojumā aptvertās banku izlases apgrūtinājuma līmeņa mediāna vērtība ir aptuveni 25 % (vai aptuveni 23 %, neietverot saskaņotos repo darījumus).

⁽¹⁾ Attiecībā uz šo apgrūtinājuma līmeņa aprēķinu nepieciešams skaidrojums. Sākotnējā problēma ar šo aprēķinu slēpjas faktā, ka paturētie vērtspapīri var būt uzrādīti bilances vai ārpusbilances posteņos, un šāda informācija ESRK apsekojumā netika apkopota. Turklāt dažas bankas var ietvert ārpusbilances vērtspapīrus kopējos aktīvos, savukārt citas ne, tādējādi radot zināmu neskaidrību saistībā ar aktīvu apgrūtinājuma līmeņa aprēķinu. Otra problēma saistās ar ārpusbilances posteņu attiecināšanu uz apgrūtinātajiem aktīviem, īpaši tas attiecas uz saskaņotajiem repo darījumiem. Ņemot vērā, ka tie var būt ārpusbilances posteņi, aprēķinot apgrūtinājuma līmeni, gan skaitītājs, gan saucējs jākorrigē, lai atspoguļotu saskaņotos repo darījumus. Taču jāatzīmē, ka tādējādi nav iespējams nodrošināt pilnīgu ārpusbilances posteņu ietveršanas pieeju, jo var būt arī citi instrumenti, kas tiek uzskatīti par ārpusbilances pozīcijām, bet kas nav apgrūtināti un par kuriem nav pieejama informācija. Turklāt, dažām institūcijām saņemot centrālo banku refinansējumu, nodrošinājuma pūlā tiek ietverti valsts garantētie paturētie parāda vērtspapīri. Lai gan saistībā ar tiem bilancē nerodas apgrūtinājums, šie vērtspapīri šajā analizē tiek ietverti apgrūtināto aktīvu apjomā, kā rezultātā dažu iestāžu gadījumā apgrūtinājuma līmenis ir novērtēts nedaudz lielāks, nekā tas ir patiesībā.

⁽²⁾ Līdzīgs attēls (**29. att.**), kur redzams apgrūtinājuma līmenis, neiekļaujot saskaņotos repo darījumus, redzams VI sadaļā.

17. attēls

Apgrūtināto aktīvu (ietverot saskaņotos repo darījumus) un kopējo aktīvu attiecības rādītāja sadalījums 2011. gada beigās (zilās līnijas) un 2007. gada beigās (pelēkās līnijas)

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 51 banka (2011. gada beigu dati), 28 bankas (2007. gada beigu dati).

Piezīmes. Diapazona zemākā vērtība aprēķināta kā kopējo apgrūtināto aktīvu (atņemot tos banku paturētos vērtspapīrus, kuri varētu būt ietverti posteņos "pārējās nodrošinātās obligācijas" un "pārējie iekļātie vērtspapīri") īpatsvars no kopējiem aktīviem, pieskaitot saskaņoto repo darījumu apjomu. Vidējā vērtība (ko eksplikācijā apzīmē ar (*)) aprēķināta kā kopējo apgrūtināto aktīvu (t. sk. saskaņoto repo darījumu) īpatsvars no kopējiem aktīviem, pieskaitot saskaņoto repo darījumu apjomu. Augstākā vērtība (ko eksplikācijā apzīmē ar (**)) aprēķināta kā kopējo apgrūtināto aktīvu (t. sk. saskaņoto repo darījumu) īpatsvars no kopējiem aktīviem (saskaņā ar sniegtajiem datiem). Tādu banku gadījumā, kuru iesniegtie dati ļāva konstatēt datu sniegšanas metodi, minētās apgrūtinājuma koeficienta korekcijas netika veiktas un neskaidrības diapazons ir nenozīmīgs.

Gandrīz visu izlasē iekļauto banku gadījumā apgrūtinājuma līmenis ir pieaudzis, salīdzinot 2007. gada un 2011. gada datus ⁽¹⁾. Apakšizlasē, kurā ietilpst 28 bankas, kas sniegušas datus par abiem gadiem, mediāna pieaugusi no 7 % līdz 27 % un vidējais rādītājs, kas svērts ar kopējiem aktīviem, pieaudzis no 11 % līdz 32 % (ietverot saskaņotos repo darījumus).

Neraugoties uz to, ka šī tendence bija plaši izplatīta, apgrūtinājuma līmeņa pieauguma būtiskums atšķirās atkarībā no banku iezīmēm. Faktiski bankām ar zemākiem kredītreitingiem (zemākiem par A reitingu) ⁽²⁾ parasti bija raksturīgs krasāks apgrūtinājuma līmeņa pieaugums (18. attēls) ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Šis salīdzinājums veikts tikai starp bankām, par kurām dati pieejami gan par 2007., gan 2011. gadu.

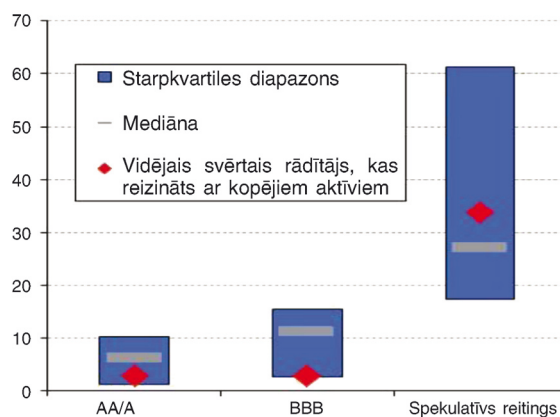
⁽²⁾ Šis reitings ir sliktākais ilgtermiņa emitenta kredītreitings no trīs lielāko kredītreitinga aģentūru (*Fitch, Moody's, Standard & Poor's*, ja pieejams) piešķirtajiem reitingiem 2012. gada 9. jūlijā. Šajā analizē kredītreitingi iedalīti trīs grupās: "AA un A" (kas ietver reitingus attiecīgi no AA+ līdz A- un Aa1 līdz A3), "BBB" (kas ietver reitingus attiecīgi no BBB+ līdz BBB- and Baa1 līdz Baa3) un "spekulatīvie" (investīciju kategorijai neatbilstošie).

⁽³⁾ Jāatzīmē, ka šī korelācija starp kredītreitingu un apgrūtinājuma līmeni neietver cēloņsakarību, t. i., netiek apgalvots, ka zemāks reitings izraisa augstāku apgrūtinājuma līmeni vai ka augstāks apgrūtinājuma līmenis nosaka zemāku kredītreitingu. Šie apgalvojumi vienkārši konstatē korelāciju.

18. attēls

Apgrūtinājuma līmeņa pieaugums laikā no 2007. līdz 2011. gadam banku grupās ar atšķirīgiem kredītreitingiem (procentu punktos) ⁽¹⁾

Aptvertā izlase: 11 bankas (AA/A), 6 bankas (BBB), 11 bankas (spekulatīva līmeņa reitings).

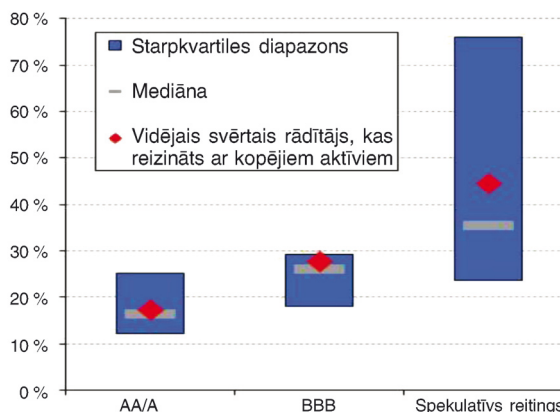
Piezīmes. Lai nodrošinātu konsekventu salīdzinājumu, gan 2007. gada beigās, gan 2011. gada beigās izmantoti to pašu banku dati. Vertikālā ass atbilst procentu punktiem.

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem, *Bloomberg*.

2011. gadā bankām ar augstākiem kredītreitingiem (līdz A) caurmērā bija raksturīgi ievērojami zemāki apgrūtinājuma līmeņi (**19. attēls**) ⁽²⁾. Lai gan tas nav pārsteidzošs secinājums, tas jāaplūko atsevišķi no bankas un attiecīgās valsts attiecībām, jo dažas no bankām, kurām raksturīgs augsts apgrūtinājuma līmenis, nelabvēlīgi ietekmē valsts saistību neizpildes risks. Šos atšķirīgos apgrūtinājuma modeļus, kas atkarīgi no banku un valstu, kurās tās darbojas, elastības, var uzlūkot kā apstiprinājumu tēzei, ka palielināts apgrūtinājums (vismaz daļēji) uzskatāms par krīzes sekām.

19. attēls

Apgrūtinājuma līmeņa sadalījums banku grupās ar atšķirīgiem kredītreitingiem (procentos), 2011. gada beigās

Aptvertā izlase: 26 bankas (AA/A), 13 bankas (BBB), 12 bankas (spekulatīva līmeņa reitings).

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem, *Bloomberg*.

⁽¹⁾ Šis reitings ir sliktākais emitenta kredītreitings no trīs lielāko kredītreitinga aģentūru (*Fitch, Moody's, Standard & Poor's*, ja pieejams) piešķirtajiem reitingiem 2012. gada 9. jūlijā. Vērā ņemti tikai kredītreitingi šajā konkrētajā datumā, t. i., iepriekšējās kredītreitingu pārmaiņas nav ņemtas vērā. Tādējādi banku skaita pārmaiņas dažādās kredītreitingu grupās neietekmē rezultātu.

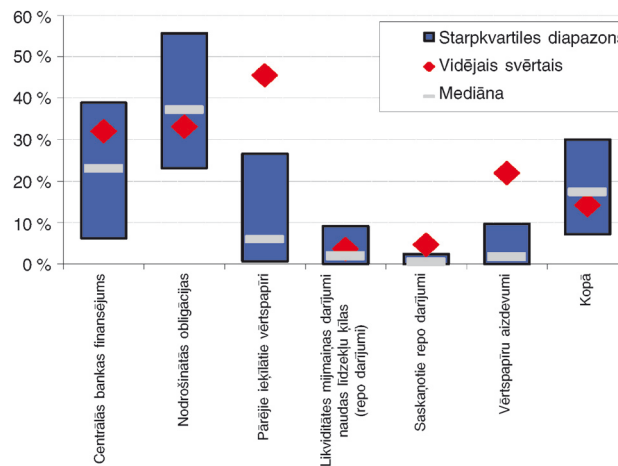
⁽²⁾ Netika konstatēta sakarība starp apgrūtinājuma līmeni un pirmā līmeņa kapitāla rādītājiem. Taču tas var būt skaidrojams ar faktu, ka pēdējo gadu laikā bijusi vērojama būtiska rekapitalizācija.

II.2. Papildu nodrošinājuma ietekme uz apgrūtinājuma līmeni

Apgrūtinājuma līmenis atkarīgs no darījuma veida, kurā aktīvs ticis sniegts par ķīlu, īpaši no tajā iesaistītajām papildu nodrošinājuma prasībām (sk. 20. att.). Repo darījumi, saskaņotie repo darījumi un vērtspapīru aizdevumi ir tādi nodrošinātā finansējuma veidi, kas ietver mazāku nodrošinājuma apjomu, jo parasti tiek piemēroti zemāki novērtējuma diskonti. Taču institūcijām ar augstākiem kredītreitingiem parasti ir iespēja labāk izmantot šādu darījumu priekšrocības, jo darījuma partneri parasti vēlas iesaistīties šajās operācijās ar dzīvotspējīgākām institūcijām (sk. 21. att.). Un pretēji – centrālo banku finansējumam, nodrošinātajām obligācijām un citiem ar ķīlu nodrošinātajiem vērtspapīriem nepieciešams lielāks nodrošinājuma apjoms.

20. attēls

Papildu nodrošinājuma koeficienta sadalījums pa finansējuma veidiem 2011. gada beigās

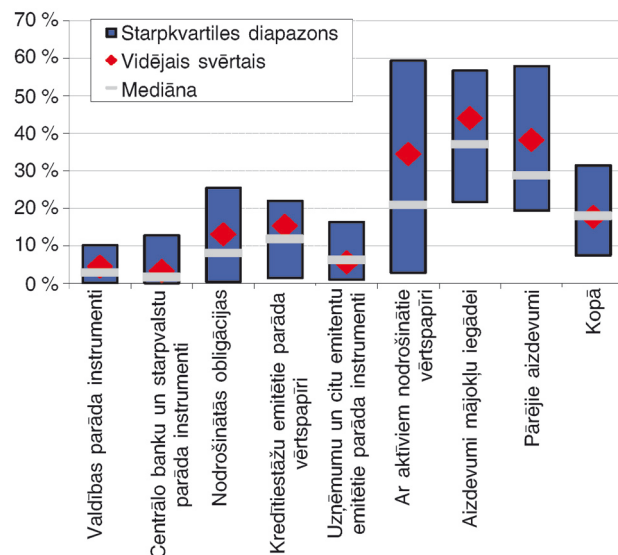

Aptvertā izlase: 49 bankas.

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

21. attēls

Papildu nodrošinājuma koeficienta sadalījums pa nodrošinājuma veidiem 2011. gada beigās

Aptvertā izlase: 48 bankas.

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Nodrošināto obligāciju gadījumā nepieciešams sīkāks skaidrojums. Papildu nodrošinājuma līmenis pamatā atkarīgs no trim faktoriem: 1) regulatīvajām prasībām; 2) kredītreitinga aģentūru prasībām; un 3) institūciju stratēģiskās izvēles attiecībā uz papildu nodrošinājuma rezervi, kādu tās vēlas turēt. Dažu valstu regulējums prasa, lai nodrošināto obligāciju gadījumā

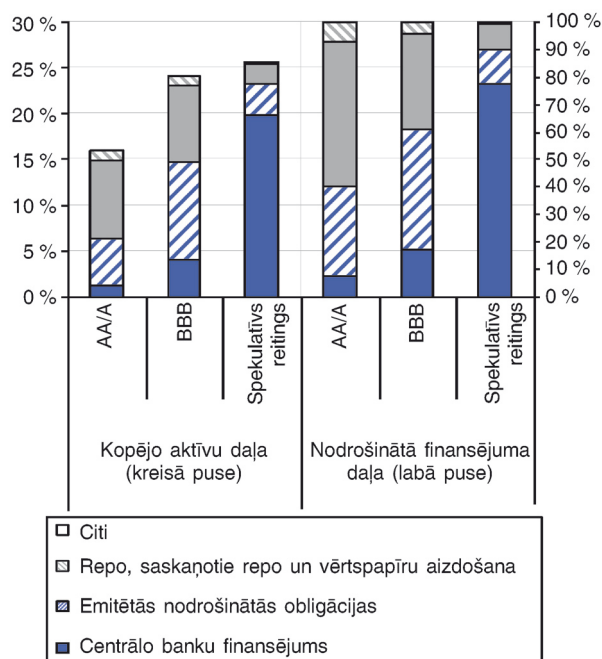
tiktu turēts ievērojams obligātais papildu nodrošinājums (piemēram, Spānijā ⁽¹⁾), citās tiek prasīts samērā zems papildu nodrošinājuma līmenis ⁽²⁾, savukārt citā valstu grupā pastāv prasība nodrošināto obligāciju nodrošinājumam nodalīt veselu atbilstošu aktīvu portfeli (piemēram, Slovākijā), bet citās šādu prasību vispār nav. Šī atšķirīgā pieeja rada samērā būtisku ietekmi uz papildu nodrošinājuma līmeni un tādējādi arī uz aktīvu apgrūtinājuma līmeni. Lai gan papildu nodrošinājuma līmenis daļēji skaidrojams ar regulatīvo režīmu, tas atkarīgs arī no kredītreitinga, ko institūcijas cenšas iegūt saviem nodrošinātajiem parāda instrumentiem, jo lielāks papildu nodrošinājuma līmenis piedāvā ieguldītājiem papildu drošību, tādējādi ļaujot iegūt augstāku kredītreitingu. Turklāt institūcijas var nolemt turēt papildu rezervi, kas pārsniedz regulatīvās un kredītreitinga aģentūru noteiktās prasības. Tas ir stratēģisks lēmums, un banku un Eiropas Savienības valstu prakse attiecībā uz to, vai šāda drošības rezerve tiek turēta nodrošinājuma pulā vai atsevišķi, ir atšķirīga.

II.3. Dažādu darījumu loma saistībā ar apgrūtinājuma līmeni

Nav pārsteigums, ka ievainojamākas bankas (vērtējot pēc to kredītreitinga) parasti lielākā mērā izmanto nodrošināto finansējumu un īpaši centrālo banku finansējumu, savukārt bankām ar augstāku kredītreitingu ir diversificētāka nodrošinātā finansējuma struktūra un to finansējuma avotu vidū svarīga loma ir repo darījumiem, vērtspapīru aizdevumiem un nodrošinātajiem parāda vērtspapīriem. Jāatzīmē arī, ka, lai gan šķiet, ka bankas ar spekulatīva līmeņa reitingu nodrošināto finansējumu izmanto tikai nedaudz lielākā mērā nekā bankas ar kredītreitingu līdz BBB kategorijai, ņemot vērā paturētos aktīvus, kas jau ir sagatavoti izmantošanai par nodrošinājumu, bet vēl nav izmantoti finansējuma iegūšanai, šis skaitlis var kļūt lielāks.

22. attēls

Nodrošinātā finansējuma sadalījums banku grupās ar atšķirīgiem kredītreitingiem 2011. gada beigās

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem, *Bloomberg*.
 Aptvertā izlase: 26 bankas (AAA/A), 13 bankas (BBB), 11 bankas (spekulatīva līmeņa reitings).

Tā rezultātā bankās ar zemāku kredītreitingu veidojas relatīvi augsts apgrūtinājuma līmenis un jāmin vairāki iemesli, kāpēc tas notiek. Pirmkārt, centrālo banku nodrošinātais finansējums ietver lielu apgrūtināto aktīvu apjomu sakarā ar izteiktāku papildu nodrošinājumu nekā citiem finansējuma veidiem (sk. 20. att.). Otrkārt, bankām ar zemāku kredītreitingu var nebūt iespējas piedalīties privātā sektora beznodrošinājuma aizdevumu tirgos, bet dažos gadījumos tās var emitēt nodrošinātā finansējuma instrumentus, ja spēj sniegt labas kvalitātes nodrošinājumu. Treškārt, šīs bankas jau iztērējušas lielu daļu aktīvu, kas atbilst izmantošanai par nodrošinājumu, centrālo banku refinansēšanas operācijās (sk. 24. attēla vidējo daļu) un arvien vairāk izmanto savas paturētās nodrošinātās obligācijas un citus iekļātos vērtspapīrus, lai iegūtu finansējumu no centrālajām bankām. Ceturtkārt, šāds nodrošinājums tomēr ietver nedaudz augstākus diskontus nekā bankām ar augstāku kredītreitingu (sk. 24. attēla kreiso sadaļu).

⁽¹⁾ Spānijā nodrošināto obligāciju (*cédulas hipotecarias*) gadījumā ir prasība turēt vismaz 25 % papildu nodrošinājumu.

⁽²⁾ Dažās valstīs, piemēram, Somijā, Francijā, Vācijā, Īrijā un Portugālē, regulējums arī nosaka minimālās papildu nodrošinājuma prasības, taču svarīgākajiem nodrošināto obligāciju veidiem tas ir 2–3 %.

III. RISKI

Šajā sadaļā analizēti riski, kas saistīti ar 1) aktīvu apgrūtinājumu, 2) inovatīvu finansējumu un 3) koncentrāciju. Tālāk tabulā apkopoti galvenie riski un secinājumi.

2. tabula

Galvenie riski, kas izriet no pārmaiņām finansējuma jomā

Aktīvu apgrūtinājums	Inovatīvs finansējums	Koncentrācija
1. Nenodrošināto kreditoru, piemēram, noguldītāju, strukturālā subordinācija	1. Caurredzamība, konfidence un pārvaldības un uzturēšanas vieglums	1. Investoru bāze
2. Turpmākā piekļuve beznodrošinājuma aizdevumu tirgiem: 1) nenodrošināto kreditoru izskaušana; 2) tirgus piekļuves un tirgus disciplīnas saglabāšana; 3) palielināts jutīgums attiecībā uz prioritāra nenodrošināta parāda instrumentu starpību pret pamata riskiem	2. Savstarpējā saistība	2. Finansēšanas instrumenti
3. Jautājumi par caurredzamību un pareizu cenu noteikšanu	3. Tiesvedības un reputācijas riski; patērētāju tiesību aizsardzība	3. Termiņu grupas
4. Paaugstināti finansējuma un likviditātes riski	4. Īpašie riski saistībā ar likviditātes mijmaiņas darījumiem	4. Ģeogrāfiskais aptvērums
5. Iespējamais apgrūtinājums		
6. Citi aktīvu apgrūtinājumu riski: 1) nodrošinājuma nepietiekamība un atkārtota izmantošana; 2) risku pārvaldība – banka ar augstu apgrūtinājuma līmeni		
7. Citi riski saistībā ar īpašiem produktiem vai darījumiem: 1) nodrošinātas obligācijas; 2) CDP		

III.1. Ar aktīvu apgrūtinājumu saistītie riski

Riskus, ko izraisa aktīvu apgrūtinājums, kopumā var iedalīt šādās grupās: 1) nenodrošināto kreditoru strukturālā subordinācija; 2) jautājumi saistībā ar beznodrošinājuma aizdevuma tirgu turpmāko pieejamību; 3) jautājumi par caurredzamību un pareizu cenu noteikšanu; 4) paaugstināti likviditātes riski; 5) jautājumi par iespējamo apgrūtinājumu; 6) jautājumi par procikliskumu; un 7) citi riski. Šajā sadaļā sniegta atsauce arī uz īpašiem riskiem saistībā ar nodrošinātajām obligācijām un darbībām ar CDP.

III.1.1. Nenodrošināto kreditoru strukturālā subordinācija

Viena no aktīvu apgrūtinājuma izpausmēm ir risku pārvirzīšana starp ieguldītājiem. Nenodrošināto kreditoru, piemēram, prioritāro nenodrošināto obligāciju turētāju vai noguldītāju, prasības sliecas kļūt riskantākas aktīvu apgrūtinājuma palielināšanās rezultātā, kļūdamas arvien subordinētākas, jo virs tām tiek izvietots lielāks nodrošināto parādu apjoms. To risku apmērs, kas tiek pārvirzīts starp kreditoriem, ir atkarīgs arī no papildu nodrošinājuma līmeņa (t. i., prioritārāko kreditoru aizsardzības apmēra), pārējo kreditoru veida, uzņēmējdarbības modeļiem un vispārējās aktīvu kvalitātes, kā arī no nodrošinātā un nenodrošinātā parāda attiecīgajiem apmēriem un saistību neizpildes iespējamības. Tas, kādā mērā risku pārvirzīšana ir risks nenodrošinātajiem kreditoriem, ir atkarīgs no viņu spējas novērtēt šo risku. Līdz ar to negaidītas pārmaiņas, salīdzinot ar absolūtajiem apgrūtinājuma līmeņiem, ir problemātiskākas esošajiem nenodrošinātajiem kreditoriem, jo viņiem nav iespējas novērtēt šādas apgrūtinājuma pārmaiņas.

III.1.1.1. Noguldītāju strukturālā subordinācija

Tā kā noguldījumi bankām ir nesubordinēta nenodrošinātā finansējuma veids, apgrūtinājums arī paaugstina noguldījumu risku pakāpi un līdz ar to noguldījuma apdrošināšanas fondu saistības⁽¹⁾. Noguldījumu strukturālā subordinācija var radīt mazāk sarežģījumu tajās valstīs, kurās noguldījumu apdrošināšanas fondus *ex ante* finansē, izmantojot prēmijas, ko maksā

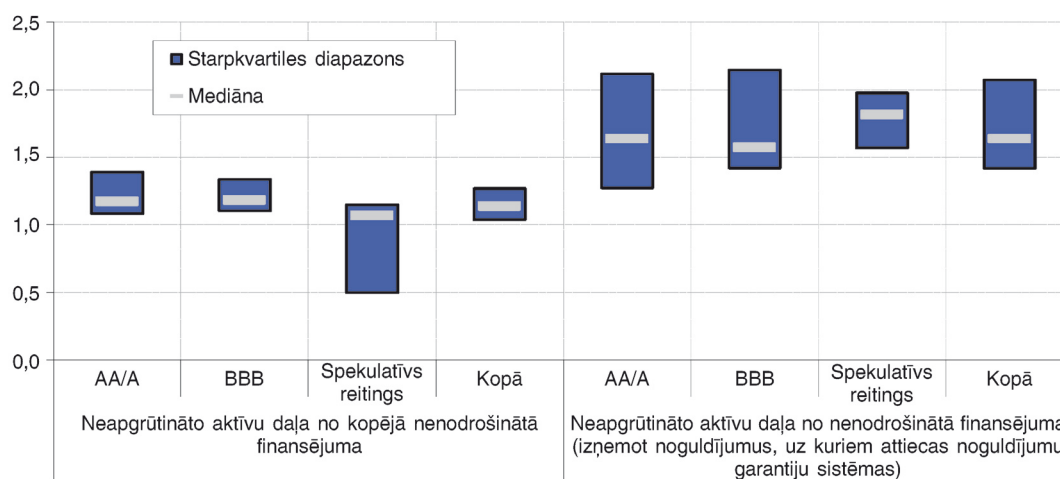
⁽¹⁾ Šis risks attiecas tikai uz sabiedrībām, kas pieņem noguldījumus.

iesaistītās iestādes. Šādos gadījumos daļēji samazinās aktīvu apgrūtinājuma radītais nodokļu maksātāju saistību palielināšanas risks. Lai kompensētu noguldījumu apdrošināšanas fondu risku pakāpes paaugstināšanos, iesaistīto iestāžu maksātās prēmijas varētu tikt pielāgotas riskam, proti, attiecībā uz riskiem, kas saistīti ar apgrūtināšanu un tai sekojošo noguldītāju subordināciju.

Noguldījumu paaugstinātā riska pakāpe rada nopietnas bažas tajās dalībvalstīs, kurās nav īpašu noguldītāju priekšrocību tiesību. Šādas tiesības nodrošina prioritāti noguldījumu apdrošināšanas fondiem, samazinot iespējamo slogu nodokļu maksātājiem kredītiestāžu maksātspējas gadījumā⁽¹⁾. Noguldījumu paaugstinātā riska pakāpe arī rada mazāk bažu tajās dalībvalstīs, kurās aktīvu apgrūtinājums sliecas būt zems reglamentējošu ierobežojumu dēļ. Dažas dalībvalstis noteikušas tiešus ierobežojumus apgrūtinājumiem, ko rada nodrošinātās obligācijas, turpretī citas nodalījušas noguldījumu pieņemšanu un aizdevumu izsniegšanu. No nenodrošināto noguldītāju un ieguldītāju skatupunkta ir svarīgi analizēt, vai atlikušie neapgrūtinātie aktīvi varētu segt nenodrošinātās saistības. Atbilstoši ESRK veiktajam apsekojumam tā tas joprojām ir lielākajā daļā banku (sk. **23. att.**), lai gan būtu jāizvirza divi jautājumi. Pirmkārt, neapgrūtinātie aktīvi pietiekami nesedz dažu ziņojumu sniedzēju banku nenodrošināto finansējumu. Otrkārt, šis segums ir zemāks bankām ar zemāk kredītreitingu.

23. attēls

Neapgrūtināto aktīvu īpatsvara sadalījums pret kopējo nenodrošināto finansējumu visās banku grupās ar atšķirīgiem kredītreitingiem, 2011. g. beigās

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtinājumu un inovatīvu finansējumu, *Bloomberg*.

Aptvertā izlase: 47 bankas (pa kreisi), 44 bankas (pa labi).

III.1.2. Jautājumi par turpmāku piekļuvi beznodrošinājuma aizdevuma tirgiem

1. Nenodrošināto kredītoru izskaušana

Augsti aktīvu apgrūtināšanas līmeņi gan iestādēs, kurās šie līmeņi jau ir augsti, gan iestādēs, kurās nākotnē iespējami palielinājumi, var izraisīt turpmākas apgrūtināšanas gaidas. Šādas gaidas var palielināt nenodrošinātā finansējuma izmaksas līdz līmeņiem, ko bankas nespēj vai nevēlas izmantot. Turklāt stingru kritēriju piemērošanas rezultātā apgrūtināto aktīvu kvalitāte varētu būt labāka nekā neapgrūtināto aktīvu kvalitāte. Galējā gadījumā banku finansējumam lielā mērā var izmantot nodrošinātos parāda instrumentus, papildu nodrošinājumu finansējot ar mazapjoma noguldījumiem (vienīgais nenodrošinātā parāda avots) un/vai ar pašu līdzekļiem.

Pamatojoties uz ESRK apsekojumu, daži pierādījumi liecina, ka ar apgrūtinātiem aktīviem saistītais kredītrisks parasti ir zemāks nekā neapgrūtināto aktīvu kredītrisks, ja to nosaka, izmantojot riska svērumu. No otras puses, nav būtiskas atšķirības starp apgrūtinātiem un neapgrūtinātiem aktīviem, ja tos novērtē, iedalot kredīta summas pret nodrošinājuma vērtību (*LTV*) kategorijās. Dati liecina, ka šis secinājums tāpat attiecas arī uz atsevišķām ziņojumu sniedzējām bankām. Tomēr atšķirīgais aktīvu sastāvs abās kategorijās zināmā mērā var izkropļot salīdzinājumu.

Šāda tendence iedragā finanšu stabilitāti, jo tā pasliktina noguldītāju strukturālo subordināciju un banku likviditāti. Šāds risks mazāk iespējams banku sistēmā ar tādu saistību struktūru, kurā ir maza pārējo kreditoru subordinācija vai kurai ir pietiekams kapitāls, lai spētu izturēt liela apjoma apgrūtinājumu (piemēram, Ziemeļvalstu banku sistēmas).

⁽¹⁾ Pašlaik šādas tiesības ir spēkā Argentīnā, Ķīnā, Šveicē un ASV. Arī AK valdība ir ierosinājusi ieviest noguldītāju priekšrocības tiem noguldījumiem, uz kuriem attiecas AK noguldījumu garantijas shēma.

2. Tirgus piekļuves un disciplīnas saglabāšana

Augsts aktīvu apgrūtinājuma līmenis var arī samazināt to darījumu partneru daudzveidību, kas vēlas ieguldīt bankas parāda instrumentos, iespējams, radot pārmērīgu tirgus koncentrāciju. Ņemot vērā to, ka dažām iestādēm ir noteikti ierobežojumi, cik liela var būt darījumu partnera ietekme, tas varētu radīt papildu ierobežojumus to finansējuma pārvaldībā.

Attiecībā uz tirgus funkcionalitāti finanšu teorija balstās uz priekšnoteikumu, ka nenodrošināta parāda ieguldītājiem ir patiens stimuls veikt uzraudzību un attiecīgi pielāgot cenas. Banka, kas palielina nodrošināta finansējuma izmantošanu (un tādējādi – apgrūtinājumu), pievērstu mazāku uzmanību disciplīnai, ko mēģinātu ieviest nenodrošinātie kreditori, nosakot nenodrošinātu parāda instrumentu cenu, jo tā mazāk pašautos uz viņiem.

3. Palielināts jutīgums attiecībā uz nesubordinētu nenodrošinātu parāda vērtspapīru starpību pret pamata riskiem

Zemas saistību neizpildes apstākļos saistību neizpilde ir maz iespējama un izrietošajai strukturālajai subordinācijai ir ierobežota ietekme vai nav reālas ietekmes uz nenodrošinātajiem kreditoriem. Tomēr, pieaugot saistību neizpildes iespējamībai, strukturālās subordinācijas ietekme būtu racionāli jāiekļauj peļņas likmju starpībās. Tādējādi negaidīti negatīvi notikumi varētu izraisīt krasus nenodrošinātā finansējuma izmaksu lēcienus, palielinot iespējamus traucējumus beznodrošinājuma aizdevumu tirgos.

III.1.3. Jautājumi par caurredzamību un pareizu cenu noteikšanu

Kreditreitinga aģentūru un citu izmantotie modeļi un informācija, lai ņemtu vērā aktīvu apgrūtinājumu un iespējamo strukturālo subordināciju, atšķiras no faktiskajiem empīriskajiem apstākļiem un prasa nepārtrauktus grozījumus un precizējumus. Tā kā modeļi un informācija tiek precizēti un uzlaboti, ir risks, ka nesubordinētu nenodrošinātu parāda instrumentu reitingu var pazemināt, kas savukārt var izraisīt nodrošinātā finansējuma reitinga pazemināšanu (pamatojoties uz esošo saikni starp emitenta reitingu un nodrošināto obligāciju reitingu).

Turklāt ir grūti arī noteikt aktīvu apgrūtinājuma risku apmēru, jo informācija netiek izpausta vai arī nav precedentu gadījumu. Ir liela neskaidrība par iespējamā apgrūtinājuma riskiem (sk. III.1.5. sadaļu) un par apgrūtinājumiem saistībā ar darbību repo darījumu tirgū un ar centrālajām bankām, kā arī saistībā ar papildu nodrošinājumu. Neatklājot pietiekamu informāciju par apgrūtinājumiem, var rasties situācijas, ka nenodrošinātie kreditori pienācīgi nenovērtē aktīvu apgrūtinājumu. Šādos gadījumos aktīvu apgrūtināšana var pārsteigt tirgu, ja riski īstenojas, palielinot banku finansējuma grūtības.

Izšķirošās situācijās nodrošinātajiem ieguldītājiem ir stimuli mudināt bankas pārdot nodrošinājumu, iespējams, par ārkārtas cenām (aktīvu ārkārtas pārdošana) neatkarīgi no tirgus ietekmes, jo viņi ir salīdzinoši aizsargāti, pateicoties papildu nodrošinājumam (un divkāršajai izmantošanai attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām). Tas, iespējams, varētu kaitēt citām ieinteresētajām personām, piemēram, nenodrošinātajiem ieguldītājiem un noguldītājiem, bet to būtu ļoti grūti ņemt vērā, nosakot tirgus cenas.

Papildus cenu svārstībām, ko nosaka tādi būtiski faktori kā saistību neizpildes risks, spriedzes apstākļos arī pūļa uzvedība var stimulēt nepareizu cenu noteikšanu, īpaši situācijās, kad notiek līdzekļu pārvietošana uz kvalitatīvākiem un likvidākiem aktīviem. Turklāt nepareizu cenu noteikšanu varētu izraisīt arī instrumentus regulējošie atšķirīgie noteikumi. Īpaši, tā kā nodrošinātajām obligācijām ir zemākas kapitāla prasības, bankas – arī kā darījumu partneri – var gūt labumu, ieguldot tajās. Palielinot līdzekļu piešķiršanu šiem instrumentiem, var rasties ienesīguma samazinājums.

III.1.4. Paaugstināti finansējuma un likviditātes riski

Parastos apstākļos aktīvu apgrūtināšana palielina banku vispārējos finansējuma un likviditātes riskus, jo tā var samazināt iestādes finansējuma rezervi. Tomēr pašlaik nodrošinātais finansējums ar tā saistīto apgrūtinājumu ļauj bankām darboties tad, kad pārējās finansēšanas iespējas nav pieejamas.

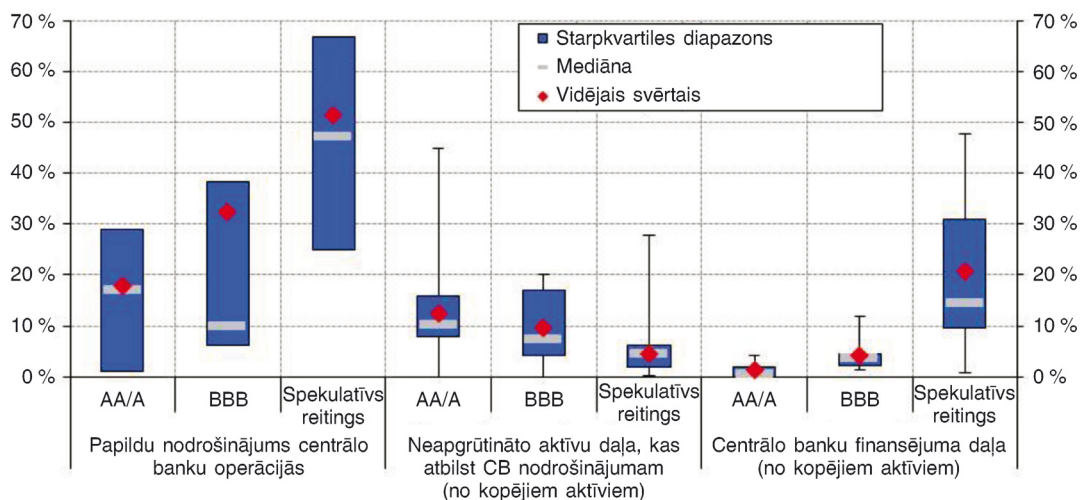
Īpaši refinansēšanā jau izmantotais augstais apgrūtinājuma līmenis samazina to aktīvu daudzumu, ko var pārvērst nodrošinājumā, ko centrālā banka atzīst par atbilstošu, tādējādi mazinot centrālo banku iespējas sniegt palīdzību likviditātes nodrošināšanā (25. att.). Tādējādi aktīvu apgrūtināšanas nozīmes palielināšanās banku finansējumā var samazināt monetārās politikas transmisijas mehānisma efektivitāti. Turklāt augsts apgrūtinājuma līmenis var izraisīt sistēmisko risku palielināšanos banku nozarē un/vai kredītriska palielināšanos centrālajām bankām, ja centrālās bankas nolēmj paplašināt atbilstošā nodrošinājuma spektru, nepiemērojot atbilstošos novērtējuma diskontus.

Kā norādīts iepriekš, atbilstoši ESRK apsekojumam par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem iestādēm ar zemāku kreditreitingu ir augstāks apgrūtinājuma līmenis. Tāpēc to rezerve turpmākam centrālās bankas finansējumam ir ierobežotāka nekā citām iestādēm. Faktiski detalizētākā analizē secināts, ka bankas ar zemāku kreditreitingu jau ieķīlājušas ievērojamu daudzumu savu paturēto parāda vērtspapīru (sk. 24. attēla kreiso pusi).

24. attēls

Centrālās bankas finansējums: papildu nodrošinājums, centrālās bankas finansējumam atbilstošie neapgrūtinātie aktīvi, centrālās bankas finansējuma daļa – sadalījums banku grupās ar atšķirīgiem kredītreitingiem, 2011. gada beigas

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem, *Bloomberg*.

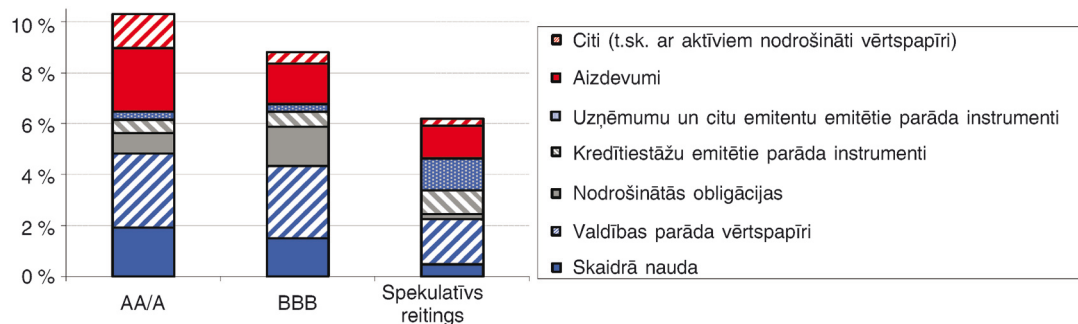
Aptvertā izlase: 24 bankas (AA/A), 13 bankas (BBB), 11 bankas (spekulatīva līmeņa reitings).

Piezīme. Papildu nodrošinājums aprēķināts kā apgrūtināto aktīvu daļa pret saskaņotajām saistībām, kas samazinātas par 100 %.

To neapgrūtināto aktīvu struktūra, kas derīgi kā centrālās bankas finansējuma nodrošinājums, atšķiras banku grupās ar dažādiem kredītreitingiem: bankām ar zemākiem kredītreitingiem to parāda instrumentu īpatsvars, ko emitējušas kredītiestādes (izņemot nodrošinātās obligācijas) un uzņēmumi un citi emitenti, salīdzinot ar kopējiem centrālās bankas finansējumam atbilstošajiem neapgrūtinātajiem aktīviem, ir augstāks, bet skaidrās naudas un aizdevumu īpatsvars ir zemāks (sk. 25. att.). Turklāt šis kredītiestāžu un uzņēmumu emitēto parāda vērtspapīru īpatsvars parasti palielinās līdz ar zemāku to neapgrūtināto aktīvu īpatsvaru kopsummā, kas atbilst centrālo banku finansējumam (sk. 32. att.). Lielāks kredītiestāžu emitēto parāda vērtspapīru īpatsvars daļēji apstiprina secinājumu, ka iestādes ar zemāku kredītreitingu pastiprināti izmanto paturētos iekļātos vērtspapīrus, lai iegūtu finansējumu. Turklāt paturēto iekļāto vērtspapīru īpatsvars ir visaugstākais bankām ar investīciju kategorijai neatbilstošu reitingu, un šie vērtspapīri galvenokārt iekļāti kā centrālās bankas darbību nodrošinājums⁽¹⁾.

25. attēls

To neapgrūtināto aktīvu iedalījums, kas piemēroti kā centrālo banku finansējuma nodrošinājums banku grupām ar atšķirīgiem kredītreitingiem, 2011. gada beigas

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem, *Bloomberg*.

Aptvertā izlase: 26 bankas (AA/A), 13 bankas (BBB), 12 bankas (spekulatīva līmeņa reitings).

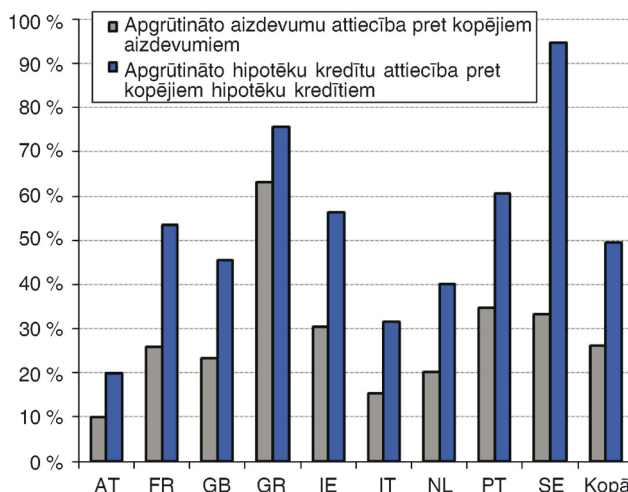
Piezīme. Vertikālajā asī uzrādīts aktīvu kopsummas atsevišķo kategoriju īpatsvars.

⁽¹⁾ Sīkāku izklāstu sk. VI sadaļā.

Turklāt dažās valstīs bankas jau ir apgrūtinājušas ievērojamu daļu savu kredītportfeļu, kā redzams **26. attēlā**. Taču šajā secinājumā būtu jāietver nianse īpaši par to nodrošināto obligāciju īpašībām, kas ietver būtisku papildu nodrošinājuma apjomu, ko tomēr var izmantot (sīkāku izklāstu sk. **II.2.** sadaļā).

26. attēls

Apgrūtināto aizdevumu attiecība pret kopējo aizdevumu apjomu dažādās valstīs, 2011. gada beigās

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 33 bankas.

Piezīmes. Aprēķinot neapgrūtināto aizdevumu summu, tika iekļauti iekļātie aizdevumi par paturētajām nodrošinātajām obligācijām un pārējiem iekļātajiem vērtspapīriem. Netika iekļautas bankas, kuras neiesniedza datus vai kuru dati tika atzīti par neuzticamiem. Informācija no atlasītas valstu izlases.

Konkrētos apstākļos apgrūtinājums var arī palielināt iespējamo aizplūšanu. Esošā nodrošinājuma vērtības vai kvalitātes kritums parasti rada nepieciešamību sniegt lielāku nodrošinājumu. Reitinga samazināšana palielina darījuma partnera riskus un tāpēc var būt par iemeslu papildu nodrošinājuma pieprasīšanai (sk. arī **III.1.5.** sadaļu par iespējamo apgrūtinājumu).

III.1.5. Iespējamais apgrūtinājums

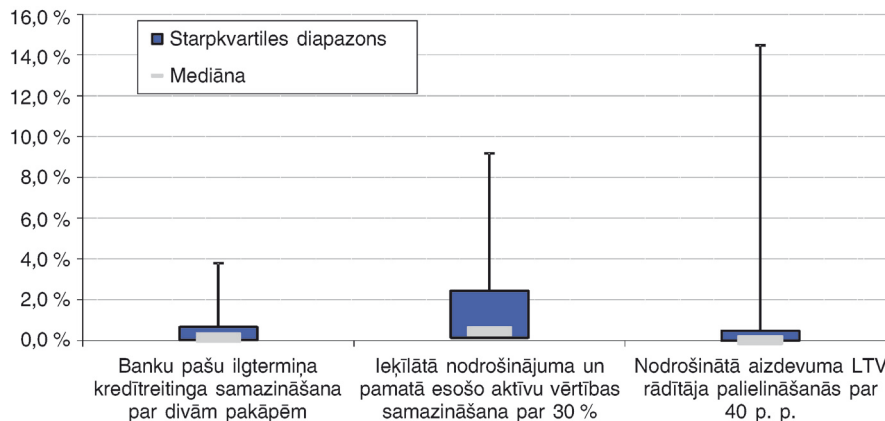
Esošais apgrūtinājums sliecas izraisīt papildu apgrūtināšanu pēc kāda nelabvēlīga notikuma, piemēram, reitinga samazināšanas, nodrošinājuma vērtības krišanās vai vispārēja uzticēšanās zuduma. Šie nelabvēlīgie notikumi var izraisīt novērtējuma diskontu palielināšanos vai automātiskus papildu nodrošinājuma pieprasījumus, ko nosaka pamatā esošās līgum-saistības vai darījuma partnera risku iedomātais palielinājums. Ieguldītāji var tikt negaidīti pārsteigti, jo dažu pozīciju, piemēram, atvasināto finanšu instrumentu, ietekmi uz apgrūtinājumu ir grūti paredzēt.

Turklāt nodrošināto obligāciju gadījumā nodrošinājuma vērtības kritums varētu negatīvi ietekmēt, piemēram, emitenta vajadzību palielināt nodrošinājuma portfeļa vērtību, iekļaujot atbilstošu kredīta attiecību pret nodrošinājuma vērtību un kvalitāti. Nodrošinājuma portfeļa nopietna devalvācija galu galā būtu stimuls bankai atgūt tās nodrošinātās obligācijas, kas varētu radīt lielu finansējuma iztrūkumu emitentam.

ESRK apsekojumā tika pieprasīta arī informācija par iespējamo apgrūtinājumu trijos nelabvēlīgos scenārijos. Analīze atainota **27. attēlā**. Šķiet, ka atsevišķi neviens no trim ierosinātajiem scenārijiem būtiski neietekmē vidējos apgrūtinājuma līmeņus. Tomēr dažas bankas šķiet neaizsargātākas scenārijos ar apgrūtinājuma iespējamo palielinājumu par vairāk nekā 10 % no aktīvu kopsummas. Šie rezultāti būtu jānovērtē ar pienācīgu piesardzību, jo scenāriju ietekmi novērtēja pašas bankas; tādejādi izmantotā metodoloģija un pieņēmumi katrā bankā var būtiski atšķirties.

27. attēls

Apgrūtinājuma līmeņu sadalījuma pārmaiņas nelabvēlīgos scenārijos (banku dalījumā), 2011. gada beigas

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 40 (1. scenārijs), 35 (2. scenārijs), 29 (3. scenārijs).

Piezīme. Banku izlase ir atšķirīga atsevišķajos scenārijos; tas ir tāpēc, ka par atsevišķo scenāriju ietekmi ziņās sniedza dažādas iestāžu grupas.

III.1.6. Citi ar aktīvu apgrūtināšanu saistītie riski

Šajā apakšsadaļā apskatīti citi iespējamie riski, kas izriet no augstiem aktīvu apgrūtinājuma līmeņiem: 1) nodrošinājuma nepietiekamība un atkārtota izmantošana; 2) bankas ar augstu apgrūtinājuma līmeni pārvaldība.

1. Nodrošinājuma nepietiekamība un nodrošinājuma atkārtota izmantošana

Dažu pēdējo gadu laikā ir būtiski palielinājies nodrošinājuma pieprasījums un, konkrētāk, drošu aktīvu pieprasījums (sk. **1. diagrammu**). Daļa pieprasījuma saistīta ar nodrošināto finansējumu un nodrošinājuma izmantošanu ārpusbiržas darījumos. Vienlaikus nenoteiktība attiecībā uz dažu valstu elastību un vērtspapīrošanas samazinājumu ietekmējis drošu aktīvu piedāvājumu. Vienlaikus, saskaņā ar M. Singh⁽¹⁾, nodrošinājuma atkārtota izmantošana, t. i. spēja izmantot ieķīlāto nodrošinājumu savām vajadzībām, ir samazinājusies, radot papildu spiedienu uz nodrošinājuma pieejamību.

1. diagramma

Kvalitatīva nodrošinājuma pieprasījums

Drošu aktīvu pieprasījums							
Droši aktīvi kā nodrošinājums				Droši aktīvi uzraudzības prasībām		Vērtību uzkrāšana	
Drošs finansējums			Nodrošinājums ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem		Bāzele III	Maksāt-spēja II	Drošības apsvērumi
Repo darījumi	Centrālo banku operācijas	Vērtspapīru aizdevumi	CCP	Divpusējā tirdzniecība	LSR, regulatīvais kapitāls	Ieguldījumu politika	Drošāku aktīvu izvēle

Ar nodrošinājuma nepietiekamību saistītie riski ir divējādi. No vienas puses, nodrošinājuma pieejamības samazināšanās un faktiskā atkārtotā izmantošana var būt traucēklis finanšu iestāžu finansēšanā. No otras puses, atkārtotas izmantošanas palielinājums nozīmē ilgākas un sarežģītākas starpniecības ķēdes, kas palielinātu savstarpējo saistību un var arī būt riskantas galīgajiem ieguldītājiem, jo tiem varētu būt grūti atgūt nodrošinājumu.

(1) Singh, M. "Ieķīlātā nodrošinājuma ātrums: analīze un ietekme" (Velocity of Pledged Collateral: Analysis and Implications), SVF pētījums Nr. WP/11/256, 2011. gads.

2. Bankas ar augstu apgrūtinājuma līmeni risku pārvaldība

Ir vērts atzīmēt vēl tādu risku, ka banku ar augstu apgrūtinājuma līmeni ir grūtāk pārvaldīt un uzraudzīt nekā iestādi ar līdzīgu uzņēmējdarbības modeli un/vai finansējuma nepieciešamību, taču ar zemāku apgrūtinājuma līmeni. Vislielākās grūtības attiecas īpaši uz nedaudzajām pieejamajām pārvaldības iespējām satricinājumu gadījumā. Negatīvi satricinājumi var ātrāk ietekmēt banku ar augstu apgrūtinājuma līmeni nekā banku ar zemu apgrūtinājuma līmeni.

Visām iestādēm vajadzētu būt pieejamām atbilstošām riska pārvaldības sistēmām attiecībā uz to likviditāti un finansējumu, īpaši attiecībā uz apgrūtinājuma līmeņu uzraudzību. Iestādēm ar augstiem apgrūtinājuma līmeņiem savās pārvaldības sistēmās būtu jāņem vērā tas, ka tām ir mazākas manevrēšanas iespējas, reaģējot uz satricinājumu. Banku uzraugiem būtu jāzina esošie apstākļi un to ietekme uz riska pārvaldību.

III.1.7. Citi riski saistībā ar īpašiem produktiem vai darījumiem

1. Ar nodrošinātām obligācijām saistītie īpašie riski

Ar nodrošinātām obligācijām saistītie riski, kas kopīgi ar pārējiem nodrošinātā finansējuma veidiem un vispārīgāk attiecas uz apgrūtinājumu, izklāstīti iepriekšējās apakšsadaļās.

Galvenokārt dažās dalībvalstīs novērojamas juridiskas neskaidrības nodrošināto obligāciju emitenta maksātspējas gadījumā. Tās īpaši saistītas ar nodrošinājuma portfeļa nodalīšanu no emitenta aktīviem un ar kreditoru "laika subordināciju". Saistību neizpildes gadījumā nenodrošināts finansējums jāapmaksā nekavējoties, bet parasti nodrošinātās obligācijas nepaātrinās. Tādējādi, ja pēc tam izrādās (pretēji agrākiem pieņēmumiem), ka nodrošinājuma pūls nevar izpildīt visas nodrošinātās prasības, viss maksātspējas process jau var būt nodots nenodrošinātajiem ieguldītājiem.

Ņemot vērā zemākās kapitāla prasības nodrošinātajām obligācijām (salīdzinot ar citiem parāda vērtspapīru veidiem), to ierosinātās tiesības tikt atzītām par likvidiem aktīviem LSR vajadzībām un to ierosinātā atkāpe no plašiem pakļautības ierobežojumiem atbilstoši CRD IV (attiecinot valsts uzraudzības tiesības), bankām būs stimuls veikt mijmaiņas darījumus ar nodrošinātajām obligācijām savā starpā tādā apjomā, kas palielinās banku nozares savstarpējo saistību, tādējādi sekmējot šoku transmisiju visos finanšu tirgos.

Turklāt, tā kā emitentam nav pienākuma atklāt sīku informāciju par nodrošinājuma pūla aktīviem, šī neskaidrība varētu izraisīt nepareizu cenu noteikšanu aktīviem tirgū.

Visbeidzot, vēl viens risks rodas no atšķirības starp nodrošināto obligāciju izmaksāto peļņu un peļņu, kas konkrētiem ieguldītājiem, īpaši apdrošināšanas sabiedrībām, jāiegūst, lai pildītu savu pienākumu nodrošināt garantēto peļņu par saviem (dzīvības apdrošināšanas) līgumiem. Tāpēc tiem var būt stimuls pirkt riskantākus produktus. Iespējams arī, ka nodrošināto obligāciju emitenti var saņemt pamudinājumu pazemināt nodrošināto obligāciju kvalitāti. Tomēr šādas darbības rada lielākus riskus un ļauj pārņemt negatīvo ietekmi no viena nodrošināto obligāciju tirgus uz citu.

1. ielikums

Atšķirības valstu tiesību aktos attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām

Valstu tiesību akti par nodrošinātajām obligācijām dažādās Eiropas valstīs atšķiras. Šajā ielikumā apskatītas valstu tiesību aktu atšķirības, kas ir svarīgas no sistēmisko risku perspektīvas.

1. Kas drīkst emitēt nodrošinātās obligācijas?

Atbilstoši valstu tiesību aktiem nodrošinātās obligācijas drīkst emitēt visas kredītiestādes, tikai īpašas/specializētas iestādes vai abu veidu iestādes. Atšķirīga īpašo/specializēto iestāžu iezīme ir tā, ka tās nepieņem noguldījumus un ka nodrošinātās obligācijas ir to galvenais finansējuma avots.

2. Tiesību akti par aktīvu segumu

Lai gan nodrošināto obligāciju režīmi pēc būtības ir valstiski, arī Kapitāla prasību direktīvā (turpmāk – KPD) ⁽¹⁾ definētas nodrošinātās obligācijas savām vajadzībām ⁽²⁾. Īpaši tajā definēts, uz kuriem aktīviem attiecas nodrošinājuma pūli. Tie ietver arī a) pirmā ranga hipotēku kredītus un komerc kredītus; b) prasījumus pārējām kredītiestādēm vai to garantijas; c) valsts sektora kredītus/garantijas (dažu valstu tiesībās paredzēts minimālais kredītreitinga sliekšnis); un d) kuģu hipotēkas.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 14. jūnija Direktīva 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu (pārstrādāta versija) (OV L 177, 30.6.2006., 1. lpp.).

⁽²⁾ Šī KPD specifikācija saistīta ar definīciju, kas paredzēta PVKIU direktīvā (Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 13. jūlija Direktīva 2009/65/EK par normatīvo un administratīvo aktu koordināciju attiecībā uz pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU)).

Jo plašāki nodrošinājuma atbilstības kritēriji, jo lielākas iespējas emitēt nodrošinātās obligācijas. Tāpēc aktīvu, uz ko attiecas nodrošinājuma pūli, plaša definīcija var veicināt aktīvu apgrūtinājuma līmeņa palielināšanos un rezultātā pārējo kreditoru strukturālo subordināciju. KPD arī noteikti kredīta attiecības pret nodrošinājuma vērtību ierobežojumi aizdevumiem, kas jāiekļauj nodrošinājuma pūlā. Atļautie kredīta attiecības pret nodrošinājuma vērtību ierobežojumi visaugstākie ir hipotēku kredītiem (80 %) un viszemākie – komerckredītiem (60 %).

3. Kreditoru subordinācija

Bankrota gadījumā nodrošināto obligāciju turētājiem tiek piešķirtas priekšrocības, jo viņiem ir tiesības saņemt nodrošinājuma pūla ieņēmumus.

Subordinācijas līmenis ir atkarīgs no katras iestādes pārējo kreditoru skaita un veida. Subordinācija neattiecas uz specializētām iestādēm, kuras tiek finansētas tikai ar nodrošinātajām obligācijām. Sabiedrību, kas nepieņem ieguldījumus, kreditori ir ieguldītāji, kas nepalaujas uz noguldījuma apdrošināšanu. Sabiedrībās, kas pieņem ieguldījumus, noguldītāji un citi kreditori ir subordinēti nodrošināto obligāciju turētājiem.

4. Tiesību akti par aktīvu nodalīšanu un bankrotu

Bankrota gadījumā nodrošināto obligāciju turētājiem piešķirtās priekšrocības ir svarīgas, īpaši tāpēc, ka obligāciju turētāji cenšas izmantot iestādes maksātspējas masu (divkārša izmantošana). Divkāršā izmantošana veicinās pārējo kreditoru strukturālās subordinācijas pieaugumu. Turklāt strukturālā subordinācija palielināsies, ja valsts tiesībās atļautā termiņa saīsināšana maksātspējas gadījumā, piemēram, ja termiņa saīsināšana nozīmē, ka maksātspējas gadījumā var pieprasīt papildu nodrošinājumu.

5. Tiesību akti par nodrošinājuma pūlu aktīvu saistību pārvaldi

Būtiski aktīvu saistību pārvaldes riski var rasties starp nodrošinātajām obligācijām un aktīviem, uz ko attiecas nodrošinājuma pūls. Tas attiecas uz apmēru, kādā pieļaujams valūtas risks, procentu likmju risks, likviditātes risks un iespējas līguma risks. Ja nerodas citi šķēršļi, stingri noteikumi par aktīvu saistību pārvaldes riskiem nozīmētu, ka emitējošās bankas var uzņemties tikai minimālos riskus, nerunājot par raksturīgo kredītrisku, tādējādi nodrošinot ciešāku atbilstību starp emitētājam nodrošinātajām obligācijām un pamatā esošajiem aktīviem nodrošinājuma pūlā. Ierobežojot spēju uzņemties riskus, kas nav kredītriski, samazinās neizdošanās risks attiecībā uz nodrošinājuma pūlu. Tas varētu arī samazināt papildu nodrošinājuma prasības.

6. Tiesību akti par aktīvu apgrūtināšanu

Lai aizsargātu noguldītājus un pārējos parastos kreditorus, dažās valstīs paredzēts regulējums, kas ļauj tām noteikt ierobežojumus attiecībā uz aktīvu apgrūtināšanu, emitējot nodrošinātās obligācijas. Šādas valstis ir, piemēram, Austrālija, Kanāda, ASV, Itālija, Nīderlande un Lielbritānija. Divās pēdējās valstīs aktīvu apgrūtinājuma ierobežojumu nosaka katrā atsevišķā gadījumā. Tomēr lielākajā daļā valstu nav šādu ierobežojumu. Pie šādām valstīm pieskaitāma Dānija, Somija, Francija, Vācija, Īrija, Norvēģija un Zviedrija. Neraugoties uz jebkādiem paredzētajiem reglamentējošajiem ierobežojumiem aktīvu apgrūtinājuma jomā, arī kredītreitinga aģentūru darbībā tiek ievēroti sliekšņi aktīvu apgrūtināšanai, lai saglabātu reitinga drošumu.

2. Īpašie riski saistībā ar CDP

Lai gan regulatoru spiediens vairāk izmantot CDP var radīt būtiskas priekšrocības, īpaši attiecībā uz darījumu partnera risku samazinājumu un savstarpējo saistību, ir svarīgi apzināties konkrētus riskus. Divi riska veidi ir rūpīgi jāuzrauga.

Pirmkārt, CDP var negatīvi ietekmēt finansēšanas nosacījumus un nodrošinājuma pieejamību, palielinot aktīvu apgrūtinājumu. Novirzot darījumus uz CDP, ja tiem citādi nebūtu veikts klīrings šajās struktūrās⁽¹⁾, var būtiski palielināties pieprasījums pēc kvalitatīva nodrošinājuma. Laba nodrošinājuma arvien lielāku summu iekļaušana CDP nozīmē, ka paliek mazāk līdzekļu, ko izmantot citur. Ja darījumus, kam centralizēti veikti klīrings, salīdzina ar darījumiem, kam klīrings ir veikts divpusēji, CDP nodrošinātais daudzpusējā ieskaita iespaids, šķiet, samazina nodrošinājuma un kapitāla nepieciešamību, ko radītu divpusējs klīrings. Tādējādi likumdošanas iniciatīvas par labu centralizētam klīringam sniedz atbalstu risinājumiem, kam vajadzīgs mazāks nodrošinājums. Turklāt CDP maržas prasības var samazināt nodrošinājuma piedāvājumu banku sistēmā, lai gan skaidrā naudā saņemto nodrošinājumu parasti reinvestē.

⁽¹⁾ Piemēram, saistībā ar apņēmišanos veikt ārpusbiržas atvasināto instrumentu līgumu klīringu, iesaistot centrālos darījumu partnerus.

Otrkārt, CDP riska pārvaldība var skart banku sistēmas likviditātes risku. CDP var veikt lielus un negaidītus vienusējus grozījumus sākotnējās maržas prasībās, ja mainās tirgus nosacījumi, tādējādi negatīvi skarot sistēmas likviditāti. Lai spriedzes apstākļos ņemtu vērā kredītriskus, CDP var rīkoties procikliski, pieprasot augstākas maržas prasības un pat izslēdzot dažus darījumu partnerus no darījuma. Tomēr Eiropas Tirgus infrastruktūras regulā Eiropas Vērtspapīru un tirgus iestādei (EVTI) prasīs ņemt vērā maržas ietekmi uz procikliskumu, definējot CDP maržas prasību tehniskos standartus.

Ir arī citi ar CDP saistīti riski, kas tomēr neietilpst šā pielikuma piemērošanas jomā, piemēram, risks pārvest sistēmisko risku no bankām uz CDP, tādējādi CDP radot negatīvas ietekmes iespējas, un regulējuma arbitražas iespēja, sakarā ar ko konkurence starp CDP var izraisīt standartu pazemināšanos.

III.1.8. Risku īstenošanās izraisītāji

Apgrūtinājuma risku īstenošanās iespējamie izraisītāji ir konfidences šoks, kredītreitingu pazemināšanās, papildu nodrošinājuma pieprasījumi un aktīvu apgrūtinājuma palielināšanās pati par sevi. Negatīva ietekme varētu būt arī atsevišķu banku neveiksmei (pamatojoties uz vienu vai vairākiem no iepriekšminētajiem riskiem), ja tā izplatās ārpus iesaistītās iestādes. Turklāt, ja tirgi zaudē uzticību un kļūst vājāki, pat bankas ar zemu apgrūtinājuma līmeni, iespējams, var nespēt piekļūt finansējumam.

III.1.9. Aktīvu apgrūtinājuma ilgtspējība

No vienas puses, būtu jāuzsver – lai gan iespējami riski, ja apgrūtinājuma līmenis kļūst nenoturīgs, no nodrošinātā finansējuma un no citu darījumu nodrošināšanas tiek gūts arī labums. Darījumu nodrošinājums samazina darījuma partnera riskus, padarot šādus instrumentus stabilākus. Turklāt nodrošinātā finansējuma instrumenti arī ļauj dažādot finansējuma avotus un darījuma partnerus (sk. III.3. sadaļu "Ar koncentrāciju saistītie riski"). Turklāt nodrošinātajam finansējumam ir tendence būt izmaksu ziņā efektīvākam, un tas arī var dot bankām papildu stimulus nodrošināt labu aizdevumu kvalitāti.

No otras puses, pārmērīga apgrūtinājuma riskus, kas detalizēti izklāstīti III.1. sadaļā, nevajadzētu novērtēt par zemu. Pārsniedzot konkrētu līmeni, apgrūtinājums kļūst pašpastiprinošs un paātrinās līdz brīdim, kad nodrošinātais finansējums nav iespējams, jo trūkst nodrošinājuma, un vienlaikus nenodrošinātais finansējums nav iespējams augstāku riska prēmiju dēļ.

Nav vienota sliekšņa, virs kura bilancē iekļautais apgrūtinājums kļūst neilgtspējīgs. Viens no rādītājiem, ka bankas spēj finansēt sevi, izmantojot aktīvu apgrūtinājumu, ir to aktīvu apjoms, kas atbilst centrālās bankas finansējumam, kuri saglabājas gan individuāli, gan kopumā, jo centrālo banku finansējumu var uzskatīt par pēdējo likviditātes nodrošināšanas iespēju.

III.1.10. Aktīvu apgrūtinājuma ietekme uz reālo tautsaimniecību

III.1.10.1. Tiešā ietekme

Aktīvu apgrūtinājuma tiešā ietekme uz reālo tautsaimniecību lielākoties attiecas uz kredītu piedāvājuma kanālu.

1. Nodrošinājums var ierobežot vispārējo bankas bilances kāpumu un bankas aktivitāti kredītēšanas jomā

a) Ņemot vērā nodrošināta finansējuma darījumos iesaistīto nodrošinājumu, sagaidāms, ka nodrošinātais finansējums būs mazāk svārstīgs nekā nenodrošināts finansējums. Tomēr apgrūtināmā nodrošinājuma apjoms ir ierobežots, un līdzīgi ir ar iespējamo nodrošināto finansējumu. Turklāt augstākiem apgrūtinājuma līmeņiem ir tendence radīt papildu apgrūtinājumu pēc kāda nelabvēlīga notikuma (sk. III.1.5. sadaļu). Tādējādi (nodrošināta) finansējuma nepietiekamība *ceteris paribus* iedarbojas tieši uz banku kredītu piedāvājumu un līdz ar to uz reālo tautsaimniecību/tautsaimniecības izaugsmi (ieguldījumi ir atlikti vai atcelti saistībā ar kredītu piedāvājuma ierobežojumiem) ⁽¹⁾.

b) Ja nodrošināta bankas finansējuma iespējas ir ierobežotas, bankām jāmeklē alternatīvi finansējuma avoti. Tomēr arī alternatīvie finansējuma avoti ir ierobežoti: Spēcīga konkurence par mazapjoma noguldījumiem var palielināt noguldījumu svārstīgumu un banku finansējuma izmaksas. Pagaidām nenodrošināta bankas finansējuma izmaksas tādējādi var būt augstas, īpaši bankām ar augstiem apgrūtinājuma līmeņiem.

2. Nodrošinātā finansējuma palielinājums var izraisīt kredīta piešķiršanas traucējumus

Jo atkarīgāka banka kļūst no nodrošinātā finansējuma, jo lielāka ir iespējamība, ka tā ieguldīs aktīvos, kuru galvenais nolūks ir sasniegt tiesības uz apgrūtinājumu aktīvu pusē. Šādi atbilstošie aktīvi ietver valdības obligācijas ar augstāko reitingu, kā arī komerckredītu un mājokļu hipotēkas. Tā kā tādi aktīvi kā aizdevumi maziem un vidējiem uzņēmumiem tiek uzskatīti par zemākas kvalitātes aizdevumiem un parasti tie nav atbilstoši kā nodrošinājums (piemēram, tradicionālām nodrošinātām obligācijām vai repo darījumiem), to īpatsvars bilancē ar augstu apgrūtinājuma līmeni var samazināties.

⁽¹⁾ Sk. *Abiad et al.* (2011), *Calvo et al.* (2006), *Kannan* (2009).

Protams, dažādiem tautsaimniecības dalībniekiem piešķirtā kredīta līmenis ir atkarīgs arī no citiem faktoriem, piemēram, finansējuma cenām, konkurences un spējas ietekmēt aizdevuma cenas un peļņu no citiem aktīviem. Šādi nepareizai kredītu novirzīšanai, iespējams, varētu būt negatīva ietekme uz ekonomikas izaugsmi, pamatojoties uz samazinātu kredītu piedāvājumu neatbilstošām / mazāk atbilstošām nozarēm (piemēram, maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), sabiedrībām).

III.1.10.2. Netiešā ietekme

Aktīvu apgrūtinājuma netiešā ietekme uz reālo tautsaimniecību parasti novērojama ilgtermiņā. Lai gan šo ietekmi ir samērā grūti novērtēt, tā var izrādīties būtiska.

1. Kredītu starpniecības procikliskuma palielināšanās

Aktīvu apgrūtināšana var pastiprināt reālās tautsaimniecības procikliskumu, izmantojot finanšu starpniecību. No vienas puses, kā norādīts III.1.5. sadaļā, nodrošinājuma vērtībām parasti ir tendence palielināties tautsaimniecības augšupejas laikā un samazināties tautsaimniecības lejupslīdes laikā (piemēram, novērtējuma diskonti, papildu nodrošinājuma pieprasījumi, aktīvu kvalitāte un ieguldītāju vēlme riskēt satuvojas). Tas bankas kredītu piedāvājumu automātiski palielina augšupejas laikā un samazina lejupslīdes laikā. Ja ir augsts apgrūtinājuma līmenis, finanšu sistēma varētu būt riskantāka, jo tā ir jutīgāka pret aktīvu pamata vērtības procikliskajām svārstībām. Tādējādi kredītu piedāvājums (pārmērīgs kredītu piedāvājums / kredītresursu trūkums) un kredītu procentu likmju starpība (nepareizas cenas noteikšana kredītam / likviditātes risks) ir ar mazāku noslieci uz lielām procikliskām svārstībām, kas ir atzīstams par labāku no ilgtermiņa ilgtspējīgas izaugsmes skatupunkta.

No otras puses, nenodrošināts finansējums var būt prociklisks kredītu starpniecības ziņā, jo tas parasti ir svārstīgāks finansējuma avots. Šajā saistībā nodrošinātu finansējumu var izmantot kā kredītu stabilizētāju spriedzes periodos.

2. Atteikšanās no starpniekpakalpojumiem

Ja banku nozare nespēs veikt kredīta starpniecību nākotnē, tas var paaugstināt risku, ka attīstās neregulētas, alternatīvas starpniecības sistēmas (piemēram, paralēla banku sistēma). Attiecībā uz sabiedrībām, kas spēj vērsties tieši kapitāla tirgos, tas varētu nozīmēt, ka daļa no kredīta starpniecības darbībām pāriet no banku sistēmas uz kapitāla tirgiem. Tomēr mazākiem uzņēmumiem parasti nav piekļuves kapitāla tirgiem, un tas nav iespējams privātpersonām.

Turklāt aktīvi, kas nav atbilstoši kā nodrošināta finansējuma nodrošinājums, var aizplūst no banku sistēmas – īpaši no bankām, kam ir augsta apgrūtinājuma līmeņa uzņēmējdarbības/finansējuma modelis. Šie aktīvi var nonākt paralēlajā banku sistēmā, kurā finansējums varētu būt vieglāk pieejams un nebūtu ierobežots kā bankas, tādējādi izlīdzinot nodrošinājuma portfeļu ierobežojumu ietekmi uz tautsaimniecības izaugsmi.

III.2. Ar inovatīvu finansējumu saistītie riski

Inovatīvāku finansējuma avotu izmantošana (līdzīgi, kā norādīts iepriekš, tādi finanšu produkti kā strukturēti mazapjoma noguldījumi, likviditātes mijmaiņas darījumi un PVKIU un biržā tirgoto līdzekļu izmantošana) var izraisīt papildu riskus vai pastiprināt esošos riskus un, iespējams, palielināt maz iespējamu notikumu iespējamību atsevišķai bankai un finanšu nozarei kopumā. Finanšu krīzēm parasti ir raksturīga vairāku risku īstenošanās vienlaikus, pastiprinot vai papildinot vienam otru, tādējādi inovatīvi finansējuma avoti rada papildu riskus vai izraisa spēcīgāku pastiprinošo ietekmi.

III.2.1. Caurredzamība, konfidence, pārvaldības un uzraudzības grūtības

Inovatīvu finansējuma avotu izmantošana var samazināt caurredzamību un palielināt grūtības izprast riskus ieguldītājiem, pašām bankām, finanšu nozarei un uzraudzītājiem. Inovatīvu produktu sarežģītība var pazemināt izpratni un skaidrību par riskiem ieguldītāju vidū un izraisīt plaša mēroga izpārdošanu, ja pēkšņi tiek zaudēta konfidence. Strukturēti mazapjoma produkti, piemēram, var izraisīt noteiktas reakcijas (kas saistītas ar finanšu tirgus mainīgajiem lielumiem, bankas pašu kredītu un garantijas devēja kredītu kvalitāti), tādējādi izraisot priekšlaicīgu darījumu pārtraukšanu, radot iesaistītajai bankai negatīvu aktīvu aizplūdi.

III.2.2. Savstarpējā saistība

Inovatīvs finansējums var arī radīt spēcīgāku savstarpējo saistību starp finanšu tirgus dalībniekiem un dažādām ekonomikas nozarēm. Piemēram, dažu strukturēto mazapjoma produktu gadījumā kapitāla garantiju devēja (*Lehman Brothers*) atteikuma rezultātā privātie ieguldītāji centās atgūt savus ietaupījumus, radot pēkšņu kapitāla aizplūdi emitējošajai bankai. Vērtspapīru finansēšanas darījumi un likviditātes mijmaiņas darījumi var palielināt savstarpējo saistību starp dažādām bankām, starp vienas grupas vienībām un starp dažādām nozarēm, iespējams, darbojoties kā mehānisms sistēmisko risku pārnesšanai visā finanšu sistēmā. Tomēr jāatzīmē, ka šī pati savstarpējā saistība arī palielina nodrošinājuma izmantošanas efektivitāti.

III.2.3. Tiesvedības un reputācijas riski; patērētāju tiesību aizsardzība

Uz inovatīviem finansējuma avotiem salīdzinoši ātrāk var attiekties tiesvedības un reputācijas riski. Kopš finanšu krīzes sākuma vairākas bankas dažādās dalībvalstīs ir saskārušās ar tiesvedību par tādu produktu pārdošanu, kas bija pārāk sarežģīti un bez tajos ietvertu risku skaidriem aprakstiem. Šādi produkti var izraisīt reputācijas riskus, t. i., bankai jāiekļauj aktīvi atpakaļ bilancē, lai izvairītos no neapmierināto klientu pilnīgas aiziešanas no bankas (piemēram, slēdzot savus pieprasījuma noguldījumu kontus un krājkontus). Reputācijas riski var rasties arī vērtspapīru finansēšanas darījumos, jo tie var pakļaut spiedienam bankas, kas saņem augstas kvalitātes likvidu aktīvus, lai atgrieztu saņemtos aktīvus spriedzes periodos. Inovatīvi produkti arī drīzāk saskaras ar pasākumiem no patērētāju tiesību aizsardzības viedokļa, kas var spēcīgi samazināt vai ierobežot konkrētu inovatīva finansējuma veidu emisiju. Piemēram, kopš finanšu krīzes sākuma vairākas iestādes (Beļģijā, Dānijā, Francijā un Portugālē) ir izdekušas brīdinājumus par sarežģītu produktu pārdošanu privātajiem ieguldītājiem.

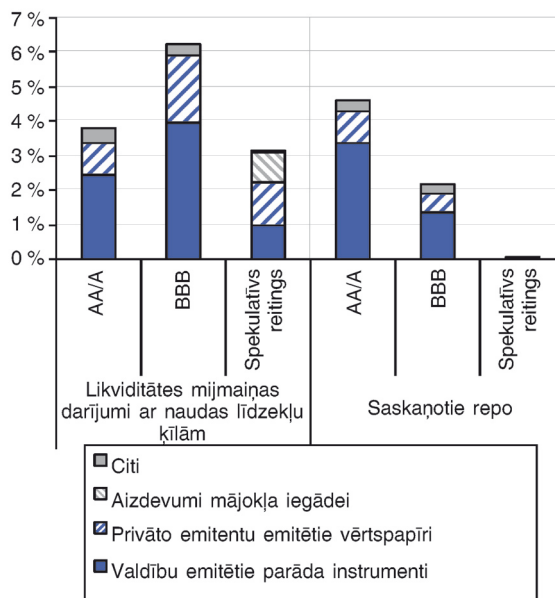
III.2.4. Īpašie riski saistībā ar likviditātes mijmaiņas darījumiem

Viena no lielākajām problēmām, identificējot, uzraugot un kontrolējot likviditātes mijmaiņas darījumu iespējamus riskus, ir pašreizējā datu nepieejamība regulatoriem. Likviditātes mijmaiņas darījumi var būt strukturēti daudzos dažādos veidos, un jautājumu sarežģī šo darījumu labi izprotamas definīcijas trūkums.

Pamatojoties uz ESRK apsekojumu, ir iespējams novērot atšķirības, izmantojot repo darījumus kā likviditātes mijmaiņas darījumu veidu, attiecībā uz nodrošinājumu un darījumu partneriem atkarībā no bankas kredītreitinga. Valdības parāda instrumenti atbilst tikai 20 % no zemāka reitinga iestāžu kopējā iekļātā nodrošinājuma šajās operācijās, salīdzinot ar apmēram 70 % citās bankās. Iestādes ar zemāku reitingu biežāk iekļā aizdevumus mājokļu iegādei nekā bankas ar augstāku reitingu (sk. 28. att.). Novērojama arī būtiska atšķirība attiecībā uz darījumu partneriem, jo kredītiestādes ir banku ar investīciju kategorijai neatbilstošu reitingu vienīgais darījumu partnera veids, turpretī citas bankas var gūt labumu arī no darījumiem ar cita veida darījumu partneriem, galvenokārt nebanku finanšu iestādēm.

28. attēls

Likviditātes mijmaiņas darījumos iekļātā nodrošinājuma dalījums ar naudas līdzekļu ķīlām (repo darījumi) un saskaņotajiem repo darījumiem banku grupās ar atšķirīgiem kredītreitingiem, 2011. gada beigas

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem, *Bloomberg*.

Aptvertā izlase: 48 bankas.

Piezīme. Rādījumi atbilst aktīvu kopsummas īpatsvaram (%).

Bankas galvenokārt iekļājušas valsts parādizīmes kā nodrošinājumu vērtspapīru aizdevuma darījumos (40 % no kopējā iekļātā nodrošinājuma), lai gan struktūra atsevišķās valstīs var būt atšķirīga. Vissvarīgākie darījumu partneri šajos darījumos ir arī kredītiestādes (64 %, no kurām 42 % ir ES reģistrētas iestādes un 22 % ārpus ES reģistrētas iestādes) un citas finanšu institūcijas, kuru īpatsvars ir 28 % (naudas tirgus fondi – 9 %; fondi, kas nav naudas tirgus fondi, – 7 %; citi – 12 %).

Saistība ar apdrošināšanas nozari

Starp banku un apdrošināšanas sabiedrību bieži notiek likviditātes mijmaiņas darījumi. Apdrošināšanas sabiedrības kā likvīdo aktīvu aizdevējas var būt pakļautas citādiem riskiem nekā bankas, kas darbojas kā aizņēmējas, bet šie riski tomēr, iespējams, ir būtiski. EAAPI pašlaik veic pētījumu par likviditātes mijmaiņas darījumiem attiecībā uz apdrošināšanas nozari.

EAAPI 2012. gada martā uzsāka faktu konstatācijas aptauju un apsekojumu par likviditātes mijmaiņas darījumiem un citiem līdzīgiem darījumiem. No šā darba varēja secināt, ka "likviditātes mijmaiņas darījumu" kopējā nosacītā vērtība un likviditātes programmas veido apmēram 3 % no kopējiem bilances aktīviem, taču dažādās jurisdikcijās novērojama novirze no 0 % līdz 14 %. Kopumā apdrošināšanas sabiedrību "likviditātes mijmaiņas darījumi" un likviditātes programmas darījumi i) ir ierobežoti; ii) galvenais darījumu iemesls ir ienākumu gūšana, portfeļa optimizācija un riska ierobežošana; iii) dzēšanas termiņi galvenokārt ir īstermiņa (citādi, ieviešot pakāpeniskas samazināšanas stratēģijas un daudzās dalībvalstīs, darījumu partnera saistību neizpildes gadījumā likvidācija ir iespējama īsā ziņošanas periodā); iv) ir galvenokārt ar darījumu partneriem, kas neietilpst bankas grupā; v) turējumā esošais / iekļātais nodrošinājums lielākoties ir skaidrā nauda vai ieguldījumu kategorijas valdības obligācijas; vi) darījumi galvenokārt ir novērtēti tirgus vērtībā un vērtēšana ir ik dienu/nedēļu; vii) jebkāda atkārtota iekļāšana ir problemātiska (un dažās dalībvalstīs tā ir aizliegta); viii) papildu nodrošinājumam ir nozīme attiecībā uz aktīviem vērtspapīru aizdevumos un reversajos repo darījumos; un visbeidzot ix) "likviditātes mijmaiņas darījumu" un likviditātes programmas darījumu radītie ienākumi ir tikai maza daļa no uzņēmumu kopējiem neto ienākumiem.

Tomēr tiek uzskatīts, ka apdrošināšanas sabiedrību veikto repo un reverso repo darījumu izcelsme saistīta ar bankas finansējuma nepieciešamību vienas grupas/konglomerāta ietvaros, jo būtiska apdrošināšanas sabiedrību aizdoto vērtspapīru daļa ir valsts parāda instrumenti, kas pēc tam tiek iekļāti kā nodrošinājums Eurosistēmas operācijās. Tāpēc šādos gadījumos apdrošināšanas sabiedrības izmanto šos darījumus, nevis pamatojoties uz savu likviditātes nepieciešamību, bet gan kā veidu, lai palīdzētu tās pašas grupas/konglomerāta bankai gūt piekļuvi likviditātei.

Lai gan likviditātes mijmaiņas darījumi vēl arvien šķiet esam pietiekami zemā līmenī attiecībā uz Savienības bankām un emitentiem, ir aspekti, kuri būtu jāuzrauga.

Lai gan šie darījumi nodrošina konkrētus ieguvumus kredītņēmējiem (likviditātes saņēmējiem) un aizdevējiem (likviditātes nodrošinātājiem), piemēram, likviditātes un finansējuma pārvešanu turp, kur tā tautsaimniecībā ir visvairāk nepieciešama, un uzlabo finanšu stabilitāti, ļaujot bankām piekļūt likviditātei ārpus banku sistēmas un aktīvu inensīguma palielinājumam, tie rada arī risku iespējamību ⁽¹⁾.

Potenciālie riski, kas iestādēm un regulatoriem šajā saistībā jāpārņem, ir a) savstarpējās saistības palielināšanās starp emitentiem un bankām, kas, iespējams, darbojas kā mehānisms sistēmiskā riska pārvešanai finanšu sistēmā; b) riska palielināšanās grupā, ieskaitot iespējamus interešu konfliktus; un c) jautājumi, kuri līdzīgi pārējiem nodrošinātājiem instrumentiem, piemēram, maržu izmantošana, kas var radīt procikliskumu finansējumā no nodrošinājuma, pamatojoties uz i) laikā mainīgajiem novērtējuma diskontiem un ii) paša nodrošinājuma vērtības pārmaiņām.

Turklāt tirgus caurredzamības trūkums var palielināt ar likviditātes mijmaiņas darījumiem saistītos riskus. Netiek veikta tirgus dalībnieku uzraudzība attiecībā uz likviditātes mijmaiņas darījumu darbības apjomu un iekļautajiem riskiem. Šis caurredzamības trūkums, iespējams, varētu izraisīt spriedzes scenāriju vai vēl vairāk saasināt nesaistītas spriedzes situāciju.

III.3. Ar koncentrāciju saistītie riski

Koncentrēta finansējuma struktūra varētu nelabvēlīgi papildināt prociklisko attīstību finanšu tirgos, jo iestādei var būt problemātiski finansēt sevi, ja finansējuma avoti, uz ko tā paļaujas, apsīkst tieši finansiālās spriedzes laikā. Tas attiecas uz dažādām dimensijām: koncentrācija investoru bāzē un finansējuma instrumentos, koncentrācija bankas saistību struktūras termiņu struktūrā vai tās darbību ģeogrāfiskais aptvēruma varētu radīt līdzīgas problēmas. Jāņem vērā arī tas, ka koncentrācijas risku īstenošanās iespējamība un to ietekme arī ir atkarīga no ieguldītāju veida un no instrumentu veida. Ieguldītāju rīcība atšķiras viņu sniegtā finansējuma stabilitātes ziņā atkarībā no viņu ieguldījumu stratēģijām un pieredzes.

1. **Koncentrācija investoru bāzē.** Pārmērīga paļaušanās uz atsevišķām ieguldītāju kategorijām var būt problemātiska gadījumā, ja mainās attiecīgā tirgus segmenta darbība, iespējams, saistībā ar pārmaiņām a) tirgus noskaņojumā; b) tirgus likviditātē un c) institucionālajā kārtībā. Pārmērīga paļaušanās uz atsevišķiem darījumu partneriem varētu palielināt iepriekšminēto notikumu procikliskumu. Līdzīgi – jo lielāks ir ieguldītāja relatīvais lielums, jo tam var būt lielākas iespējas

⁽¹⁾ Reaģējot uz šā inovatīvā finansējuma veida emisijas palielināšanos un potenciālajiem riskiem, kas raksturīgi šādiem darījumiem, Lielbritānijas Finanšu pakalpojumu iestāde publicēja norādījumus par nodrošinājuma uzlabošanas darījumiem, iekļaujot arī likviditātes mijmaiņas darījumus, 2012. gada februārī.

vienoties, lūdzot bankai veikt konkrētus *ad hoc* pasākumus, piemēram, kompensēt neapmaksātos vērtspapīrus pirms to dzēšanas termiņa. Šis piemērs parāda iespējamās ietekmes esamību attiecībā uz citiem ieguldītājiem, pat vienā kategorijā: koncentrēta investoru bāze, piemēram, prioritāro obligāciju jomā, faktiski var piespiest banku atpirkt konkrētu ieguldītāju parādus, negatīvi ietekmējot pārējos dalībniekus, kam ir tāds pats prioritātes līmenis.

2. **Finansējuma instrumentu koncentrācija.** Lai gan iepriekšminētais ir spēkā kopumā, dažādiem produktiem ir atšķirīgi riski: finanšu krīzes laikā izrādījās, ka lielapjoma finansējums – un īpaši nenodrošināts lielapjoma finansējums – ir svārstīgāks un jutīgāks pret tirgus noskaņojuma / iedomāto darījuma partnera risku pārmaiņām nekā citi finansējuma avoti. Nodrošināts lielapjoma finansējums *ceteris paribus* ir stabilāks, jo tā pamatā parasti ir nodrošinājums, ko var iekļāt centrālajā bankā, vismaz eurozonas institucionālajā vidē. Mazapjoma noguldījumus uzskata par visstabilāko finansējuma avotu. Lai gan arī uz tiem attiecas konfidences krīzes, noguldījumu garantiju sistēmas samazina riskus. Tomēr koncentrēšanās uz mazapjoma finansējumu nav bez ietekmes uz citiem tirgus dalībniekiem: vienīgā tādas bankas reakcija uz finansējuma grūtībām, kam nav piekļuves kapitāla tirgiem jebkādā citā veidā, būtu palielināt noguldītājiem piedāvāto procentu likmi, paātrinot konkurences procesu.

3. **Koncentrācija aizdevumu termiņstruktūrā** ir papildu riska avots, īpaši attiecībā uz īstermiņa procentu likmēm. Tas padara banku jutīgāku pret pārmaiņām un spriedzi tirgū, jo refinansējamā summa īstermiņā būs augsta salīdzinājumā ar tās kopējām saistībām, un refinansēšanas izmaksu ietekme uz peļņas un zaudējumu aprēķinu būs ievērojama.

4. Līdzīgi arī **koncentrācija finansējuma ģeogrāfiskajā aptvērumā** var būt riska faktors. Var būt tiesiski vai reglamentējoši ierobežojumi aktīvu brīvai plūsmai starp dalībvalstīm (piemēram, nodokļu jautājumi, reglamentējošs aktīvu nodalījums), ierobežojot grupu spēju efektīvi apkopot savu likviditāti. Iestādēm būtu jāspēj identificēt, kad koncentrācija rodas bankas (starp galveno biroju un ārvalstu filiālēm) un grupas (vai nu starp mātesuzņēmumu un tās meitasuzņēmumiem, vai starp dažādiem meitasuzņēmumiem) ietvaros.

III.4. Ar parāda attiecības samazināšanas spiedienu saistītie riski

Kā izklāstīts I.7. sadaļā, bankas kopš finanšu krīzes sākuma mēģināja samazināt savu parāda līmeni. Lai gan šī tendence bija diezgan stabila to ES valstu bankās, kurās nav augsta valsts parāda starpība, bankas ES valstīs ar augstu valsts parāda starpību saskārās ar parāda attiecības samazināšanas problēmām, sākoties valsts parāda krīzei. Lielo zaudējumu un devalvācijas dēļ to pašu kapitāls samazinājās 2010. gadā un ļoti dramatiski 2011. gadā, izraisot parāda līmeņa palielināšanos, sākot no 2010. gada. Šī tendence radīja bažas par banku spēju valstīs ar augstu valsts parāda starpību saglabāt stabili kapitalizāciju. Tomēr negatīvi finansēšanas apstākļi, tirgus un uzraudzības stimuli, lai palielinātu elastību, un jaunās reglamentējošās prasības nemazina spiedienu uz bankām samazināt parāda attiecību. Ja valsts parāda krīze turpināsies un saglabāsies vājas peļņas prognozes, turpmāks parāda līmeņa samazinājums var būt iespējams tikai, turpinot pielāgot banku aktīvu puses. Tas savukārt varētu negatīvi ietekmēt kredītu izsniegšanu privātajam sektoram, kas ir ļoti svarīgi, lai nodrošinātu apstākļus, kuri veicina ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi.

IV. FINANSĒJUMA STRUKTŪRU ILGTSPĒJA (VIDĒJA TERMIŅA UN ILGTERMIŅA PERSPEKTĪVĀ)

Ilgtspējīgu finansējuma struktūru var definēt kā tādu struktūru, kuru iespējams uzturēt bez valsts iejaukšanās un kurā cenas, kas tiek maksātas, neapdraud institūcijas dzīvotspēju.

Pašreizējā perspektīvā, lai atgrieztos pie normāliem finansēšanas apstākļiem, priekšnosacījums ir pārtraukt ārkārtas pasākumus saistībā ar centrālo banku finansējuma nodrošināšanu un valsts garantijām. Šaurākā skatījumā, lai nākotnē panāktu vēlamos ilgtspējīgos finansēšanas apstākļus, bankām jāatjauno ilgtspējīgi uzņēmējdarbības modeļi, t. sk. jāpanāk bilanču uzlabošana līdz pieņemamam līmenim. Turklāt banku uzņēmējdarbības modeļiem jābūt tādiem, kas ļautu ierobežot likviditātes un finansējuma riskus un izpildīt likviditātes standartus, neradot neproporcionālu un pārmērīgu ilgtermiņa atkarību no centrālo banku nodrošinātiem līdzekļiem.

Aplūkojot finansēšanas struktūru ilgtspēju plašākā skatījumā, tiek ņemta vērā arī šo struktūru ietekme, konkrētāk, saistībā ar to īstenošanai nepieciešamo starpniecības līmeni un īpaši saistībā ar atbilstošas kredītu plūsmas nodrošināšanu reālajā tautsaimniecībā.

IV.1. Klientu noguldījumu lielāka loma

Klientu noguldījumi – un neliela apmēra privātais finansējums vispār – nodrošina stabilākus finansēšanas modeļus. Pirmkārt, pieredze rāda, ka klientu noguldījumi bijis visstabilākais un prognozējamākais finansējuma avots. Klientu darījumi ir beznodrošinājuma finansējums, un, ja tie ir daudzveidīgi, tie veido diversificētu finansējuma avotu (koncentrācijas riska novērtējumu sk. III.3. sadaļā). Turklāt atkarībā no tā, cik stipra ir konkurence šajā segmentā, klientu noguldījumi lielā mērā uzskatāmi par relatīvi lētu finansējuma avotu. Taču pēdējos gados spēcīgās konkurences rezultātā mazapjoma finansējuma izmaksas pieaugušas.

Tomēr kopējo noguldījumu saistību īpatsvara palielināšanās aktīvu kopājumā nav tikai īslaicīga, ar krīzi saistīta parādība. Regulatīvās reformas, īpaši Bāzeles III likviditātes noteikumi ilgākā termiņā piešķir būtisku nozīmi klientu noguldījumiem. Pirmais aspekts, kas jāapsver, ir, kā Eiropas Savienībā nodrošināt drošas noguldījumu apdrošināšanas sistēmas, lai novērstu haotisku noguldījumu izņemšanu no bankām⁽¹⁾.

Taču ar noguldījumu finansēšanu saistīti arī riski. Pirmkārt, bankas sacenšas par ierobežota noguldījumu apjoma piesaisti. Faktiski maza apmēra uzkrājumu ierobežotā elastīguma pakāpe bieži tiek minēta kā iemesls bažām saistībā ar pieaugošu paļaušanos uz mazapjoma noguldījumiem banku finansējuma struktūrās. Taču divu pēdējo gadu desmitu laikā Savienības bankas arvien vairāk stimulējušas klientus banku noguldījumu vietā izvēlēties banku sponsorētus kopieguldījumu fondus. Gaidāms, ka nākotnē būs vērojama pretēja tendence un banku noguldījumu / banku saistību aizstāšana ar alternatīviem uzkrājumu produktiem var palielināt vispārējā mazapjoma finansējuma piedāvājumu elastības pakāpi jebkurā makroekonomisko uzkrājumu līmenī. Taču uzraudzības iestāžu sniegtā informācija liecina, ka vairuma banku finansēšanas plāni atkarīgi no to klientu noguldījumu tirgus daļas palielināšanas, kas nav iespējams kopapjoma līmenī, vismaz ne īstermiņā. Faktiski, ja visas bankas vienlaicīgi censtos palielināt savu mazapjoma noguldījumu daļu, pieaugošās konkurences rezultātā finansējuma izmaksas strauji pieaugtu gan piedāvāto procentu likmju ziņā, gan arī to uzturēšanai nepieciešamās infrastruktūras ziņā (plašāks filiāļu tīkls, labāka interneta banku darbība, utt.). Konkurencei pieaugot, gaidāms, ka mazapjoma noguldītāji kļūs informētāki par piedāvātajām procentu likmēm un jutīgāki pret procentu likmju atšķirībām dažādu banku starpā. Tā rezultātā mazapjoma noguldījumi var kļūt nenoturīgāki, nekā tie bijuši pagātnē, jo klienti vienmēr meklē peļņu, īpaši zemu procentu likmju vidē. Turklāt, pieaugot interneta banku izmantošanai un noguldījumu garantijas sistēmām visā Eiropā kļūstot arvien saskaņotākām, arvien vieglāk būs pārvest ieguldījumus no bankas uz banku, kas arī padarīs noguldījumus nenoturīgākus.

Turklāt ar to saistītā pieaugošā konkurence par klientu noguldījumiem radījusi specifisku banku piedāvājumu dinamiku. No vienas puses, tam vajadzētu veicināt klientu labāku peļņu no noguldījumiem, bet, no otras puses, sakarā ar pieaugošo konkurenci dažos gadījumos tiek piedāvāti jauni un inovatīvi produkti, kurus klienti ne vienmēr pilnībā izprot un kurus ne vienmēr aptver noguldījumu garantijas sistēmas. Lielbritānijā maksājumu aizsardzības apdrošināšanas pārmērīga pārdošana kopš 2011. gada sākuma izraisījusi plašas sūdzības un izmaksātās kompensāciju apjoms jau sasniedzis vairāk nekā 5 mljrd. Lielbritānijas sterliņu mārciņu.

Pastāv risks, ka pieaugošā konkurence var pakļaut noguldītājus negodīgas produktu pārdošanas riskam. Bankas var ieteikt klientiem pirkt noguldījumu instrumentus, kas var izrādīties nepiemēroti nepietiekami informētiem klientiem. Šis risks var negatīvi iespaidot reputācijas risku un graut uzticēšanos finanšu sistēmai. Tas var potenciāli palielināt citus riskus saistībā ar regulatoru uzliktajām soda naudām par negodīgu pārdošanu.

Pieaugot bažām par kādas institūcijas dzīvotspēju, var pieaugt liela apmēra noguldījumu aizplūšanas risks. Taču jāatzīmē, ka noguldījumu garantijas sistēmas (un minimālo garantēto summu saskaņošana Savienības līmenī) ir viens no instrumentiem, ko izmanto šā noguldījumu aizplūšanas riska novēršanai. Faktiski, lai gan dažās valstīs bijušas vērojamas ievērojamas noguldījumu aizplūdes uz citām valstīm, noguldījumu apjoms krīzes laikā saglabājies stabils un pat pieaudzis.

IV.2. Lielapjoma beznodrošinājuma un nodrošinātā finansējuma loma

To, kāda būs banku finansējuma struktūra nākotnē, lielā mērā ietekmēs ieguldītāju "jaunā" izpratne par riskiem, regulatīvajām pārmaiņām un politikas atbildes pasākumiem (sk. I.6.1. sadaļu). Lai gan no pašreizējā viedokļa – joprojām finanšu krīzes vidē – ir grūti pateikt, kā izskatīsies nākotnes finansēšanas struktūra, ir paredzams, ka beznodrošinājuma lielapjoma finansēšanas instrumentu nozīme samazināsies salīdzinājumā ar pirmskrīzes līmeni.

Pat ja lielapjoma finansēšanas līmeņa samazināšanās salīdzinājumā ar pirmskrīzes līmeni lielā mērā uzskatāma par labvēlīgu ilgtspējīgam finansēšanas modelim, nesubordinēto beznodrošinājuma banku aizņēmumu tirgus atkalaktivizēšana ir vēlama. Šajā sakarā kredītu tirgu situācijas pasliktināšanās saistīta ar riskiem, jo tā mazina institūcijas spēju diversificēt finansēšanas instrumentus. Jāatzīmē, ka pieņemamos apmēros nodrošinātā finansējuma piesaiste ir pozitīva, jo tā nodrošina finansēšanas instrumentu diversifikāciju un tā var nodrošināt arī ieguldītāju un termiņu diversifikāciju. Turklāt nodrošinātās finansēšanas instrumentiem ir iezīmes, kas tos padara par stabilāku finansējuma avotu.

⁽¹⁾ Eiropas Komisija ierosinājusi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu par noguldījumu garantiju sistēmām. Saskaņā ar šo priekšlikumu dalībvalstu noguldījumu garantiju sistēmas var savstarpēji aizdot līdzekļus, tādējādi uz laiku nodrošinot sloga savstarpēju sadalīšanu.

IV.3. Ilgtspējīgas finansēšanas struktūras iezīmes

Banku finansēšanas struktūras attīstība nākotnē droši vien atšķirsies atkarībā no bankas uzņēmējdarbības modeļa. Saskaņā ar vienotu principu diversificēta finansēšanas struktūra ar ilgtspējīgu termiņu struktūru vairo banku elastību.

Šajā pielikumā aprakstītās pārmaiņas noteikti ietekmēs banku bilanču ilgtspēju nākotnē. Pašreizējā tendence izmantot stabilākus finansēšanas avotus vērojama kopš 2008. gada, un turklāt to papildus stimulē jauno Bāzele III likviditātes priekšlikumu piemērošana. Mazapjoma finansējuma avotu plašāku izmantošanu var uzskatīt par labvēlīgu vispārējai banku elastībai. Turklāt arī mazāka paļaušanās uz īstermiņa starpbanku un lielapjoma finansējumu var veicināt vispārējo stabilitāti.

IV.4. Finansējuma pieprasījuma un piedāvājuma efekti

Attiecībā uz banku finansējuma pieprasījuma un piedāvājuma efektiem var novērot, ka pašreizējie neskaidrie tirgus apstākļi ietekmē potenciālo ieguldītāju banku parāda instrumentos vēlmi izvairīties no riskiem. Tā kā pat augstākā reitinga aktīvi krīzes kulminācijā bija saistīti ar riskiem, ieguldītāji koriģē sava riska uztveri. Pieprasījuma pusē, tā kā joprojām vērojamā neskaidrība joprojām rada pastiprinātu tieksmi pēc kvalitātes, kas, runājot par banku parāda instrumentiem, izpaužas kā pieaugošs pieprasījums pēc nodrošinātajiem finansēšanas instrumentiem, kā redzams I sadaļā. Piedāvājuma pusē par drošiem uzskatīto parāda instrumentu apjoms ir samazinājies vai nu beznodrošinājuma parāda kredītreitingu pazemināšanas rezultātā, vai riska uztveres pārmaiņu dēļ saistībā ar vērtspapīrošanas tirgu. Šī tendence pasliktina banku spēju sniegt nodrošinājumu gan repo, gan atvasināto instrumentu tirgos, gan izmantojot citus nodrošinātā finansējuma tirgus.

V. POLITIKA

Krīze būtiski ietekmējusi banku finansējumu. Līdzekļu trūkumu mazināja centrālās bankas un citi politikas pasākumi, piemēram, valsts garantijas banku parādiem. Finansējuma piesaistīšanas grūtības īpaši mazināja Eurosistēmas intervences, proti, divas ITRO, kas kopumā ES bankām radīja finansējumu vairāk nekā 1 trlj. euro apmērā. Citi politikas pasākumi, kuru mērķis bija viest ieguldītājiem uzticību bankās, ietver rekapitalizāciju un caurredzamības pasākumus un veiktos darbus, lai a) uzlabotu banku likviditātes stāvokli un b) atjaunotu stabilu privātā sektora finansējumu bankām.

Izmantojot šīs intervences, politikas veidotāji radījuši nosacījumus, lai bankas varētu ieviest ilgtspējīgākas finansējuma struktūras. Tomēr krīze vēl turpinās un bankas darbojas, pastāvot sarežģītai situācijai, kad vērojama dažu valstu un finanšu sektoru ievainojamība un lēna ekonomiskā izaugsme, īpaši eurozonā. Neraugoties uz Savienības un eurozonas institūciju saskaņotu rīcību, arī turpmāk gaidāmi sarežģījumi. Šajā kontekstā politikas veidotājiem jārisina problēma sarežģītā situācijā, kad ideālā gadījumā būtu jāpieaug pieprasījumam pēc banku finansējuma – lai nodrošinātu kredītus reālajai tautsaimniecībai –, savukārt finansējuma piedāvājums no privātā sektora avotiem joprojām ir traucēts.

Paturot prātā šos apstākļus, sagatavoti turpmākie politikas pasākumu ieteikumi.

Politikas pasākumu mērķi

Šādu ESRR ierosinājumu par banku finansējumu politikas mērķi ir atkarīgi no iepriekš identificētajiem finanšu stabilitātes riskiem.

Pamata risks saistīts ar banku finansējuma ilgtspēju vidējā termiņā, bankām cenšoties samazināt atkarību no valsts sektora finansējuma avotiem un atgriezties pie privātā sektora tirgiem, lai tās varētu iegūt pienācīgu finansējumu savām darbībām ilgtermiņā. Tomēr, pamatojoties uz pašreizējām banku finansēšanas tendencēm, pastāv vairāki specifiski riski, kas norādīti šajā pielikumā kā sistēmiski, vai arī tie varētu kļūt sistēmiski un tāpēc tiem jāpievērš uzmanība. Tie saistīti ar 1) vispārējiem finansējuma riskiem, īpaši tiem, kas saistīti ar inovatīviem produktiem un noguldījumiem līdzīgiem produktiem, kurus pārdod privātajiem klientiem, kā arī ar finansēšanas plānu īstenošanu; 2) apgrūtinājumiem; un 3) nodrošinātajām obligācijām un citiem instrumentiem, kas rada apgrūtinājumus.

Politikas ieteikumu mērķis pamatā ir ierobežot un mazināt finansēšanas un likviditātes riskus, ļaujot netraucētu kredītu nodrošinājumu tautsaimniecībai. Atkarībā no konkrētiem ieteikumiem tas tiek īstenots, radot iestādēm stimulu ņemt vērā – gan sektoru dalījumā, gan iekšējo termiņu dalījumā – to radīto ārējo ietekmi (t. i., ņemot vērā iespējamā apgrūtinājuma ietekmi) vai samazinot informācijas asimetriskumu (t. i., tirgus caurredzamība).

Dažādie politikas ierosinājumi aptver dažādus laika posmus, jo pašlaik ir būtiski saskaņot 1) ilgstošu kreditēšanas tirgus darbības pasliktināšanos; 2) banku spēju nodrošināt ilgtspējīgākas finansēšanas struktūras; un 3) banku nepieciešamību neuzsākt pārmērīgu vai haotisku aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšanas procesu. Ir ārkārtīgi svarīgi, ka šo politikas ieteikumu īstenošana nesaasina pašreizējo spriedzi, bet stimulē stabilu atveseļošanu no krīzes.

Ieteikumu īstenošanas principi

Pienācīga vērtība jāpievērš proporcionālītātes principam, ņemot vērā finansējuma un apgrūtinājuma risku īpašo sistēmisko nozīmi katrā banku sistēmā un ņemot vērā katra ieteikuma mērķi un saturu.

Visiem ieteikumiem kopīgie papildu pasākumi

Visu ieteikumu gadījumā to adresātiem:

- jāidentificē un jāapraksta visi veiktie pasākumi (t. sk. noteiktie grafiki un būtiskākās iezīmes) saistībā ar katru ieteikumu,
- saistībā ar katru ieteikumu konkrēti jānorāda, kā īstenotie pasākumi darbojušies attiecīgā mērķa sasniegšanai, ņemot vērā atbilstības kritērijus,
- atbilstošos gadījumos jāsniedz detalizēts pamatojums, kāpēc nav veikti ieteiktie pasākumi vai pastāv citas atkāpes no ieteikumiem.

Kā noteikts Regulas (ES) Nr. 1092/2010 17. panta 1. punktā, šī informācija jāsniedz ESRK un Eiropas Savienības Padomei. Ja atbildi uz ieteikumu sniedz nacionālās uzraudzības iestādes, ESRK par to jāinformē (ievērojot konfidencialitātes noteikumus) arī EBI.

Ieteikumi

Tālāk **3. tabulā** apkopoti visi ierosinātie ieteikumi.

3. tabula

Ieteikumi

Temats	Ieteikumi	Termiņi ⁽¹⁾	
		NUI	EBI
Finansēšanas un refinansēšanas risks	A. Finansēšanas risku uzraudzība un novērtēšana un uzraugu veiktā finansējuma risku pārvalde	2015. gada janvāris	2015. gada marts
Aktīvu apgrūtināšana	B. Iestāžu veiktā aktīvu apgrūtināšanas riska pārvalde	2014. gada jūnijs	—
	C. Uzraugu veiktā aktīvu apgrūtināšanas uzraudzība	2015. gada septembris	2013. gada decembris un 2015. gada decembris
	D. Tirgus caurredzamība attiecībā uz aktīvu apgrūtināšanu	—	2013. gada decembris un 2015. gada jūnijs
Finansējuma instrumenti	E. Nodrošinātas obligācijas un citi instrumenti, kas rada apgrūtinājumu	2013. gada decembris	2015. gada decembris un 2016. gada decembris

⁽¹⁾ Šis grafiks attiecas tikai datumu, kad jāiesniedz galaziņojumi, t. i., tajā nav ietveras norādes par starpziņojumiem.

V.1. A ieteikums. Finansēšanas risku uzraudzība un novērtēšana un vadības veiktā finansēšanas riska pārvaldība

1. **Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību**, tiek ieteikts pastiprināt to vērtējumus attiecībā uz kredītiestāžu finansēšanas un likviditātes riskiem, kā arī to finansēšanas riska pārvaldību bilances struktūras ietvaros, un jo īpaši:

- a) novērtēt kredītiestāžu iesniegtos finansēšanas plānus un to, vai tos iespējams realizēt katrā nacionālajā banku sistēmā, kā arī kopumā, ņemot vērā katras iestādes uzņēmējdarbības modeli un vēlmi uzņemt risku;
- b) uzraudzīt finansējuma struktūru attīstību, lai identificētu inovatīvus instrumentus, lūgtu informāciju par šādiem instrumentiem un analizētu iegūto informāciju, lai saprastu iespējamās risku pārbīdes finanšu sistēmā;
- c) uzraudzīt nenodrošinātu noguldījumiem līdzīgu finanšu instrumentu, kas tiek pārdoti privātajiem klientiem, līmeni, attīstību un izmantošanu, kā arī to iespējamo negatīvo ietekmi uz tradicionālajiem noguldījumiem.

2. **Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību**, tiek ieteikts uzraudzīt kredītiestāžu plānus samazināt atkarību no valsts sektora finansējuma avotiem un izvērtēt to, vai šādus plānus var īstenot katrā nacionālajā banku sistēmā, kā arī kopumā.

3. **Nacionālajām uzraudzības iestādēm un citām iestādēm, kas pilnvarotas veikt makrouzraudzību**, tiek ieteikts izvērtēt kredītiestāžu finansējuma plānu ietekmi uz kredītu plūsmu reālajā ekonomikā.

4. **EBI** tiek ieteikts atbilstoši tās konsultāciju praksei izstrādāt saskaņotu paraugu un definīciju vadlīnijas, lai veicinātu pārskatu sniegšanu par finansējuma plāniem 1. līdz 3. punktā minēto ieteikumu nolūkiem.

5. **EBI** tiek ieteikts koordinēt finansējuma plānu izvērtēšanu Savienības līmenī, t. sk. kredītiestāžu plānu samazināt atkarību no valsts sektora finansējuma avotiem, kā arī izvērtēt to, vai šādus plānus var īstenot Savienības banku sistēmā, kā arī kopumā.

V.1.1. Ekonomiskais pamatojums

Analizējot kopējo situāciju attiecībā uz kredītiestāžu finansējuma plāniem, iespējams novērtēt to saskaņotību un iespējamību, ņemot vērā iespējamo finansējuma tirgu attīstību. Tās jāsteno katras atsevišķas dalībvalsts līmenī, kā arī Savienības līmenī.

Jaunu finanšu produktu un struktūru izveide ir finanšu sistēmas iezīme. Šādi jauni instrumenti bieži ir neskaidri (piemēram, nodrošinājuma mijmaiņas darījumi un sintētiskie biržā tirgotie fondi). Īpaši spriedzes apstākļos tas var izraisīt vispārēju ieguldītāju nenoteiktību ne tikai attiecībā uz konkrēto instrumentu, bet arī attiecībā uz iestādi. Pastāv neoficiāla informācija, ka kredītiestādes sāk izmantot produktus, kas līdzinās noguldījumiem, taču faktiski nav noguldījumi; šādu produktu būtiska iezīme ir tā, ka uz tiem neattiecas noguldījumu garantiju sistēmas. Tā rezultātā šādi instrumenti ar lielākām svārstībām reaģē uz pazīmēm, ka iestāde pakļauta stresam, saasinot finansējuma spiedienu uz banku gadījumā, ja tos izņem no apgrozības. Ja šāda prakse kļūst izplatīta, vēl būtiskāks ir iespējams ieguldītāju konfidences sarukums, kas galu galā negatīvi ietekmē arī noguldījumu stabilitāti.

Tādējādi uzraugoša kontrole ir nepieciešams priekšnosacījums riska novērtēšanai un, vajadzības gadījumā, turpmākai rīcībai.

V.1.2. Novērtējums, t. sk. priekšrocības un trūkumi

Priekšlikuma būtiskākās priekšrocības:

- a) tiek gūts vispārējs priekšstats par finansēšanas vajadzībām, finansēšanas jaudu un tādējādi par finansēšanas plānu dzīvotspēju gan nacionālajā, gan Savienības līmenī;
- b) tiek laikus signalizēts par iespējamajiem riskiem, ko izraisa inovatīvi instrumenti un instrumenti, kuri nav piemēroti privātajiem klientiem.

Priekšlikuma būtiskākie trūkumi:

- c) papildu uzraudzības slogs nacionālajām uzraudzības iestādēm, lai gan gaidāms, ka tas būs neliels, jo uzraudzības iestādes jau kontrolē un vērtē finansēšanas plānu iespējamību;
- d) papildus uzraudzības nasta EBI, kurai šie finansējuma plāni jākoordinē Savienības līmenī;
- e) izmaksas, ko izraisa regulatīvas pārmaiņas;
- f) liels apgrūtinājums kredītiestādēm, kurām jāsaņem papildu informācija ziņošanai.

V.1.3. Papildu pasākumi

V.1.3.1. Termiņi

Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kuras atbildīgas par banku uzraudzību, nacionālajām uzraudzības iestādēm, citām iestādēm ar makrouzraudzības pilnvarām un EBI jāziņo ESRK un Padomei par veiktajām darbībām, reaģējot uz šo ieteikumu, vai arī attiecīgi jāpamato, kāpēc darbības netika veiktas saskaņā ar šādu grafiku:

- a) līdz 2014. gada 30. jūnijam – nacionālajām uzraudzības iestādēm, kuras atbildīgas par banku uzraudzību, jāiesniedz ESRK starpziņojums ar A ieteikuma 1. un 2. punkta īstenošanas rezultātu pirmo novērtējumu;
- b) līdz 2015. gada 31. janvārim – nacionālajām uzraudzības iestādēm, kuras atbildīgas par banku uzraudzību, jāiesniedz ESRK un Padomei noslēguma ziņojums par A ieteikuma 1. un 2. punkta īstenošanu;
- c) līdz 2014. gada 30. jūnijam – nacionālajām uzraudzības iestādēm un citām iestādēm ar makrouzraudzības pilnvarām jāiesniedz ESRK starpziņojums ar A ieteikuma 3. punkta īstenošanas rezultātu pirmo novērtējumu;
- d) līdz 2015. gada 31. martam – nacionālajām uzraudzības iestādēm un citām iestādēm ar makrouzraudzības pilnvarām jāiesniedz ESRK un Padomei noslēguma ziņojums par A ieteikuma 3. punkta īstenošanu;
- e) līdz 2013. gada 31. decembrim – EBI jāiesniedz ESRK un Padomei vadlīnijas, kas minētas A ieteikuma 4. punktā;
- f) līdz 2014. gada 30. septembrim – EBI jāiesniedz ESRK starpziņojums, kurā ietverts A ieteikuma 5. punkta īstenošanas rezultātu pirmais novērtējums;
- g) līdz 2015. gada 31. decembrim – EBI jāiesniedz ESRK un Padomei noslēguma ziņojums par A ieteikuma 5. punkta īstenošanu.

V.1.3.2. Atbilstības kritēriji

Attiecībā uz A ieteikuma 1. un 2. punktu nacionālajām uzraudzības iestādēm noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- a) jānovērtē kredītiestāžu finansēšanas plānu iespējamība, ņemot vērā katras dalībvalsts kredītiestāžu finansējuma un likviditātes risku regulāru kontroli un novērtējumu un to finansēšanas riska pārvaldību, vērtējot katras nacionālās banku sistēmas situāciju kopumā;
- b) jāseko līdzi kredītiestāžu pasīvu dinamikai attiecīgajā dalībvalstī, lai konstatētu inovatīvus instrumentus, kuri varētu radīt sistēmiskus riskus, kā arī lai novērtētu, kā inovatīvu instrumentu izmantošana pārbīda riskus attiecīgās dalībvalsts finanšu sistēmā;
- c) jāuzrauga noguldījumiem līdzīgu produktu piedāvājumi, uz kuriem neattiecas noguldījumu garantijas sistēmas, jānovērtē šādos produktos ietvertie riski, ja šos produktus pārdod privātajiem klientiem, kā arī to iespējamā negatīvā ietekme uz tradicionālajiem noguldījumiem;

- d) jānovērtē kredītiestāžu spēja savā dalībvalstī atgriezties pie privātā sektora finansējuma avotiem, ņemot vērā tajā laikā pastāvošos ārkārtas pasākumus;
- e) jānodrošina, ka finansējuma un likviditātes risku kontrole un novērtējums, īpaši attiecībā uz inovatīviem instrumentiem un nenodrošinātiem noguldījumiem līdzīgiem instrumentiem, ir proporcionāls riskam, ko izraisa šie instrumenti;
- f) ieteikums jāpiemēro konsolidēti, un rezultāti jāapspriež uzraudzības kolēģijās;
- g) finansēšanas plānu un iestāžu plānu par samazinātu valsts sektora finansējuma avotu izmantošanu kontrolei un novērtējumam jāaptver vismaz katras dalībvalsts lielākās kredītiestādes (pēc aktīvu apjoma) un jāveido vismaz 75 % no banku sistēmas kopējiem konsolidētajiem aktīviem.

Attiecībā uz A ieteikuma 3. punktu nacionālajām uzraudzības iestādēm un citām iestādēm ar makrouzraudzības pilnvarām noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- h) jānovērtē iestāžu finansēšanas plānu un uzņēmējdarbības stratēģijas ietekme kopumā uz kredīta plūsmu attiecīgās(-o) dalībvalsts(-u) reālajai tautsaimniecībai;
- i) jānodrošina iestāžu finansēšanas plānu ietekmes uz kredīta plūsmu reālajai tautsaimniecībai kontrole, un novērtējums aptver vismaz katras dalībvalsts lielākās kredītiestādes (pēc aktīvu apjoma), un jāveido vismaz 75 % no banku sistēmas kopējiem konsolidētajiem aktīviem.

Attiecībā uz A ieteikuma 4. punktu EBI noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- j) jāizstrādā vadlīnijas par saskaņotiem paraugiem saistībā ar ziņošanu par finansēšanas plāniem.

Attiecībā uz A ieteikuma 5. punktu EBI noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- k) jānovērtē Savienības kredītiestāžu finansēšanas un likviditātes risks, kā arī to finansēšanas riska pārvaldība un finansēšanas plāni;
- l) jānovērtē Savienības kredītiestāžu spēja atgriezties pie privātā sektora finansējuma avotiem, ņemot vērā tajā laikā pastāvošos ārkārtas pasākumus, pamatojoties uz nacionālo uzraudzības iestāžu sniegto informāciju;
- m) ieteikums jāpiemēro konsolidēti, un rezultāti jāapspriež uzraudzības kolēģijās;
- n) jānodrošina, ka finansēšanas plānu un iestāžu plānu par samazinātu valsts sektora finansējuma avotu izmantošanu kontrole un novērtējums aptver vismaz katras dalībvalsts lielākās kredītiestādes (pēc aktīvu apjoma) un veido vismaz 75 % no banku sistēmas kopējiem konsolidētajiem aktīviem.

V.1.4. *Komunikācija par papildu pasākumiem*

Komunikācijai jāaptver visi atbilstības kritēriji.

Nacionālo uzraudzības iestāžu starpziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2014. gada 30. jūnijam, jāietver A ieteikuma 1. un 2. punkta īstenošanas rezultātu pirmais novērtējums, atspoguļojot informāciju vismaz līdz 2013. gada 31. decembrim.

Nacionālo uzraudzības iestāžu ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2015. gada 31. janvārim, jāietver A ieteikuma 1. un 2. punkta īstenošanas rezultātu pirmais noslēguma ziņojums, atspoguļojot informāciju vismaz līdz 2014. gada 30. septembrim.

EBI ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2013. gada 31. decembrim, jāietver paraugs ziņojuma sniegšanai par finansējuma plāniem kā daļa no ierosinātajām vadlīnijām.

EBI starpziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2014. gada 30. septembrim, jāietver A ieteikuma 5. punkta īstenošanas rezultātu pirmais novērtējums, atspoguļojot informāciju vismaz līdz 2013. gada 31. decembrim.

EĪI noslēguma ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2015. gada 31. martam, jāietver A ieteikuma 5. punkta īstenošanas rezultātu galanovērtējums, atspoguļojot informāciju vismaz līdz 2014. gada 30. septembrim.

Nacionālo uzraudzības iestāžu un citu iestāžu ar makrouzraudzības pilnvarām starpziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2014. gada 30. jūnijam, jāietver A ieteikuma 3. punkta īstenošanas rezultātu pirmais novērtējums, atspoguļojot informāciju vismaz līdz 2013. gada 31. decembrim.

Nacionālo uzraudzības iestāžu un citu iestāžu ar makrouzraudzības pilnvarām noslēguma ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2015. gada 31. martam, jāietver A ieteikuma 3. punkta īstenošanas rezultātu galanovērtējums, atspoguļojot informāciju vismaz līdz 2014. gada 30. septembrim.

V.2. B ieteikums. Iestāžu veiktā aktīvu apgrūtinājumu riska pārvaldība

Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību, tiek ieteikts lūgt kredītiestādēm:

1. Ieviest riska pārvaldības politiku, kas nosaka to pieeju attiecībā uz aktīvu apgrūtinājumiem, kā arī procedūras un pārbaudes, kas nodrošina, ka riski, kas saistīti ar nodrošinājuma pārvaldību un aktīvu apgrūtinājumiem, tiek adekvāti identificēti, uzraudzīti un pārvaldīti. Šādai politikai jāņem vērā katras iestādes uzņēmējdarbības modelis, dalībvalsts, kurās šīs iestādes darbojas, finansējuma tirgu specifika un makroekonomiskā situācija. Politika jāapstiprina katras iestādes attiecīgajām pārvaldes struktūrām.

2. Savos ārkārtas apstākļu plānos iekļaut stratēģiju, kas risina iespējamo apgrūtinājumu stresa rezultātā, ar ko saprot iespējamus maz ticamus šokus, t. sk. kredītiestādes kreditreitinga pazemināšanu, ieķīlāto aktīvu devalvāciju un drošības iemaksu palielināšanu.

3. Ieviest vispārīgu uzraudzības sistēmu, kas paredz savlaicīgu informācijas sniegšanu vadībai un attiecīgajām pārvaldes struktūrām par:

- a) aktīvu apgrūtinājuma līmeni, dinamiku un veidu un saistītajiem apgrūtinājuma avotiem, piemēram, finansējumu ar nodrošinājumu vai citiem darījumiem;
- b) neapgrūtināto, bet apgrūtināmo aktīvu summu, dinamiku un kredībspēju, norādot apgrūtināšanai pieejamo aktīvu daudzumu;
- c) papildu apgrūtinājuma, ko iegūst stresa scenāriju rezultātā (iespējamā apgrūtinājuma), summu, dinamiku un veidu.

V.3. C ieteikums. Uzraudzības iestāžu veiktā aktīvu apgrūtinājumu uzraudzība

1. **Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību**, tiek ieteikts uzraudzības procesa ietvaros cieši uzraudzīt aktīvu apgrūtinājumu līmeni, dinamiku un veidus, jo īpaši:

- a) izvērtēt kredītiestāžu ieviestās uzraudzības sistēmas, politiku un ārkārtas apstākļu plānus saistībā ar apgrūtinājumiem un nodrošinājuma pārvaldību;
- b) uzraudzīt aktīvu apgrūtinājumu līmeni, dinamiku un veidu un saistītos apgrūtinājuma avotus, piemēram, finansējumu ar nodrošinājumu vai citus darījumus;
- c) uzraudzīt neapgrūtināto, bet apgrūtināmo aktīvu, kuri ir pieejami nenodrošinātajiem kreditoriem, summu, dinamiku un kredībspēju;
- d) uzraudzīt papildu apgrūtinājuma, ko izraisa stresa scenāriji (iespējamā apgrūtinājuma), summu, dinamiku un veidu.

2. **Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kas atbild par banku uzraudzību**, tiek ieteikts uzraudzības procesa ietvaros uzraudzīt un izvērtēt riskus, kas saistīti ar nodrošinājuma pārvaldību un aktīvu apgrūtinājumiem. Šajā izvērtējumā jāņem vērā citi riski, piemēram, kredīta un finansējuma riski, un risku mazinošie apstākļi, piemēram, kapitāla un likviditātes rezerves.

3. **EBI** tiek ieteikts, ievērojot tās konsultāciju praksi, pieņemt saskaņotu paraugu un definīciju vadlīnijas, lai veicinātu aktīvu apgrūtinājumu uzraudzību.

4. **EBI** tiek ieteikts Savienības līmenī uzraudzīt aktīvu apgrūtinājumu līmeni, dinamiku un veidu, kā arī neapgrūtinātus, bet apgrūtinātus aktīvus.

V.3.1. *Ekonomiskais pamatojums (B un C ieteikums)*

No vienas puses, ņemot vērā pašreizējo krīzi, nodrošinātā finansējuma tirgus bijis stabilitātes avots, palīdzot novērst papildu finansējuma spriedzi un kredītresursu pieejamības samazināšanos. No otras puses, nodrošinātā finansējuma līmeņa kāpums nozīmē pieaugošu aktīvu apgrūtinājumu un riskus, kas minēti **III.1.** sadaļā.

Šādos apstākļos ir būtiski, lai uzraugi pieprasītu kredītiestādēm apzināt savu apgrūtinājuma līmeni un ieviest visaptverošu kontroles sistēmu. Iestādes var labāk pārvarēt stresa situācijas, ja tās spēj uzraudzīt un kontrolēt riskus, pamatojoties uz regulāru labas kvalitātes informāciju. Uzraugi var izmantot šo informāciju, lai novērtētu kredītiestāžu stāvokli atbilstoši katra atsevišķa gadījuma specifikai, un tām jāvar apstiprināt pasākumus, vajadzības gadījumā balstoties uz savu speciālistu zināšanām. Visbeidzot, ierosinātie pasākumi arī palīdzēs uzraugiem nošķirt strukturālu apgrūtinājuma pieaugumu no reakcijas krīzes situācijā, tādējādi novēršot papildu spiedienu uz finansējuma tirgiem.

V.3.2. *Novērtējums, t. sk. priekšrocības un trūkumi (B un C ieteikums)*

Priekšlikuma būtiskākās priekšrocības:

- a) tiek veicināta laba prakse kredītiestāžu līmenī;
- b) gan kredītiestādes, gan uzraugi to var īstenot īstermiņā un vidējā termiņā;
- c) to iespējams pielāgot atbilstoši atšķirīgu dalībvalstu specifikai un dažādiem uzņēmējdarbības modeļiem;
- d) tas veicinātu labāku kredītiestāžu riska novērtējumu, jo aktīvu apgrūtinājumu uzraudzītu, pamatojoties uz uzraudzības pieredzi;
- e) tas, ka gan kredītiestādes, gan uzraugi apzinās augstāku aktīvu ierobežojumu kontroles līmeni, var pozitīvi ietekmēt tirgus un kredītiestāžu reitingus.

Priekšlikuma būtiskākie trūkumi:

- f) lielāks apgrūtinājums kredītiestādēm, kam jāīsteno politika, procedūras un uzraudzība; tas gan būtu jāuztver kā laba prakse, īpaši pašreizējā situācijā;
- g) lielāks apgrūtinājums uzraugiem, kam jāpārskata kredītiestāžu politika un prakse un jāuzrauga visu kredītiestāžu aktīvu apgrūtinājums (tomēr būtu nepieciešams ievērot zināmu samērīgumu).

V.3.3. *Papildu pasākumi (B un C ieteikums)*

V.3.3.1. *Termiņi – B ieteikums*

Nacionālajām uzraudzības iestādēm, kuras atbildīgas par banku uzraudzību, jāziņo ESRK un Padomei par veiktajām darbībām attiecībā uz B ieteikumu līdz 2014. gada 30. jūnijam vai arī attiecīgi jāpamato, kāpēc darbības netika veiktas.

V.3.3.2. *Termiņi – C ieteikums*

EBI un nacionālajām uzraudzības iestādēm, kuras atbildīgas par banku uzraudzību, jāziņo ESRK un Padomei par veiktajām darbībām attiecībā uz šo ieteikumu vai arī attiecīgi jāpamato, kāpēc darbības netika veiktas saskaņā ar šādu grafiku:

- a) līdz 2013. gada 31. decembrim – EBI jāiesniedz ESRK un Padomei vadlīnijas, kas minētas C ieteikuma 3. punktā, un starpziņojums ar priekšlikumu par to, kā tā plāno īstenot C ieteikuma 4. punktu;

- b) līdz 2014. gada 30. septembrim – EBI jāiesniedz ESRK pirmais uzraudzības ziņojums par aktīvu apgrūtinājumu C ieteikuma 4. punkta mērķiem;
- c) līdz 2015. gada 31. decembrim – EBI jāiesniedz ESRK un Padomei noslēguma uzraudzības ziņojums par aktīvu apgrūtinājumu C ieteikuma 4. punkta mērķiem;
- d) līdz 2014. gada 30. jūnijam – nacionālajām uzraudzības iestādēm, kuras atbildīgas par banku uzraudzību, jāiesniedz ESRK pirmais ziņojums par darbībām, kas veiktas saistībā ar C ieteikuma 1. un 2. punktu;
- e) līdz 2015. gada 30. septembrim – nacionālajām uzraudzības iestādēm, kuras atbildīgas par banku uzraudzību, jāiesniedz ESRK un Padomei noslēguma uzraudzības ziņojums par darbībām, kas veiktas saistībā ar C ieteikuma 1. un 2. punktu.

V.3.3.3. Atbilstības kritēriji – B ieteikums

Nacionālajām uzraudzības iestādēm attiecībā uz B ieteikumu noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- a) jāizveido vadlīnijas (vai citas darbības, kas samērīgas prasībām pret kredītiestādēm) kredītiestādēm, ietverot visus B ieteikuma aspektus, ja šādas prasības attiecīgajā dalībvalstī vai nu nepastāv, vai arī neatbilst vai neaptver visus B ieteikuma aspektus;
- b) šīm vadlīnijām jāattiecas uz visām iestādēm, taču iestādēm tās jāīsteno atbilstoši risku atbilstībai katrā atsevišķā gadījumā.

V.3.3.4. Atbilstības kritēriji – C ieteikums

Attiecībā uz C ieteikumu nacionālajām uzraudzības iestādēm noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- a) jāuzrauga aktīvu apgrūtinājums atbilstošajā jurisdikcijā un jānovērtē atbilstošais risks;
- b) jāiesniedz kopsavilkums par attiecīgo dalībvalsti attiecībā uz: i) apgrūtinājuma līmeni un saistītajiem apgrūtinājuma avotiem; ii) neapgrūtinātu, bet apgrūtināmu aktīvu pieejamību un kredīt kvalitāti; iii) papildu apgrūtinājumu, ko izraisa stresa scenāriji, konkrēti norādot attiecīgos scenārijus;
- c) jānodrošina, ka regulāras uzraudzības procedūras ietver aktīvu apgrūtinājuma uzraudzību, īpaši attiecībā uz tiem aspektiem, kas aplūkoti C ieteikumā;
- d) ieteikums jāpiemēro konsolidēti, un rezultāti jāapspriež uzraudzības kolēģijās;
- e) jānodrošina, ka C ieteikuma 1. punktā minētā uzraudzība un vērtēšana tiek piemērota vismaz katras jurisdikcijas lielākajām kredītiestādēm (pēc aktīvu apjoma) un veido vismaz 75 % no banku sistēmas kopējiem konsolidētajiem aktīviem.

Attiecībā uz C ieteikuma 3. un 4. punktu EBI noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- f) jādefinē nepieciešamā terminoloģija, t. sk. attiecībā uz apgrūtinātiem aktīviem, neapgrūtinātiem, bet apgrūtinātiem aktīviem un apgrūtinājuma līmeni;
- g) jāizstrādā saskaņots paraugs datu vākšanai par aktīvu apgrūtinājumu;
- h) jānāk klajā ar nepieciešamajām vadlīnijām konsekventai definīciju un paraugu piemērošanai visā Savienībā;
- i) jāuzrauga aktīvu apgrūtinājuma dinamika Savienībā, pamatojoties uz nacionālo uzraudzības iestāžu savākto un sniegto informāciju (saskaņā ar B un C ieteikuma piemērošanu);
- j) ieteikums jāpiemēro konsolidēti, un rezultāti jāapspriež uzraudzības kolēģijās.

V.3.4. *Komunikācija par papildu pasākumiem – B ieteikums*

Komunikācijai jāaptver visi atbilstības kritēriji. Nacionālo uzraudzības iestāžu ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2014. gada 30. jūnijam, jāietver:

- a) tiesību akta tulkojums angļu valodā, ar kuru kredītiestādēm pieprasa rīkoties atbilstoši B ieteikumam;
- b) īss paskaidrojums par to, kā veiktās darbības īsteno ieteikumu.

V.3.5. *Komunikācija par papildu pasākumiem – C ieteikums*

Komunikācijai jāaptver visi atbilstības kritēriji.

EBI starpziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2013. gada 31. decembrim, jāietver:

- a) vadlīnijas, kas sagatavotas attiecībā uz saskaņotiem paraugiem un definīcijām saistībā ar C ieteikuma 3. punkta izpildi;
- b) īss paskaidrojums par to, kā vadlīnijas īsteno C ieteikuma 3. punktu;
- c) priekšlikums par to, kā tiks uzraudzīta aktīvu apgrūtinājuma dinamika Savienībā.

EBI ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2014. gada 30. septembrim, jāietver:

- d) izvēlētie rādītāji aktīvu apgrūtinājuma uzraudzībai atsevišķās dalībvalstīs un Savienībā kopumā.

EBI ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2015. gada 31. decembrim, jāietver izvēlētie rādītāji aktīvu apgrūtinājuma uzraudzībai atsevišķās dalībvalstīs un Savienībā kopumā.

Nacionālo uzraudzības iestāžu ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2014. gada 30. jūnijam, jāietver:

- e) norāde uz visām detaļām, kas minētas C ieteikuma 1. un 2. punktā gan saistībā ar izvēlētajiem rādītājiem aktīvu apgrūtinājuma uzraudzībai, gan nepieciešamo novērtējumu.

Nacionālo uzraudzības iestāžu ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2015. gada 30. septembrim, jāietver norāde uz visām detaļām, kas minētas C ieteikuma 1. un 2. punktā, gan saistībā ar izvēlētajiem rādītājiem aktīvu apgrūtinājuma uzraudzībai, gan nepieciešamo novērtējumu.

V.4. **D ieteikums. Tirgus caurredzamība attiecībā uz aktīvu apgrūtinājumiem**

1. **EBI** tiek ieteikts izstrādāt vadlīnijas, kas attiecas uz kredītiestāžu aktīvu apgrūtinājuma caurredzamības prasībām. Šīm vadlīnijām jāpalīdz nodrošināt, ka tirgum sniegtā informācija ir skaidra, viegli salīdzināma un pietiekama. Ņemot vērā nelielo pieredzi uzticamas un jēgpilnas informācijas par aktīvu kvalitāti atklāšanā, EBI jāizmanto pakāpeniska pieeja, kuras mērķis ir pēc gada pāriet uz plašāku informācijas atklāšanas režīmu.

Šajās vadlīnijās jānosaka, ka kredītiestādēm jāsniedz:

- a) informācija par apgrūtināto un neapgrūtināto aktīvu līmeni un tā dinamiku:
  - i) pirmajā gadā pēc vadlīniju pieņemšanas šo informāciju iedalot pēc aktīvu veida un sniedzot to reizi gadā;
  - ii) pamatojoties uz līdz 2014. gada 31. decembrim gūto pieredzi, t. sk. C ieteikuma ieviešanā, vadlīnijas jāgroza, lai iegūtu informāciju, kas jāsniedz reizi pusgadā, un jāpapildina ar prasību informāciju iedalīt pēc aktīvu kvalitātes, ja EBI uzskata, ka šādi iespējams papildus saņemt uzticamu un jēgpilnu informāciju;
- b) brīvprātīgs informācijas izklāsts, kurā kredītiestādes lietotājiem sniedz informāciju, kas var būt lietderīga, lai saprastu to, cik nozīmīgi kredītiestādes finansējuma modeļi ir apgrūtinājumi.

2. Šā ieteikuma 1. punkta a) apakšpunkta mērķiem **EBI** tiek ieteikts vadlīnijās noteikt atklāto datu pazīmes attiecībā uz mērvienībām un atklāšanas nobīdi.

3. Izstrādājot šīs vadlīnijas, **EBI** tiek ieteikts:

- a) sadarboties ar EVTI, lai attiecībā uz aktīvu apgrūtināšanu izmantotu pašreizējās IFRS prasības;
- b) ņemt vērā saistīto jautājumu turpmāko attīstību, jo īpaši attiecībā uz likviditātes regulējumu; un
- c) nodrošināt, ka nevar tikt noteikts par labu centrālajām bankām apgrūtināto aktīvu līmenis un tā izmaiņas, kā arī centrālo banku sniegtās likviditātes palīdzības apjoms.

V.4.1. Ekonomiskais pamatojums

Tendenci arvien vairāk paļauties uz nodrošināto finansējumu citu faktoru starpā rada kredītiestāžu investoru pieaugoša piesardzība pret risku. Piesardzība pret risku un fakts, ka nenodrošinātiem kreditoriem ir prasījumi par sarūkošu un, iespējams, zemākas kvalitātes bilances daļu, paaugstina nenodrošināta finansējuma cenu. Ja tirgi darbotos bez kļūdām, šis cenu noteikšanas mehānisms būtu nozīmīgs, lai veicinātu atbilstošu apgrūtinājuma līmeni.

Tomēr ir divi galvenie iemesli, kāpēc nenodrošināti kreditori neveic savu cenu korekcijas: tiem vai nu nav pietiekamas informācijas par aktīvu apgrūtinājuma līmeni, jo informācija netiek izpausta, vai arī tie neņem vērā aktīvu apgrūtinājuma līmeņa izraisīto palielināto risku tiešu vai netiešu garantiju dēļ (piemēram, noguldījumu garantiju sistēmas). Obligātas caurredzamības mērķis ir nodrošināt vienlīdzīgākus nosacījumus informētu un neinformētu ieguldītāju starpā. Paskaidrojot, ka vadlīnijās jāpieprasa iestādēm papildināt atklāto kvantitatīvo informāciju par aktīvu apgrūtinājumiem ar informācijas izklāstu, šā ieteikuma mērķis ir nodrošināt, ka tirgus neveic pārlieku vienkāršotus vai neprecīzus pieņēmumus, pamatojoties uz atklāto kvantitatīvo informāciju.

Turklāt, nodrošinātu instrumentu emitenta saistību neizpildes gadījumā ieguldītājiem ir tiesības un stimuls pārdot aktīvu pūli, lai iegūtu nodrošināto līdzekļu nominālo vērtību. Tas var izraisīt viņu pārdoto aktīvu cenu kritumu un tādējādi palielināt zaudējumus saistību neizpildes gadījumā (LGD) citiem ieguldītājiem. Tas var arī negatīvi ietekmēt citas iestādes/personas, kurām pieder tie paši aktīvi (izpārdošanas cenu mehānisms). Ņemot to vērā, šā ieteikuma par tirgus caurredzamību mērķis ir samazināt gan informācijas asimetriskumu, gan ārējo ietekmi. Ja tirgus dalībniekiem ir skaidra un viegli salīdzināma informācija par kredītiestādēm, tie daudz labāk spēs noteikt riska profilus attiecībā uz apgrūtinājumiem.

V.4.2. Novērtējums, t. sk. priekšrocības un trūkumi

Priekšlikuma būtiskākās priekšrocības:

- a) tas ļauj iesaistītajām pusēm pieņemt labākus un pamatotākus lēmumus, tādējādi radot tirgus mehānismu, kas veicina atbilstošāku apgrūtinājuma līmeni;
- b) tiek samazināts caurredzamības trūkums attiecībā uz aktīvu apgrūtinājumu, kas izraisa neskaidrības par kredītiestāžu elastību. Pašlaik kredītiestādēm ir kolektīvas rīcības problēma; tādējādi saskaņota rīcība caurredzamības uzlabošanai kredītiestādēm nāks par labu. Caurredzamība var arī uzlabot piekļuvi nenodrošinātiem parāda instrumentiem tādām kredītiestādēm, kurām pašlaik šādas piekļuves nav, jo tā ļauj ieguldītājiem noteikt cenu faktiskajam riskam, ko tie uzņemas;
- c) obligāta informācijas izpaušana īpaši varētu palīdzēt mazāk apgrūtinātajām kredītiestādēm atšķirties no vairāk apgrūtinātajām kredītiestādēm, nepasliktinot savu stāvokli ar šādu paziņojumu (tirgi var negatīvi reaģēt uz "veselīgu" kredītiestāžu paziņojumiem par to apgrūtinājuma līmeni, ja tiem nav informācijas par šo rādītāju sadalījumu). Šis apgalvojums attiecas tikai uz tām dalībvalstīm, kurās kredītiestādes brīvprātīgi nepublicē savu aktīvu apgrūtinājuma līmeni;

- d) papildu informācijas atklāšanas prasības papildus tām, kas noteiktas 7. SFPS, paplašinātu to kredītiestāžu loku, kuras atklāj informāciju, attiecinātu informācijas atklāšanas prasības uz visiem apgrūtinājuma veidiem, uzlabotu informācijas atklāšanas noteikumus un radītu vienotāku praksi;
- e) salīdzinājumā ar perioda beigu datiem perioda vidus dati labāk atspoguļo apgrūtināto un neapgrūtināto aktīvu strukturālo līmeni un ir ar mazāku tendenci uz izskaistināšanu.

Priekšlikuma būtiskākie trūkumi:

- f) izmaksas, kas saistītas ar prasītās informācijas sagatavošanu;
- g) iespējamā procikliskuma ietekme, ja informācijas atklāšana nav saskaņota un labi izskaidrota: tirgus var noteikt noteiktu maksimālā apgrūtinājuma līmeni, kas nav atbilstošs, liekot kredītiestādēm ierobežot aktīvu apgrūtinājumu līdz pārmērīgi zēmam līmenim, lai piekļūtu tirgus finansējumam. Vienlaikus regulatori var piemērot noteikumus, kas paaugstina apgrūtinājuma līmeni;
- h) obligātas informācijas izpaušanas prasības var liegt dažām kredītiestādēm pieeju tirgum. Iestādēm ar augstu apgrūtinājuma līmeni apgrūtinājuma līmenis var pieaugt, jo tām nav pieejas nenodrošinātiem tirgiem, tādējādi palielinot aktīvu apgrūtinājuma līmeņu izkliedi kredītiestāžu starpā. Tā kā nodrošināts finansējums ir ļoti prociklisks (cenas/diskontu, nevis apjomu dēļ), palielināts aktīvu apgrūtinājuma līmenis var pasliktināt kredītiestādes finansēšanās spēju. Šādas procikliskas norises (uzbrukumi kredītiestāžu spēkā esošajām saistībām, ārkārtas pārdošanas draudi) var piespiest valsts sektoru iejaukties kā pēdējās instances aizdevēju gadījumos, kad citos apstākļos iejaukšanās nebūtu vajadzīga. Ja tiktu uzskatīts, ka aktīvu apgrūtinājums nacionālajā līmenī ir ārkārtīgi sagrupēts, paaugstināta caurredzamība varētu paātrināt valstu un banku lejupvērsto spirāli;
- i) jebkāda papildu informācijas atklāšana, kas saistīta ar apgrūtinājumu, var palielināt risku, ka tirgus atklāj centrālo banku iespēju izmantošanu, radot nepareizu ietekmi, t. sk. šādu iespēju stigmatizāciju. Tomēr informācijas atklāšana, kas veikta atbilstoši šā ieteikuma norādēm un kas īpaši atbilst 3. punkta b) apakšpunktā noteiktajiem kritērijiem, palīdzēs novērst būtiskās izmaksas, kas saistītas ar centrālās bankas likviditātes iespēju stigmatizāciju.

V.4.3. *Papildu pasākumi*

V.4.3.1. *Termini*

EBI līdz 2013. gada 31. decembrim jāiesniedz ziņojums ESRK un Padomei par veiktajām darbībām attiecībā uz šo ieteikumu vai arī attiecīgi jāpamato, kāpēc darbības netika veiktas.

Līdz 2015. gada 30. jūnijam EBI jāiesniedz ESRK un Padomei papildu ziņojums par D ieteikuma 1. punkta a) apakšpunkta ii) punkta īstenošanu. Vadlīnijās jānosaka termiņš, kādā kredītiestādēm jāīsteno EBI vadlīnijas.

V.4.3.2. *Atbilstības kritēriji*

Attiecībā uz D ieteikumu EBI noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- a) izstrādāt vadlīnijas par caurredzamības prasībām attiecībā uz visiem D ieteikuma aspektiem, ņemot vērā:
  - i) EBI, izstrādājot vadlīnijas, vienmēr jāņem vērā nepieciešamība aizsargāt centrālās bankas operāciju integritāti. Īpaši informācijas atklāšanas nosacījumiem, kuru mērķis ir neļaut atklāt aktīvus, kas apgrūtināti par labu centrālajām bankām, kas minēti 3. punkta b) apakšpunktā, jāatbilst šādiem kritērijiem: par labu centrālajām bankām apgrūtinātus aktīvus nedrīkst iekļaut informācijas atklāšanai kategorijā, kas a) parasti ir stabila un kas b) atklāj apgrūtinājuma maiņu tirgus darījumu rezultātā, citu informācijas atklāšanas nosacījumu ietvaros;
  - ii) lai aizsargātu centrālo banku operāciju integritāti, veicot 1. punkta a) apakšpunkta i) punktā minēto apgrūtināto un neapgrūtināto aktīvu dalīšanu pēc aktīvu tipa, jāizmanto tikai šādas kategorijas: 1) skaidrā nauda; 2) valdības, centrālās bankas un starpvalstu parāda instrumenti; 3) citi finanšu aktīvi; un 4) nefinanšu aktīvi;
  - iii) lai nodrošinātu, ka atklātā informācija ir saskaņota un aizsargātu centrālās bankas operāciju integritāti, apgrūtināto un neapgrūtināto aktīvu klasifikācija pēc aktīvu kvalitātes, kā norādīts 1. punkta a) apakšpunkta ii) punktā, jāveic, pamatojoties uz atbilstošiem kritērijiem, t. sk. riska svēruma;

- iv) nepieciešamas skaidras vadlīnijas par apgrūtinātu un neapgrūtinātu aktīvu definīciju, kā arī īpaši par apgrūtinātu aktīvu klasifikāciju, ja kā nodrošinājumu izmanto aktīvu pūla sistēmas, piemēram, Eurosistēmas monetārās politikas pamatprincipu gadījumā;
- v) 1. punkta b) apakšpunktā minētajā informācijas izklāstā jāietver konkrēti piemēri, piemēram, apgrūtinājuma avoti, uzņēmējdarbības modeļu izskaidrojums un informācija par papildu nodrošinājumu. Informācijai par papildu nodrošinājumu jāietver nepieciešamā detalizētā informācija par papildu nodrošinājumu, kas pārsniedz minimālās prasības, jo aktīvi, ar kuriem tiek nodrošināta operācija, pārsniedzot minimālās prasības, joprojām var būt pieejami apgrūtinājumam vai – maksātspējas gadījumā – citiem kreditoriem. Šīs minimālās prasības var būt regulējuma, līguma, tirgus vai uzņēmējdarbības prakses noteiktas;
- vi) vadlīnijās jānosaka, ka kvantitatīvajiem datiem par apgrūtinātiem un neapgrūtinātiem aktīviem jāatbilst perioda vidus datiem sešu mēnešu periodā pusgada datiem un divpadsmit mēnešu periodā gada datiem. Perioda vidus datu aprēķinā attiecībā uz pusgada datiem jāiekļauj vismaz seši ikmēneša novērojumi, bet attiecībā uz gada datiem – divpadsmit ikmēneša novērojumi;
- vii) vadlīnijās jānosaka atklāšanas nobīde līdz pieciem mēnešiem, kas nedrīkst pārsniegt atklāšanas nobīdi finanšu pārskatiem;
- b) jāizstrādā nepieciešamās vadlīnijas attiecībā uz caurredzamības kritērijiem.

V.4.4. *Komunikācija par papildu pasākumiem*

Komunikācijai jāaptver visi atbilstības kritēriji.

EBI līdz 2013. gada 31. decembrim jāiesniedz ziņojums, kurā jāietver:

- a) sagatavotās vadlīnijas;
- b) īss paskaidrojums par to, kā šīs vadlīnijas īsteno ieteikumu.

Ziņojumā, kas EBI jāiesniedz līdz 2015. gada 30. jūnijam, jāietver novērtējums par D ieteikuma 1. punkta a) apakšpunkta ii) punkta īstenošanu.

V.5. **E ieteikums. Nodrošinātās obligācijas un citi instrumenti, kas rada apgrūtinājumu**

1. **Nacionālajām uzraudzības iestādēm** tiek ieteikts identificēt labāko praksi attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām un veicināt nacionālo regulējumu saskaņošanu.

2. **EBI** tiek ieteikts koordinēt nacionālo uzraudzības iestāžu darbības, jo īpaši saistībā ar nodrošinājuma pūlu kvalitāti un nošķiršanu, nodrošināto obligāciju maksātspējas iespēju, aktīvu un atbildības riskiem, kas ietekmē nodrošinājuma pūlus, un nodrošinājuma pūlu sastāva atklāšanu.

3. **EBI** tiek ieteikts izvērtēt, vai nav nepieciešams pieņemt vadlīnijas vai ieteikumus, kas apstiprina labāko praksi, pēc tam kad tās divus gadus šīs labākās prakses sakarā uzraudzījušas nodrošināto obligāciju tirgu. Ja EBI šajā sakarā konstatē vajadzību sniegt tiesību akta projektu, tā par to ziņo Eiropas Komisijai un informē ESRSK.

4. **EBI** tiek ieteikts izvērtēt, vai pastāv citi finanšu instrumenti, kas rada apgrūtinājumu un attiecībā uz kuriem arī būtu lietderīgi identificēt labāko praksi nacionālajās sistēmās. Ja EBI secina, ka šādi instrumenti pastāv, tai i) jākoordinē labākās prakses identifikācija un jāveicina to saskaņošana nacionālajās uzraudzības iestādēs; ii) nākamajā stadijā jārikojas tā, kā attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām noteikts 3. punktā.

V.5.1. *Ekonomiskais pamatojums*

Tālāk minētais ekonomiskais pamatojums attiecas uz konkrētiem nodrošināto obligāciju gadījumiem.

Kopumā, ja nodrošināto obligāciju sistēmā izmanto labāko praksi un tā ir vieglāk salīdzināma, ieguldītāji, īpaši ārvalstu ieguldītāji, var labprātāk pirkt šo instrumentu, jo samazinās izmaksas, kas saistītas ar regulatīvās bāzes iepazīšanu. Citiem vārdiem sakot, šādi pasākumi var veicināt sarežģītumu samazināšanos tirgū, kas saistīti ar darījumu izmaksām (ja šīs izmaksas tiek novērtētas kā maksa par informācijas iegūšanu), un tādējādi – veicināt tirgus integrāciju Savienības līmenī. Jānorāda, ka nav paredzēts noteikt ierobežojumus visā Eiropā nodrošinātu obligāciju emisijai. Taču vēlams veicināt labāko praksi, lai nodrošinātu augstus kvalitātes standartus.

V.5.2. Novērtējums, t. sk. priekšrocības un trūkumi

Priekšlikuma būtiskākās priekšrocības:

- a) dažādo nodrošināto obligāciju sistēmu, kā arī citu instrumentu, kuri rada apgrūtinājumu, sistēmu uzlabošana un daļēja konverģence;
- b) ieguldītāji labprātāk pieņem nodrošinātās obligācijas, t. sk. ārpus Savienības, kā arī reitingu aģentūru tām piešķirtais novērtējums – vienādojot un padarot salīdzināmākas dažādās sistēmas labākās prakses līmeni;
- c) priekšlikums var dot pozitīvu ietekmi arī īstermiņā.

Priekšlikuma būtiskākie trūkumi:

- d) regulatīvo pārmaiņu izmaksas.

V.5.3. Papildu pasākumi

V.5.3.1. Termiņi

EBI un nacionālajām uzraudzības iestādēm jāziņo ESRK un Padomei par veiktajām darbībām attiecībā uz šo ieteikumu vai arī attiecīgi jāpamato, kāpēc darbības netika veiktas saskaņā ar šādu grafiku:

- a) līdz 2013. gada 31. decembrim nacionālajām uzraudzības iestādēm jāziņo ESRK un Padomei par veiktajām darbībām attiecībā uz E ieteikuma 1. punktu;
- b) līdz 2013. gada 31. decembrim EBI jāsniedz ESRK starpziņojums, kurā izklāstīti labākās prakses principi attiecībā uz nodrošinātām obligācijām, ko tā konstatējusi kopā ar nacionālajām uzraudzības iestādēm, kā arī novērtējums par citiem finanšu instrumentiem, kuri rada apgrūtinājumu, attiecībā uz kuriem jānosaka labākā prakse;
- c) līdz 2014. gada 31. decembrim EBI jāiesniedz ESRK starpziņojums, kurā izklāstīti labākās prakses principi attiecībā uz citiem finanšu instrumentiem, kuri rada apgrūtinājumu, ja šie instrumenti tika norādīti šā grafika b) punktā minētajā starpziņojumā;
- d) līdz 2015. gada 31. decembrim EBI jāsniedz ESRK un Padomei noslēguma ziņojums ar novērtējumu par to, kā saskaņā ar labākās prakses principiem funkcionē nodrošināto obligāciju sistēma, kā arī viedoklis par ieteicamajām turpmākajām darbībām, ja tādas uzskatāmas par vēlamām;
- e) līdz 2016. gada 31. decembrim EBI jāsniedz ESRK un Padomei noslēguma ziņojums ar novērtējumu par citu finanšu instrumentu, kuri rada apgrūtinājumu, sistēmas funkcionēšanu atbilstoši labākās prakses principiem, ja tie tika norādīti starpziņojumā, kurš bija jāsniedz saskaņā ar šā grafika b) punktu, kā arī viedoklis par ieteicamajām turpmākajām darbībām, ja tādas uzskatāmas par vēlamām.

V.5.3.2. Atbilstības kritēriji

Attiecībā uz E ieteikumu nacionālajām uzraudzības iestādēm noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- a) pārskatīt privātas vai valsts iniciatīvas un standartus un atbalstīt tos, kas var stimulēt labāko praksi un saskaņošanu attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām un citiem instrumentiem, kuri rada apgrūtinājumu.

Attiecībā uz E ieteikumu EBI noteikti šādi atbilstības kritēriji:

- b) jāizstrādā labākās prakses principi attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām un citiem instrumentiem, kuri rada apgrūtinājumu. Šo principu pamatā jābūt ļoti uzticamiem un stabiliem pastāvošiem standartiem;
- c) jāuzrauga nodrošināto obligāciju tirgus divu gadu periodā, un jānovērtē tā atbilstība iepriekšminētajiem principiem, kā arī nepieciešamības gadījumā jāapsver turpmāka darbība;
- d) ja nepieciešamas turpmākas darbības, jāizstrādā standarti, kas sasniedz augstāko iespējamo kvalitātes līmeni, lai nodrošinātu šo instrumentu stabilitāti.

V.5.4. *Komunikācija par papildu pasākumiem*

Komunikācijai jāaptver visi atbilstības kritēriji.

Nacionālo uzraudzības iestāžu ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2013. gada 31. decembrim, jāietver pārskats par privātām un publiskām iniciatīvām un attiecīgajā dalībvalstī pastāvošajiem standartiem, kā arī jānorāda labākā prakse.

EBI ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2013. gada 31. decembrim, jāietver labākās prakses principi, kas publicēti attiecībā uz nodrošinātajām obligācijām, kā arī novērtējums par esošiem citiem finanšu instrumentiem, kuri rada apgrūtinājumu, attiecībā uz kuriem jānosaka labākā prakse.

EBI starpziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2014. gada 31. decembrim, jāizklāsta labākās prakses principi attiecībā uz visiem finanšu instrumentiem, kuri norādīti E ieteikuma 4. punktā.

EBI ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2015. gada 31. decembrim, jāietver novērtējums par nodrošināto obligāciju tirgus darbību atbilstoši publicētajiem labākās prakses principiem, kā arī nepieciešamības gadījumā viedoklis par ieteicamo turpmāko darbību.

EBI ziņojumā, kas jāiesniedz līdz 2016. gada 31. decembrim, jāietver novērtējums par saskaņā ar labākās prakses principiem konstatētu citu finanšu instrumentu, kuri rada apgrūtinājumu, sistēmas darbību, kā arī nepieciešamības gadījumā viedoklis par ieteicamo turpmāko darbību.

V.6. **ESRK pieņem zināšanai citas iniciatīvas**

ESRK pieņem zināšanai arī privātās iniciatīvas, kas tiek īstenotas, lai stimulētu citus finansējuma tirgus sektorus. Īpaši jānorāda augstākā reitinga ar ķīlu nodrošinātajiem vērtspapīriem (PCS) iniciatīva attiecībā uz apzīmējuma piešķiršanu, kura mērķis ir uzlabot skaidrību par vērtspapīrošanas noteikumiem un nosacījumiem. Lai gan daži vērtspapīrošanas tirgus aspekti, iespējams, izraisīja 2008. gada finanšu krīzi, zināma vērtspapīrošana kā dažādu finansēšanas avotu sastāvdaļa var sniegt pievienoto vērtību banku sektoram kopumā, ja tā ir skaidri regulēta un izprasta.

Saskaņā ar privāto iniciatīvu tikai tie instrumenti, kuri atbilst kritērijiem, varēs saņemt apzīmējumu. ESRK norāda, ka, šo procesu pareizi īstenojot, standartizācijas un tirgus virzītas saskaņošanas rezultātā var tikt uzlabota tirgus konfidence, kas varētu palīdzēt veicināt plašāka finansējuma avotu kompleksa daļu. Nacionālajā līmenī ir citas iniciatīvas, piemēram, Nīderlandes HFC (*Holland Financial Centre*) iniciatīva (Nīderlandes Vērtspapīrošanas apvienība), kas ietver terminoloģijas standartizāciju un informācijas izpaušanu par ar mājokļa hipotēku nodrošinātiem vērtspapīriem.

Tāpat ESRK pieņem zināšanai privātās iniciatīvas attiecībā uz nodrošinātu obligāciju apzīmēšanu, kas uzlabo skaidrību par nodrošināto obligāciju noteikumiem un nosacījumiem. Obligācijas, kuras atbilst kritērijiem, varēs saņemt apzīmējumu. Runājot par vērtspapīrošanu, pienācīgi īstenojot, tā var uzlabot tirgus konfidenci, izraisot zināmu standartizāciju un tirgus virzītu saskaņošanu.

VI. **ESRK APSEKOJUMA PAR AKTĪVU APGRŪTINĀŠANU UN INOVATĪVIEM FINANSĒJUMA VEIDIEM REZULTĀTI: SKAIDROJUMS PAR METODOLOĢIJU UN STATISTIKU**

VI.1. **Skaidrojums par metodoloģiju**

VI.1.1. *Datu kopuma vispārējs apskats*

2012. gada pavasara beigās ESRK veica apsekojumu par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem Visi šajā pielikumā aprakstītie rezultāti un visi rezultāti, par kuriem galvenajā tekstā minēts, ka to avots ir "ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem", attiecas uz šo apsekojumu, kurš veikts vienu reizi un kura atsaucies periods ir 2011. gada beigas. Turklāt, cik tas bija iespējams, tika apkopoti arī daži dati par 2007. gada beigām, lai būtu iespējams veikt salīdzinājumu ar pirmskrīzes situāciju. No bankām iegūtie dati ietver vairākus aspektus saistībā ar aktīvu apgrūtināšanu un inovatīvajiem finansējuma veidiem.

Apkopotā informācija ir pilnībā konsolidēta. Tika pieliktas visas pūles, lai konsolidācija tiktu veikta piesardzīgi (t. i., lai netiktu ietverti riski, kurus rada meitasuzņēmumi, kas nav bankas).

Pieprasītā informācija ietvēra apgrūtināto aktīvu un atbilstošo saistību sadalījumu pa izmantotā nodrošinājuma veidiem (piemēram, valdības obligācijas, aizdevumi mājokļa iegādei utt.) un pa nodrošinātā finansējuma veidiem (piemēram, nodrošinātās obligācijas, repo darījumi, likviditātes mijmaiņas darījumi, centrālo banku finansējums). Informācija ietvēra arī aktīvu apgrūtināšanu citiem mērķiem, kas nav saistīti ar finansējumu (piemēram, atvasināto instrumentu darījumi). Lai būtu iespējams salīdzināt situāciju 2011. gada beigās un pirmskrīzes periodā, tika lūgts sniegt šo informāciju gan par 2011. gada beigām, gan 2007. gada beigām (par agrāko periodu dati bija iesniedzami iespēju robežās).

Tika lūgts sniegt informāciju arī par nodrošināto un nenodrošināto finansējumu, sniedzot datus dalījumā pa darījuma partneriem (piemēram, centrālās bankas, citas finanšu institūcijas, utt.), t. sk. datus par atbilstošajiem apgrūtinātajiem aktīviem 2011. gada beigās.

Turklāt apsekojumā tika iegūts arī ierobežots neapgrūtināto un apgrūtināto aktīvu dalījums pēc kredītu kvalitātes, pamatojoties uz to sadalījumu vai nu pēc LTV rādītājiem (aizņēmumiem, kuriem par nodrošinājumu kalpo nekustamie īpašumi), vai pēc regulatoru piemērotā riska svēruma. Tā kā nelabvēlīgiem notikumiem var būt svarīga nozīme saistībā ar banku apgrūtinājuma līmeni, tika sniegta ziņa par iespējamo aktīvu apgrūtinājumu trīs nelabvēlīgu scenāriju gadījumā: pašas bankas kredītreitinga samazinājums, iekļātā nodrošinājuma vērtības samazināšanās un nodrošinātā aizdevuma LTV rādītāja palielināšanās. Bankas pašas sniedza aplēses par katra scenārija ietekmi, tāpēc iespējams, ka tās izmantojušas atšķirīgus pieņēmumus un metodoloģiju.

Visbeidzot, tika apkopota informācija par inovatīviem finansējuma veidiem, īpaši par banku finansējuma piesaisti ar likviditātes mijmaiņas darījumu un BTL palīdzību. Informācija ietvēra aizdoto vērtspapīru un aizņēmumā saņemto vērtspapīru vērtības salīdzinājumu, kā arī dalījumu pa darījuma partneriem (likviditātes mijmaiņas darījumu gadījumā). Tika lūgts sniegt datus gan par 2011. gada beigām, gan, iespēju robežās, par 2007. gada beigām.

VI.1.2. *Daži metodoloģiski aspekti*

Lai pareizi interpretētu šīs datu analīzes provizoriskos rezultātus, jāpatur prātā šādi metodoloģiskie aspekti.

Centrālo banku finansējums tika uzskatīts par atsevišķu kategoriju. Likviditātes mijmaiņas darījumi (t. sk. repo darījumi) netika iekļauti darījumos ar centrālajām bankām. Runājot par nodrošinātajām obligācijām un pārējiem iekļātajiem vērtspapīriem, kas netika laisti tirgū (paturētie vērtspapīri), veidlapā tika norādīti tikai apgrūtinātie aktīvi, jo šie vērtspapīri paši par sevi vēl nav finansējuma avots.

Kopumā pārskatā netika iekļauti ārpusbilances posteņi, izņemot paturētos vērtspapīrus un atkārtoti izmantotu nodrošinājumu no reverso repo darījumiem (dēvēti par saskaņotajiem repo). Tādējādi norādītais apgrūtinājuma līmenis parasti neietver neapgrūtinātos aktīvus, kas, iespējams, norādīti kā ārpusbilances posteņi.

VI.1.3. *Datu kvalitātes kontrole*

Visu šajā nolūkā savāktu datu kvalitāte tika rūpīgi kontrolēta, pārbaudot datu saskaņotību banku iekšienē un starp bankām. Nepieciešamības gadījumā, ja iespējams, dati tika koriģēti, lai nodrošinātu visa datu kopuma saskaņotību. Visbiežāk problēmas bija saistītas ar banku sniegto datu neskaidru interpretāciju, nekonsekvenci vai neskaidrībām. Nacionālās uzraudzības iestādes sniedza atbalstu sarežģītāko problēmu risināšanā un, ja iespējams, arī nodrošināja koriģētos datus. Tomēr dažus datus vajadzēja izslēgt, ņemot vērā to apšaubāmo uzticamību vai ekonomiskās interpretācijas trūkumu⁽¹⁾.

No sākotnējā paraugā esošajām 54 bankām 51 banka sniedza datus vai kvalitatīvu informāciju, sastādot aptuveni 99 % no paraugā esošajām bankām un vairāk nekā 60 % no Savienības banku sistēmā esošajām bankām. Tomēr būtiski atšķiras datu pilnīgums un datu kvalitātes līmenis gan attiecībā uz atsevišķām bankām, gan attiecībā uz dažādām tabulām no vienas ziņojuma iesniedzējas bankas. Lielākajai daļai banku īpaši trūka 2007. gada datu un datu kvalitāte/pilnīgums ir būtiski sliktāka attiecībā uz apgrūtinātu un neapgrūtinātu aktīvu kredītu kvalitāti, iespējamo apgrūtinājumu un inovatīviem finansējuma instrumentiem nekā citās veidlapas daļās.

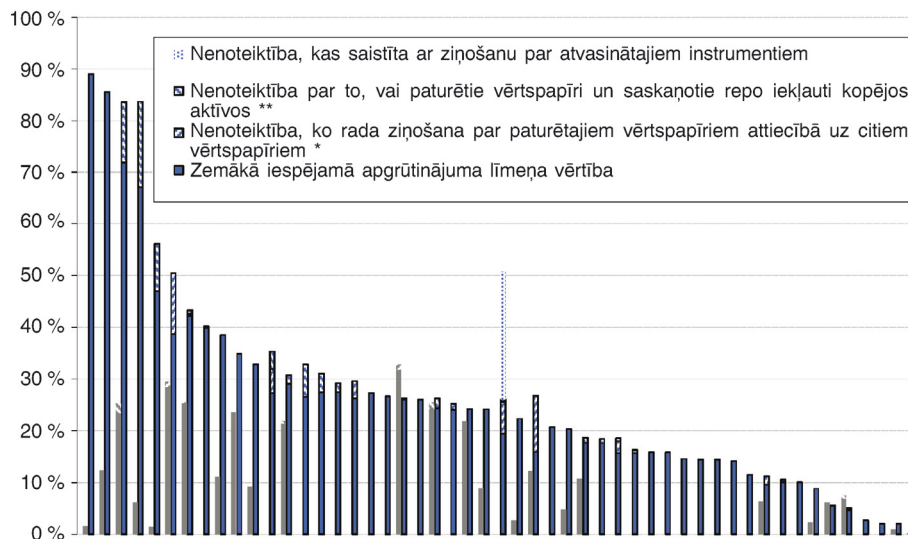
⁽¹⁾ Tādējādi dažādos attēlos banku dati, iespējams, atšķiras, taču attēlu, kuros redzams 2007. un 2011. gada datu salīdzinājums, pamatā vienmēr izmantoti tikai tie banku dati, kas pieejami gan par 2007., gan 2011. gadu. Kopumā trūkstošie vai neuzticamie dati veido aptuveni vienu ceturto daļu no visiem datiem (no tiem lielākā daļa ir trūkstoši dati).

VI.2. Apgrūtinājums

VI.2.1. Apgrūtinājuma līmenis

29. attēls

Apgrūtināto aktīvu (ietverot saskaņotos repo darījumus) un kopējo aktīvu attiecības rādītāja sadalījums 2011. gada beigās (zilās līnijas) un 2007. gada beigās (pelēkās līnijas)

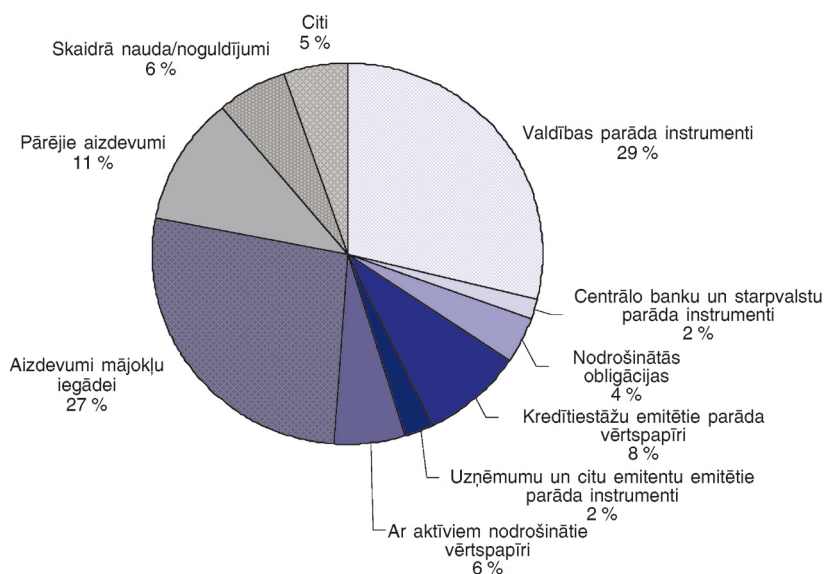
Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 51 banka (2011. gada beigu dati), 28 bankas (2007. gada beigu dati).

Piezīmes. Diapazona zemākā vērtība aprēķināta kā kopējo apgrūtināto aktīvu (atņemot tos banku paturētos vērtspapīrus, kuri varētu būt ietverti posteņos "pārējās nodrošinātās obligācijas" un "pārējie iekļātie vērtspapīri") īpatsvars no kopējiem aktīviem, pieskaitot saskaņoto repo darījumu apjomu. Vidējā vērtība (ko eksplikācijā apzīmē ar (*)) aprēķināta kā kopējo apgrūtināto aktīvu (t. sk. saskaņoto repo darījumu) īpatsvars no kopējiem aktīviem, pieskaitot saskaņoto repo darījumu apjomu. Augstākā vērtība (ko eksplikācijā apzīmē ar (**)) aprēķināta kā kopējo apgrūtināto aktīvu (t. sk. saskaņoto repo darījumu) īpatsvars no kopējiem aktīviem (saskaņā ar sniegtajiem datiem). Tādu banku gadījumā, kuru iesniegtie dati ļāva konstatēt datu sniegšanas metodi, minētās apgrūtinājuma koeficienta korekcijas netika veiktas un neskaidrības diapazons ir nenozīmīgs.

30. attēls

Apgrūtināto aktīvu sadalījums pēc nodrošinājuma veida, 2011. gada beigās

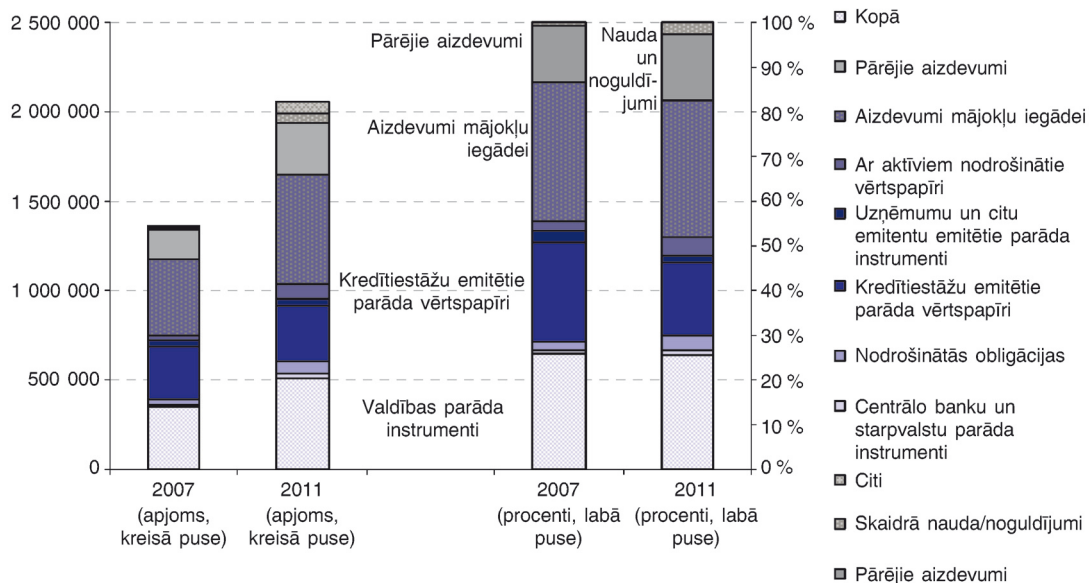

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 49 bankas.

31. attēls

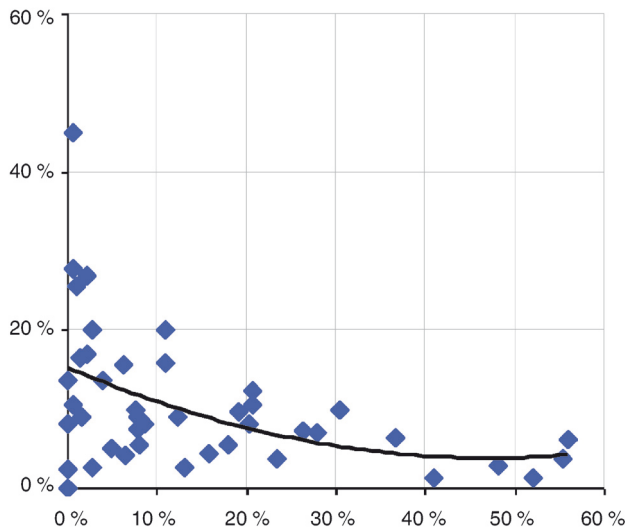
Apgrūtināto aktīvu sadalījums pēc nodrošinājuma veida 2007. gadā un 2011. gadā (milj. euro, %)

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.
 Aptvertā izlase: 24 bankas.
 Piezīme. To pašu banku dati izmantoti gan 2007. gadā, gan 2011. gadā.

32. attēls

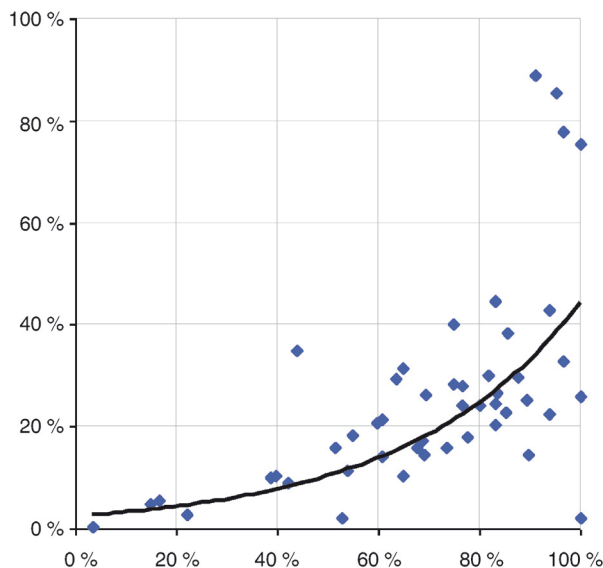
Centrālās bankas finansējumam atbilstošo neapgrūtināto aktīvu struktūras attiecība pret kopējiem aktīviem, 2011. gada beigas

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.
 Aptvertā izlase: 43 bankas.
 Piezīmes. Uz horizontālās ass attēlota neapgrūtināto aktīvu daļa, kas atbilst izmantošanai par nodrošinājumu centrālo banku finansējumam (% no kopējiem aktīviem). Uz vertikālās ass attēlota kredītiestāžu, uzņēmumu un citu emitentu emitēto parāda instrumentu (izņemot nodrošinātās obligācijas) daļa (% no kopējiem centrālās bankas finansējumam atbilstošajiem neapgrūtinātajiem aktīviem).

33. attēls

Centrālās bankas finansējumam atbilstošie neapgrūtinātie aktīvi un apgrūtinājuma līmenis

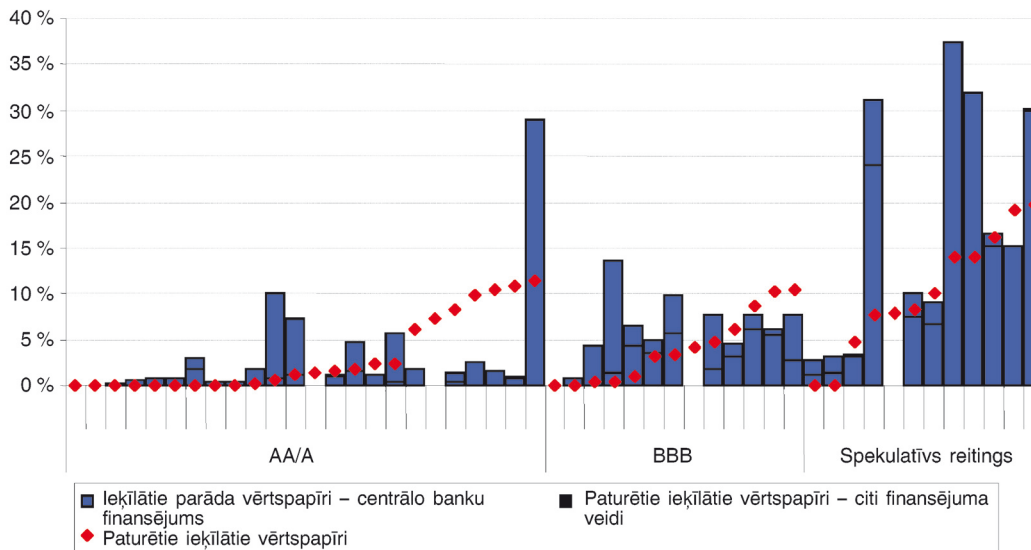
Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 48 bankas.

Piezīmes. Uz horizontālās ass attēlota apgrūtināto aktīvu (izņemot saskaņotos repo darījumus) un apgrūtināto aktīvu un centrālās bankas finansējuma atbilstošu neapgrūtinātu aktīvu summas attiecība. Uz vertikālās ass attēlots apgrūtinājuma līmenis.

34. attēls

Paturētie iekļātie vērtspapīri un iekļātie parāda vērtspapīri banku grupām ar atšķirīgu kredītreitingu, 2011. gada beigās

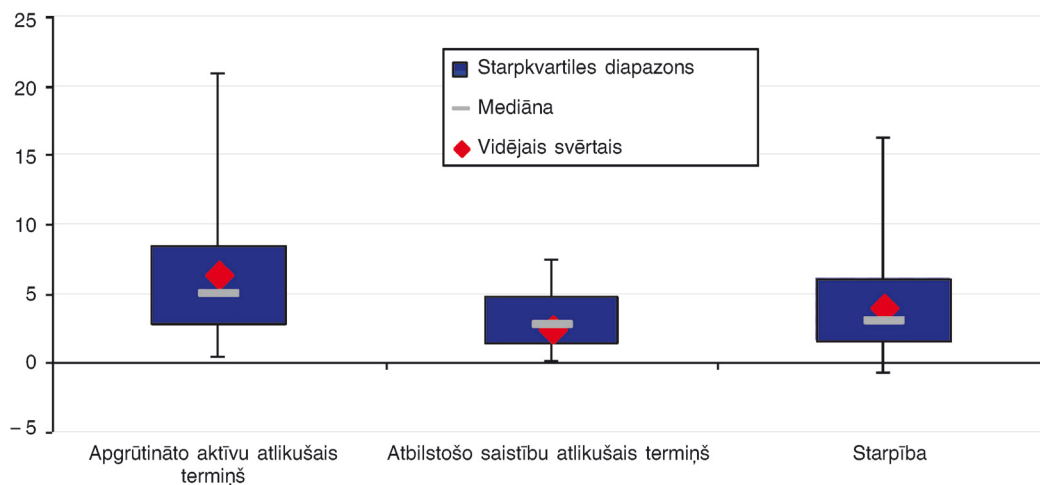
Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtinājumu un inovatīvu finansējumu, *Bloomberg*.

Aptvertā izlase: 24 bankas (AA/A), 13 bankas (BBB), 12 bankas (spekulatīva līmeņa reitings).

Piezīmes. Visi rādītāji atspoguļoti procentos no kopējiem aktīviem. Iekļātie parāda vērtspapīri ietver parāda instrumentus, ko emitējušas finanšu sabiedrības (bankas un nebankas) un uzņēmumi, kā arī ar aktīviem nodrošinātos vērtspapīrus.

VI.2.2. *Apgrūtināto aktīvu un atbilstošo saistību termiņstruktūra*

35. attēls

Apgrūtināto aktīvu un atbilstošo saistību atlikušo termiņu un abu starpības sadalījums, 2011. gada beigas (gados)

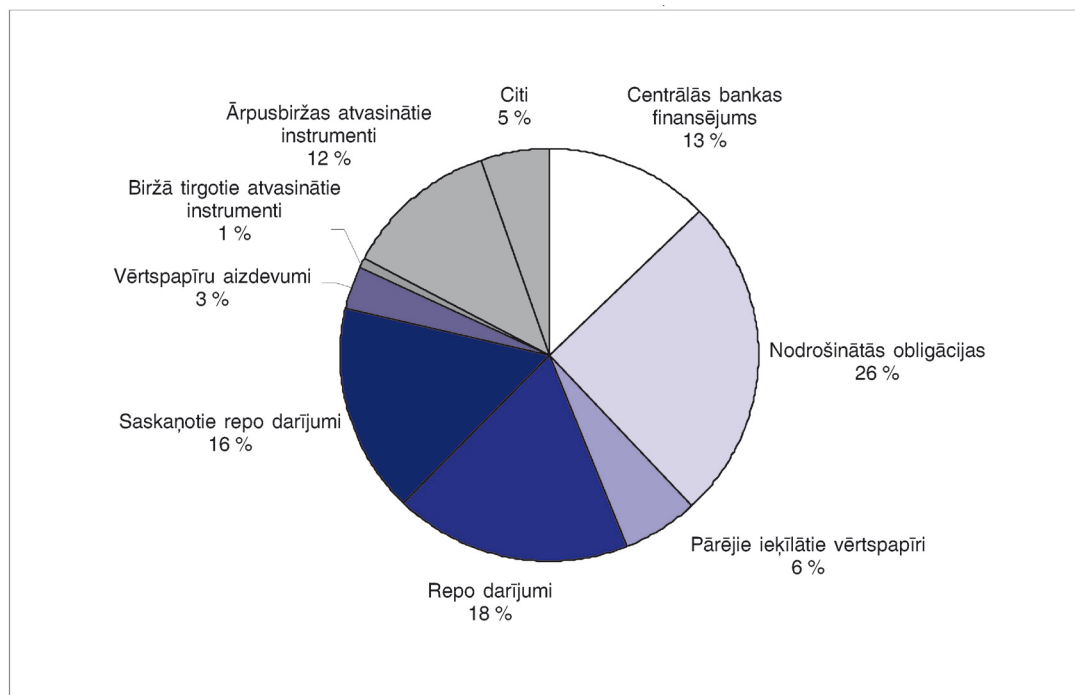
Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 22 bankas.

Piezīmes. Atlikušo termiņu vidējais svērtais rādītājs atspoguļo atsevišķu banku vidējo svērto rādītāju pēc to attiecīgā apgrūtināto aktīvu un atbilstošo saistību apjoma. Starpība ir starpība starp atsevišķu banku apgrūtināto aktīvu un atbilstošo saistību atlikušajiem termiņiem un to sadalījums. Šajā gadījumā vidējais svērtais rādītājs atspoguļo starpību starp attiecīgi apgrūtināto aktīvu un atbilstošo saistību vidējo svērto rādītāju.

VI.3. **Nodrošināts finansējums**

36. attēls

Nodrošinātā finansējuma un atvasināto instrumentu sadalījums, 2011. gada beigu dati

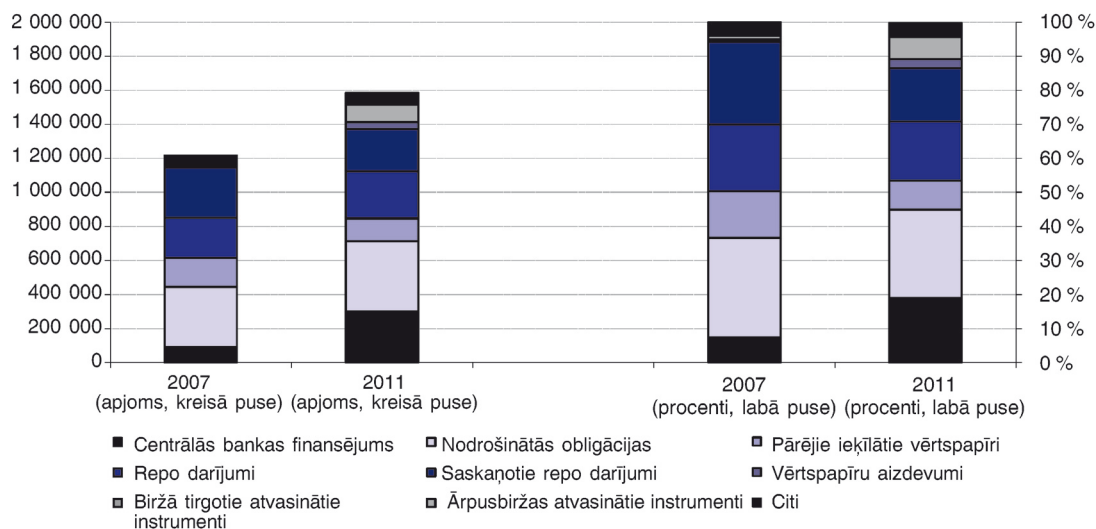
Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 48 bankas.

37. attēls

Nodrošinātā finansējuma un atvasināto instrumentu sadalījums, 2007. gada beigu un 2011. gada beigu dati (milj. euro, %)

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

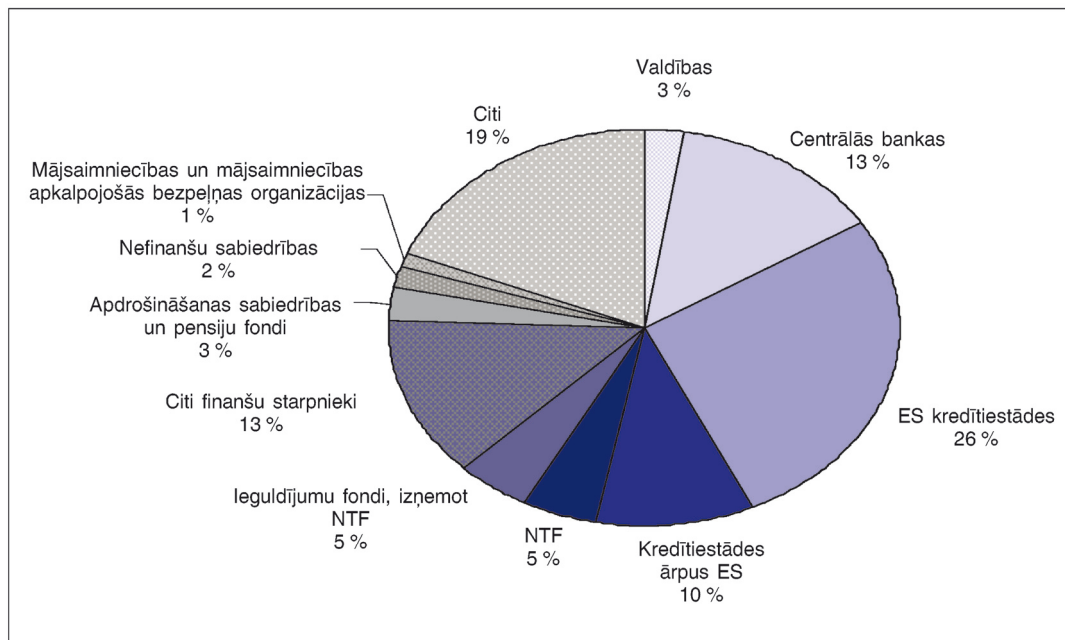
Aptvertā izlase: 27 bankas.

Piezīme. To pašu banku dati izmantoti gan 2007. gadā, gan 2011. gadā.

VI.4. Darījuma partneri

38. attēls

Atbilstošo saistību sadalījums pēc darījumu partneru veida, 2011. gada beigu dati

Avots: ESRK apsekojums par aktīvu apgrūtināšanu un inovatīviem finansējuma veidiem.

Aptvertā izlase: 42 bankas.

Piezīmes. Ņemot vērā neskaidrības, kas rodas bankām, noskaidrojot nodrošināto obligāciju un citu emitēto tirgojamo vērtspapīru īpašumtiesības, šajā attēlā aptvertā izlase attiecībā uz atbilstošajām saistībām ir aptuveni 26% mazāka nekā 36. attēlā. Tas pats sakāms par saskaņoto repo darījumu kategorijām. Turklāt vairākas bankas šos apjomus tieši pievienoja kategorijai "Citi darījuma partneri".